

Nemunas

Nr. 19-20
(337-338-
778-779)

2011 m.
gegužės 26-
birželio 1 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Kauno Lajptai

Proza — Vytautas GIRDZIJAUSKAS
Poezija — Jonas KALINAUSKAS

2011 m. Poezijos pavasario laureatą Joną KALINAUSKĄ kalbina Donaldas KAJOKAS.

Savo eilėraščius mėgstu išvaikščioti Robertas KETURAKIS

Žydrėnė KOLEVINSKIENĖ Sugrįžimai

3-9 p.

Fotovi(t)ražai 36

Tiltai 11-15 p.

Vidmantas KIAUŠAS

„Ak, Melpomene... Tu mane žinai...“

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Pirmasis susitikimas:
susipažinkime

Nijolė ŠALTENYTĖ. „Auskaras“. 2003.

Jolanta SEREIKAITĖ

Neturėti
priešų

16 p.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Gegužės 17 d. Kauno menininkų namuose vyko kūrėjų susitikimas su naujaja miesto valdžia, kuriai paves ta kuruoti kultūros reikalus. Vienoje stalo pusėje susėdo politikai: vicemeras Povilas Mačiulis (veiklos sritys – elektroninė savivalda, jaunimo reikai, kultūra, ryšiai su nevyriausybinėmis organizacijomis bei švietimas); savivaldybės administracijos direktorius Antanas Navakauskas; administracijos direktoriaus pava duotojas kultūros klausimais Rai mundas Miladauskas. Taip pat – Kultūros, bendruomenių ir savivaldos plėtojimo komitetas: pirmininkas Aušrys Kriščiūnas, Petras Bingelis, Ona Nijolė Juodgalvienė; Švietimo ir kultūros departamento vedėjas Virginijus Mažeika; Kultūros skyriaus vedėjas Sigitas Šliažas. Kitoje stalo pusėje – daug gausesnis įvairių sričių menininkų būrys. Si simbolinė priešprieša, paveikta ankstesnių pa našių pažinčių, susirinkusiuosius pradžioje nuteikė gana karingai. Tar tasi tik dėl terminų: ar sėdime skirtinguose frontuose, ar barikadų pu sėse. Gana aštri, tiesi buvo ir susitikimui vadovavusio kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus ižanginė kalba. Ją ši kartą pateikiame visą, nes būtent ji geriausiai atskleidžia esamą padėti, o ne sunkiai besiklosčiusi tolesnė diskusija.

„Galime kalbėti apie kultūrą. Jai vienkas yra gera. Gal labiau reikia kalbėti apie valdžią, tiksliau – valdžios kultūrą, su kuria kiek kebliau. Jei kultūros procesams vadovavęs pareigūnas išvedamas su antrankiais, nesi stebiu, kad kitam norisi vaikščioti ir filmuotis su policininko uniforma. Mes tik tai ir darome – nuolat besi keičiančiai valdžiai įrodinėjame kultūros svarbą ir reikšmę. Žinoma, menininkų ir valdžios konflikto švelninti nereikia, nes prigludės prie valdžios menininkas tampa visai anga žuotas. Tačiau ir konfliktas turi ne peržengti padorumo bei proto ribų. Galime kalbėti apie pinigus, bet tuo mete nieko nepasakysime apie kultūrą. Jei kalbėsime apie kultūrą, nieko nepasakysime apie pinigus. Apie viena ir kita kalbėti vienu metu bepras miška. Pinigų visuomet yra, ne jais matuoja kultūra. Svarbiausia lėšas tinkamai paskirstyti. Pinigų nelieka, kai mes tik apie juos kalbamė. Nelieka ir kultūros, nes apie ją tuomet ne kalbamė. Todėl pirmiausia reikia sutarti, apie ką šnekėsimės – apie kultūrą ar apie pinigus. Mus čia sukvi te situacija. Šiaip, gerbiamieji, pasakyti štai ką: noriu legaliai ir ramiai dirbtis savo darbą mieste, kuriame gimi au, gavau pirmas žinias ir pirmajį pripažinimą. Taip, šiuo metu Kauno valdžioje yra žmonės, už kuriuos aš nebalsavau. Daugelis jų surinko ma žumą balsų, bet, émësi manipuliacijų, dabar kuri laiką vadovaus miesto gyvenimui. Mes norétime išgirsti, kaip tai bus daroma, kokie numatyti prioritetai, kokie bus nauji projektai, kokie tėsiams ar sustabdyti. Kokie domino kultūriniai tiksliai, kokia bus miesto politika švietimo srityje, meno kolektyvų ir renginių finansavimo tvarka – juk pasikeitė partijos, vadinas, keisis ir mechanizmai. Gal, kaip iki šiol, gyvuo ganėtinai sovietinis pozūris į meną kaip i propagandą ar reguliuojamą pramogą, o gal ir toliau turėsime įrodinėti savo veiklos prasmę ir aiškintis dėl jos turinio. Šie mano žodžiai pernelyg švelnūs, nes situacija verčia prabili apie politikos vyrų sutrikimą valdžios spin desio akivaizdoje. Mes pernelyg romūs procesų, kuriems, deja, neturi me jokios įtakos, atžvilgiu, nes net rinkėjų valia Kaune tapo pažeista. Todėl būtų pravartu, kad Kauno intelektualai, inteligentija nebijočiai naujajai valdžiai pateikti nepatogiu klausimų sąrašą, o i atsakymus pa-

Valdžios „fronto“ pusėje žodį tarė Kauno vicemeras Povilas Mačiulis.

Pirmasis susitikimas: susipažinkime

žvelgtu be nuolaidų. Tad kas gi lieka, jei nebus poslinkių? Ogi kultūrai vadovaujančių gretų retinimas, visokių departamentų, skyrių, kontorų ir įstaigelių naikinimas. Vertėtų pasiti kėti kūrybinių sajungų, rimtą įdirbij turinčių ir konkretų kultūrinį darbą dirbančių įstaigų projektais, palikti laisvų mėgėjams, kurie turėtų savo veiklą patys remti (juk taip yra daugelyje Europos valstybių). Paminiuosei keletą svarbesnių temų, i kurias naujiejį vadovai galėtu įsigilinti:

Kultūros peizažas Kaune: salonai, koncertų vietas, kino teatrai;
miesto vadovų pozūris į įstaigas, kurias finansuoja ministerijos;
kultūros modernumas ir komunikabilumas;

Kauno kultūra pasaulyje ir pasau lio kultūra Kaune;

Kauno meno įtaka šalimai ir Vilniui;

Kauno festivaliai, jų nuoseklumas ir išdėstymas laiko pozūriu;

memorialiniai būstai;
tarpu kultūros paminklai: pa statai, aikštės;
aiški mėgėjų ir profesionalų meno takoskyra...

Nors būsimo pokalbio gairių buvo nurodyta išties nemažai, konkretesnės ir racionalios struktūros taip ir nerasta. Režisierius Stanislovas Rubinovas priminė laikus, kai jis dar šeštajame praejusio amžiaus dešimtmyje atvyko į Kauną ir išgirdo kalbas apie tai, kad reikia kurti kultūros politiką. Deja, šiandien mums vis dar kyla tie patys klausimai, nors ne tik daug laiko nutekėjo, bet ir valstybinė santvarka pasikeitė. Tai yra esminė problema, kurios neišsprendus sunku eiti tolyn. Tačiau skulptorius Stasys Žirgulis apgailestavo, jog strategijos neturi pati valstybę, todėl apie kultūrą, kuri dažnai tūno atstumtosios vietoje, šia prasme sunku ir kalbėti...

Deja, tuomet paaiksėjo, kad apie koncepcijas ir strategijas kalbėtis višiskai neįmanoma, nes į valdžią atėjė nauji pareigūnai dirba dar tik mėnesį ir nėra perėmę jokio ankšciau dirbusių palikimo. Pasak A. Kriščiūno, jie viską pradeda nuo nulio, nes perimti neturi ko, nuo jų, galima sa kyt, samoningai slepiama informacija. (Tiesa, internetinis, visiškai vie šas savivaldybės tinklalapis www.kaunas.lt yra pakankamai išsa mus bent jau tam, kad netektų pradėti nuo absolitaus nulio.)

Menininkų gretose tokia netikėta pastaba sukelė nemenką sąmyšį: vadinas, tai, apie ką buvo kalbėta metu metus, kokie darbai nudirbtir ir susitarimai pasiekti, nuojo į nežinią, o naujajai valdžiai teks vėl viską pasako ti ir aiškinti iš naujo.

Dirigentas Petras Bingelis mėgino švelninti situaciją ir leisti kultūros politikos atstovams išsakyti savo

... menininkų „frontas“.

Nemunas Mūsų skaitytojams!

Taupykime gražų vasaros laiką – ankstų ketvirtadienio rytą kaiskime kavą ir iš pašto dėžutės išsiimkime „Nemuną“. Jame visos kultūros ir meno naujienos!

Prenumerata mėnesiui – 9 Lt.

Pašto indeksas – 0079

Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose, internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt arba redakcijoje.

būsimų darbų gaires, kurioms bent jau daro poveikį partijos programose numatytois nuostatos kultūros atžvilgiu. Tačiau pasirodė, kad valdančiosios koalicijos partijų įvairovė labai didelė, o tradicinė frazė – „prioritetas – kultūra“ – dažniausiai nėra nei detaliau svarstoma, nei konkretizuojama.

Sunkiai sekėsi kalbėtis apie konkrečius reikalus ir jų sprendimo galimybes, nes viena pusė buvo absoliučiai nepasiruošusi šnekėti, galėjo tik išklausyti, o menininkai dar nežinojo, kaip teks bendrauti su naujaisiais politikais, nuo ko vėl pradėti dialogą.

G. Kuprevičius palinkėjo valdžios atstovams bent jau lankytis kultūros renginiuose, kad žinotų, kuo gyvena ir ką dirba menininkai, kad atstumas tarp vienų ir kitų kiek galima sumažėtų.

O pagrindiniai miesto skauduliai labai aiškūs, nes jie jau ne vienerius metus bado akis bendretkarčiai apsilankantiesiems renginiuose: Kaunui verkiant reikia naujos, šiuolai kiškos parodų erdvės ir normalaus dydžio scenos, kurioje būtų galima įgyvendinti didesnius projektus, darbų taip dažnai aplenkiančius mieštą vien dėl šios priežasties. S. Žirgulis priminė, jog būtina išsaugoti kultūros savaitraštį „Nemunas“, kad kultūra neprarastų elementarios sklaudos galimybų. Jau nekalbant apie kasdienius nesusipratimus, kol valdžia dar nespėjo tinkamai išskurti. (Ta pačią dieną Kauna apskriejo žinia, kad parinkta visiškai netinkama skulptūra šalia statomos „Žalgirio“ arenos, tai atskleidė menininkų minėtą valdininkų kompetencijos stoką.) Su šiuo teiginiu sutiko ir politikos atstovai. „Už kultūrą atsakin gi patys menininkai, o mes jiems galime tik padėti. Todėl labai svarbu kurti konkretius, strateginius ejjimus ir spręsti problemas kartu“, – teigė P. Mačiulis. Šiuo tikslu sudaryta naujoji Kultūros ir meno taryba, apie kurios veiklą bei veiklos galimybes dar mažai žinoma. Trūksta informacijos, todėl ir dialogas nevyksta. Teko apgailestauti, kad susitikime negalejo dalyvauti tarybos pirmininkė Ina Pukelytė. Kultūros ir meno taryba yra patariamoji institucija, atliekanti eksperto ir konsultanto funkcijas, įgyvendinant valstybės ir savivaldybės kultūros politiką savivaldybės teritorijoje. Pasak S. Šliažo, iki rudens bus galima nuspirsti, ar tokiu institucijai reikalinga ir ar atlieka jai skirtas funkcijas. O G. Kuprevičius pabaigoje pasiūlė dar vieną galimą politinį sprendimą – mažinti kultūrą kurojančių politikų skaičių, nes jų „aparatą“ vis plečiasi, ir tuos pinigus skirti pačiai kultūrai.

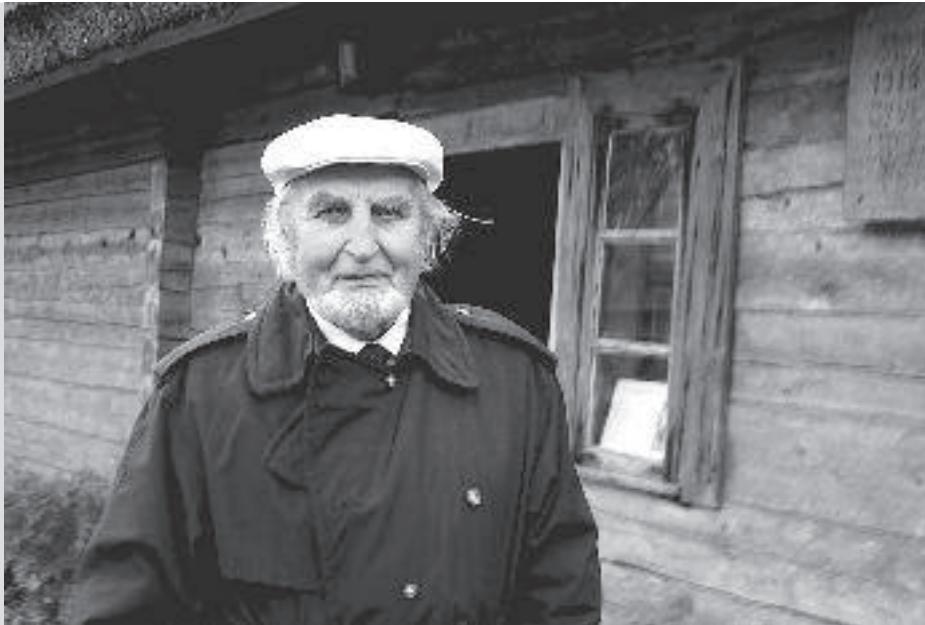
Pirmais susitikimo nebūtų galima pavadinti labai produktyviu, bet pažintis vis dėlto įvyko. Ir menininkai, ir politikai išsiširkste tikėdamiesi ateityje pasiekti savo tikslus, nors ir turi be galio daug karčios patirties.

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrakos

Vytautas GIRDZIAUSKAS

Koridoriai

Zenono BALTRUŠIO
nuotrauka

Nuo pirmosios dienos, nuo pirmojo ižengimo į rūmus inspektorui Kaziu Bielskiui didžiausiai išpūdi padarė koridoriai. Nors jam buvo paskirtas erdvus kabinetą, pastatytas masyvus stalas, apkrautus moderniausiais telefonais, užsibūti šiam narve jis vengia. Ateina, atsiėda, pakiloja popierius, paglosto, net pauosto, bet jų neskaito. Pastumdo aparatus, pačiupinėja rageilius, net prie ausies pridėjės pasiklauso, bet diskų neliečia, pirsto į jų lizdus nekiša. Pamirkčioja, pakosčioja, o tada pakyla, užtrenkia duris ir pasileidžia tais koridoriais, kurie yra begaliniai, kažkokie nesibaigiantys. Ivaoriomis kryptimis statinį suvarpę tuneliai iš tikrujų nėra labai klaidūs, bet inspektorui jie atrodo grėsmingi, primenantys antikinį labirintą, todėl lyg ir vengtini, tik atsispirti pagundai juose ištirpti jis neįstengia. Eina tiesiai, suka į kairę, paskui į dešinę, kopija laiptais, vėl eina, o atsidūrės akliuvietyje smunka į prasiverusį plyši ir smenga žemyn. Vienur tie tuneliai pilni kažkokii interesantų ar taranautojų, susispiešusių į būrelius ar susirikiavusiu į eiles, kitur tušti ir aplieisti, dar kitur sklidimi šviesos ir blizgesio, o vaškuotomis jų grindimis slydinėja einančiojo batų padai. Centriniose ir paradiniose jėjimuose tyso margaspalviai minkštū kilimai, o nuošaliuose flygeliuose grindų lentelės aptrupėjusios, pltgalių nuolaužos trukdo sparčiai žingsniuoti. Jis vis dar neturi tvirtos nuomonės, ar tai vieno korpuso metastazių išmonės, ar pastatų komplekso junginiai, gavę skirtinges paskirtis bei funkcijas: ir reprezentacines, ir ūkines, ir gynybinės, ir dar kažkokias pagalbinės – sandėlių, garažų, laikinų priedangų. Jam tenka smelktis per plyšius, laipioti per užvaras, sukti ratus, kol galų gale atsiduria uždarame kieme, primenančiam aplieistą šachtą. Apimtas panikos, puola į nevilti, bet tuo metu džeržėdami atsiveria platūs vartai, išleisdami sunkiai jam atpažistamą fūrą, ir jis, nedelsdamas nė minutės, sprunka pro atsiradusią kiaurymę į laisvę. Kartais tokiu momentu dingeli: ar tik nesapnuoja, ar nėra viso šito mechanizmo prasmanės, tačiau apsičiupinėjės ir apsidairės susivokia, kad tebéra realybėje, nes čia pat aptinka statybininkus, renčiančius apsauginę rūmų sieną. Darbinį bruzdesį išoreje pastebėjo ir anksčiau, bet daug dėmesio į jį nekreipė – tiek rūmai, tiek miestas tebéra pilnas judėjimo,

brazdesio, skubėjimo, netgi nerimo. Kai savo viršinko Virgio Melničenkos pasiteirauja, ką štie žmonės iš tikrujų čia veikia, šis apsimeta nustebės:

– Argi nematai, sieną renčia, renčiasi rūmų gynybai, – jau buvo beveik ir beissiskiria, kai jis lepteli: – klajodamas po rūmus mestelk aki, kad jie ten ko nors ne taip nepadarytu, mūsų situacijoje reikia būti labai atsargiems. Pagaliau ir pats gali susivokti, esi inspektorius.

– Inspektorius, inspektorius, – murmteli sau po nosimi, vadinas, prižiūrėtojas, sargas, kontrolierius, nors ką ir kaip prižiūrēti jis dar nelabai nutuokia. Mato, jog darbai vyksta sklandžiai, beveik savaimingai, ir be jokių irodymų aišku, kad visi jie puikiai žino savo pareigas – vežamos medžiagos, stropiai rūšiuojamos, maišomas skiedinys, paduodamas meistrams ir jų pagalbinnikams, o šie kloja płytą prie platos, statydami grėsmingą mūrą. Tada prisimena raginimą palemoniemiams, ateinantiems prie rūmų į mičingus ir kitokius susirinkimus, atsinešti bent po vieną płytą ir įsitikina, kad jis vykdomas be priekaištų – kiekvienas dalyvis gabena ne po vieną ir net ne po dvi płytas ar akmenis. Kai kurie su karučiais ričina ar iš automobilių bagażinių traukia. Persimetės žodžiu kitu su darbininkais sužino, jog tokį gynybių sienų mieste statoma ir daugiau – mūru apjuosiamos svarbiausios įmonės ir įstaigos. Tai daroma be jokių paliepimų ar nurodymų, o savaike – palemonai renčiasi ilgai ir atkakliai gynybai, nors karo padėties dar niekas nėra paskelbes. Priešingai – viešojoje erdvėje tvirtinama, kad jokiu sturmų nebus, kad viskas bus sprendžiamas derybomis, nenaudojant prievertos. Bet palemonai įtarūs, jie žino, jog kiekviena valdžia sako viena, o daro kita. Tad jie daro trečią: stato gynybines sienas.

Isėjęs į miestą, inspektorius Kazys Bielskis pirmiausia apibėga jam priskirtus objektus, o atraportavęs vadams apie padėtį, pasileidžia klajoti po centrą – eina iš gatvės į gatvę, suka ratus, nardydamas po kiemus, šlaistosi po aikštës, neturėdamas jokio tikslą, išskyrus vieną – judėti. Keista, ir čia, šiose erdvėse, jis pasijunta tebessas uždarystas į aklinus koridorius – anksčiau tokios būsenos niekada nebuvavo patyręs, bet tuo tarpu spręsti būties rebus neketina, mostelėjant ranka, tėsiai pradėtą žygį – kažkas iš

vidaus ragina jį nuolat keisti padėtį. Lyg kokia slapta spyruoklė būtų susispaudusi ir niekaip negalėtų atsipalauduoti iš išsitiesti – suka ir suka tuos gyvojo mechanizmo rateilius, spiriančius vienas kitą krutėti.

Sitaip makaluodamas po naujai aptiktus koridorius, ne vieną ir ne du kartus buvo atsidūrės prie senovinio stambaus pastato, o išsistebilės į jo fasadą, persaito aukšinių raidžių užrašą: UNIVERSITETAS. Tai nėra jam kas nors labai nauja – buvo jų matės ir kituose miestuose, bet be didesnio dėmesio praleidės pro akis. Tačiau tą kartą, eidamas pro šalį, kažkodėl krūpteli – lyg koja už akmens užklūva, lyg klupetli. Sustoja, kuri laika dėbso į užrašą nelabai suvokdamas, kas nutiko, net akis prasitrina, kad galėtų aiškiau matyti, nors raidės nėra mažos ir nesunkiai atpažįstamos. „Man kaip tik to ir reikia“, – dingeli minčis. „Jūsų išsilavinimui stinga tik daktaro diplomo“, – aiškiai išgirsta už nugaros tariamus žodžius, pratęsiančius ankstyne ištarą. Skubiai atsigrežia, bet jokio kitu pašnekovo neaptinka. „Isigijęs tokį dokumentą, tapsi lygus tiems, su kuriais dabar tenka būti. Gal net viršesnis už juos pasidarysi – nereikės sviliinti akių, jaustis kaltam ar skoliniam.“ Dar kartą apsidairo, bet nieko artima nepamato, nors negalėtų pasakyti, jog šioje vietoje yra višiskai vienas – praeivaišen bei ten vaikšto: vieni skuba reikalų tvarstyti, kiti eina lėtai, dar kiti šnekuciujosi tarpusavyje. „To tik ir trūko, kad pats su savimi imčiau ginkytis“, – garsiai pagalvoja, tačiau iš vienos nepasijudina, akys tebéra nukreiptos į tą užrašą.

Būtū kliaudinga teigti, kad apie mokslo reikšmę ponas Kazimieras nemastė. Yra sėdinėjės ir bibliotekose, ir vieną kitą straipsnelį sukurtęs, bet apie tikrą mokslinį darbą ar mėginimus išsigyti kokį nors diplomą lyg ir neprisimena. Gal tik anoję pramanų, fantazijų ir sapnų tikrovėje, kuri, tiesa sakant, mažai kuo skiriasi nuo realiosios, kartais ima ir viskas susipina, susimaišo: „Kai mes Karlo Didžiojo universitete Prahoje studijavome istoriją...“ Buvo tai ar nebuvo? Studijavo jis ar nestudijavo? Gal tik Magadanas ir Karaganda – štie „mokslai“ tikrai buvo. Ir šnekos apie universitetus, profesūras, doktorantūras buvo – gylago kalimai patys patikliausiai klaušytos, jiems ką nori gali įteigti – tik sugebék smagiai plakti liežuviu. Bet čia ne Šiaurė ir ne Ryтай, o pats

mėginės, mat padėtis kasdien keičiasi. Ypač tiems, kurių rankos netuščios – pinigas prašyti prašo, kad būtų su juo kas nors daroma: perkama, keiciama, užstatoma, žodžiu, leidžiama jam veikti. Ponui Kazimierui dingeli, kad ir jis greit gal turėti nemažą sumą: gaus kompenzaciją už lagerius, išloš loterijoje – et, nesvarbu, iš kur, kaip, kada – jų bus... Viena bėda, jog gulintis pinigas genda, nyksta, pagaliau visai prapuola, jei nepavyksta aptikti jam gerų rankų ar geros vietas. Be to, naujojoje valstybėje bus nauji pinigai, o senieji taps beverčiai. Vadinas, būtina juos panaudoti, kol tebéra svarūs: pirkti, pirkti, pirkti. Bet ką? Gal motociklą? Kad ir nedidelės dailės jų atskiratytų. O gal dviratį? Jei gyventų aname kaime, labai praversčia. Andai Kazimieras Bielskus ne kartą yra apgailestavęs, kad jo neturi – būtų apvaižaves kelias apylinkes, o gal ir visą šalį išmaišęs, dainų, pasakų parinkęs. Bet tai būtų nutikę aname laike, anam asmeniui – tada, ne dabar – jam, atgimusiam Kazimierui Bielskiui, net dviratis nebūtinės, sedi į autobusą ar troleibusą ir per pusvalandį atsiduri bet kuriame miesto gale. Tieki čia téra to mūsų Palemono. Istengtų net taksi pasisamdyti, bet beveik neprireikia. Taigi daiktų, kad ir pačių prašmatniaisi, jam nereikėjo, nereikia ir turbūt niekada neprireiks. O štai mokslo, titulų bei žinių pasidauginus būtų neblogai. Girdėjo, kad per karą ir pokarį tais diplomais, atestatais ir kitaip dokumentais prekiavata – išrašomi nauji, taisomi ir perdaromi seni. Kai kas sako, kad ir dabar už gerą sumą galima bet ką, net daktaro diplomą išsigyti... Šaunu būtų, ar ne? Tiems savo viršininkams nušluostytu nosi, taptų lygus su jais, o gal net viršenės – garbės daktaras. Jis net krūpteli: taip, taip garbės daktaras, o ne koks suskretęs buhalteris, agronomas ar šiaip raštininkas. Mintys galvoje užverda, ima kunkulioti lyg puode šutinė, iš to smarkumo net dangtis kilnojasi, garo tumulai veržiasi, o karštį vandens pulsrai čiarkėdami ištirpstą liepsnose. Kaulo kiaušas, dengiantis smegenyną, vos atlaičia didėjančią įtampą. Žengteliai pirmyn, mėgina pasukti į šoną, atsilintoli, bet ir vėl grizta į senają vietą – žvilgsnis tebéra priliptęs prie to užrašo. Dar, paskui dar kartą skaito: universitetas, universitas. Minutę, dvi, penkios, dešimt, penkiolikas... Smalsa ir baimė, gėda ir išdidumas grumiasi tarp savęs. Jau beveik ir žino, kas nugalės, jau ir kojant laipteliu uždeda, bet vis dar neina, pats su savimi tariasi. Tas Virginis Melničenka, girdėjo, ne vieną, o du ar net tris aukštojo mokslo diplomas turi. Ir visus raudonus. Silvestras Samsonas net profesoriumi kartaivis tituluoja, vadinas, ne vienu diplomu yra ginkluotas, o štai jo, Kazio Bielskio, rankos tuščios. Ne, netuščios – jose pinigai, dideli pinigai, o jie šioje šalyje ir šiuo laiku daug gali, jei netarsi daugiau – viską. Stai jis, Kazys Bielskis peržengs slenkstį, nueis koridoriais, suras rektoratą ar senatą, tėk ant stalo tuos tūkstančius ir pasakys: „Išrašyk man pakvitavimą, kuris turėtų garbės daktaro vertę.“

Nukelta į 6 p.

Jonas KALINAUSKAS

- - - pasakyk kad tai netiesa negalejo man taip nutikti tik ne man viskas netikra?

vakar čia stovėjo suoliukas po obelimi žydinčia gelių puodas nusvirusios žiedų kekės dabar tik juodos uogos šeivamedžio saujoj sutrinu mano tai kraujas mano tai mintys negaliu atgal sugrižti į žydinčias pievas už drobės nudažytos saulėlydžio kitas pasaulis

ir vėjas atūžes iš anapus yra netikras jis atneša peteliške ir prilimpa prie seno laikraščio su karo kronikom pulkų puolimu ir išsidėstymu bet to karo dar nebuvo nėra ašarų kurias buvau išverkės vartydamas akmenis ieškodamas šaltinio iš kurio buvau géręs tada

pasakyk man netiesą kurią vėjas galėtų neštis atgal - - -

- - - suranda vietą kur turėjo judėti nykštys po stalu juodas ir blizgantis tamsoj tai svarbiausia

turėtų kelti siaubą iš savo sapnų nusenusio kūno iš mano minčių apie žmones gyvenimus iš kur kas atneše juodų vabalų didesnių už tarakonus paskui dar vieną ir dar kitą naktį daugiau vis traiškau juos gana tiksliai iššluostau tą vietą bet net paleistais viduriais perlaužti per pusę tie rupūzés krutina savo paradinius chitininius švarkus ir plaukuotas kojas prineša plaktukų vinių repliu spynelių mažut mažutelių mažybinių bražiklių klijų dažų kam jie statosi savo namus ei kaimyne ar nematei jono su ūsais kur mūsų maži vaikai užauga išverčia švarkus marškinius persiauna pereinamuosiuose kambariuose išaugtus kaliošus sudeda į krepši atgailauja dėl iššvaistytų laiko masturbacijai taip išmoksta vabalauti o naktimis po niekniekius atgyventas šventenybes iš sidabrinių servizų pasikorusių tetų naršyti po tévu mintis gal net keršyti arba bandyti pakeisti likimą tai jau blogiausia kas gali nutikti tai vis vabalai be praeities be vardo tokiu néra net vabalų sarašuose ir žinynuose klausiau kaimyno antano sako – tokiu net gyvas būdamas nesu regejės - - -

- - - jie buvo pasiruošę gintis iš paskutiniųjų ištepė patrankų vamzdžius barsuko taukais skiltuvus ir tabokines prigrūdo parako šovinius blizgino eiliniai jonukai vienas jaunas puskarininkis neišlaikęs įtampos ištaškė smegenis ant kareivinių sienų naujokų akivaizdoje jie laukė puolimo naktį kartais už tolimum krūmokšniu kažkas sujudėdavo jie tarësi įžiūrį dulkių stulpą – vos vos – ir girdė skimbčiojimą véjas žaidé smėlio šuke į akmenį ryta viskas būdavo nurimę tik vienišas vilkdalgis vejo pučiamas ritos tolyn ir taip diena iš dienos priešas nepasirodydavo vartuose tik mes patys užkietėjusiuose nuo baimės viduriuose esame priešai – kartą ištare vienas naujokas ir savaitę skuto požemyje suvytusias bulves

tada atvažiavo kaimiečiai giminaičiai iš tolumų parapijų ir juos visus suguldė ant šieno vežėčiose - - - ant senos moteriškės skruosto ta kur likus buvo nuo jaunystės adata įstrigo seno drabužio siūlėj bastras dviračiu pakibęs ant užpakalinio rato sustingo nemiega tik jūros dugne kriauklė į kurios spiralę įsisuka laivai su visais jūreviai skenduoliai mūsų pamesti sapnai mes patys net to nezinodami pamažu atsiduriam nemiegančios jūros kriauklės ausyje kuri užia tūkstančio metų senumo vienatvę tegu miega nežadinkit mano jonuko oro pilyje iš degtukų seniai išbraukyt nepradėkit jo gyvenimo be jo sutikimo - - -

- - - ar tai nera kokia repeticija būtų nekuklu klausti

kas tu esi? būtų geriau miško keliukas na, pamiskės tokios, žinai

su vienu kitu drugeliu o kaip svarbu kiekvienas lapelis šakele

kiekvienas susiktas uodas oro virpesiai virš smilgų

kažkam praėjus pieva ne tu ten praėjai

gal kada būsi praėjės bet ne dabar

as pasitaisysis gal ryt ne ne ryt po savaitės gal po gero mėnesio

nusiraminkit ar tai tik gyvenimo repeticija jam pasibaigus?

tuščias išsiurbtas vištос kiaušinis esu vagilės gegutės pavogusios mano sapnus bet dar daugiau – noriu gyventi miegant iki pasiutimo - - -

- - - tegu miega nežadinkit šito berniuko

miega miškai miškuose gaisravietės

sliekas šliaužės per kopūsto lapą

asara sustingo ant senos moteriškės skruosto

ta kur likus buvo nuo jaunystės adata įstrigo

seno drabužio siūlėj bastras dviračiu pakibęs

ant užpakalinio rato sustingo nemiega

tik jūros dugne kriauklė į kurios spiralę įsisuka laivai su visais jūreviais

skenduoliai mūsų pamesti sapnai mes patys

net to nezinodami

pamažu atsiduriam nemiegančios jūros kriauklės ausyje

kuri užia tūkstančio metų senumo vienatvę

tegu miega nežadinkit mano jonuko

oro pilyje iš degtukų seniai išbraukyt

nepradėkit jo gyvenimo

be jo sutikimo - - -

- - - tamsoje vos vos krutindamas šiaudus žvilgsniais iš apačios

létai riaumodamas artėja tuneliais į pačią tankmę

gyvūno mechanizmas prikimštas žmogiško graudulio

apsimestinio

létai vidurnaktyje atsidaro

vaikų langeliai

pamestinukų - - -

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

Kas tikra

Robertas KETURAKIS

Aldonas Elenos Puištės naujoji poezijos knyga „Begaliniams kely“* vis dėlto yra lyriinių poemų rinkinys (viršelyje žymima: lyrika), nes aštuoni kūriniai (net ir „Deboros raudos“) nuo pradžios iki pabaigos nepalieka epinės erdvės, t. y. plataus ir gilaus turiario, kuriam begalybė yra bene svarbiausioji epo esmių dalis.

Niurzgiamo bičiulų pokalbyje vienas tulzingas mūsų literatūros asas, kalbédamas apie minimą poetės knygą, trumpai drūtai apibendrino: *ekleziologija*. Paaiškink išsamiau – paprašau. Ką čia aiškinti, atsainiai tarė asas, jei tos knygos kiekvienoje strofoje švyti šventovių šventumas ir jos ištikimų nekylystumumas.

Tu paprasčiausiai bijai aukščio – priekaištavau bičiuliu.

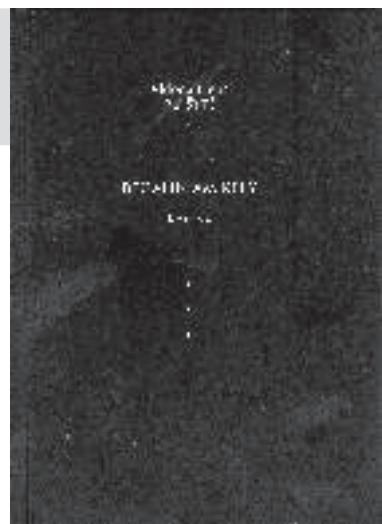
Jis sukluso: ne aukščio bijau, bet nuovargio nuo aukščio. Man ir kūryboje būtina justi po kojomis žemę. Ne be atvango plakančius sparnus – žemę!

Jaučiau, kad šiame pokalbyje yra tiesos – Aldonas E. Puištės kūrybos žmogus yra aukštumų gyventojas. Ten jis gali spindinčia siela aprėpti ir suprasti daug daugiau nei dulkėm apneštas lygumų keliauninkas (poetės kūrinių žmogus pasakyta – piligrimas). Tai ir yra pati ryškiausia šios poetės savastis, niekados nenuvedanti i aukštumų ar žemumų hiperbolizavimą, likimini sureikšminimą, išskirtinumą. Aukštoji savastis.

Beje, čia būtina pastebėti: poezių kūryboje aukštuma, t. y. begalybės pradžia, niekados nėra grėsminga, nes glaudžiasi prie Kūrėjo dovanos – žemiškųjų namų.

„Nuostabą keliančio grožio yra ir pačioje žemiškoje būtyje, gamtoje, metų kaitoje. Graži krikščioniška nuostata – ne paniekinti, atmeti žemišką būti, o sudvasinti, perkurti. Tuo patvirtinamas jos vertingumas. Juk čia kelio, besiėsiančio begalybėn, pradžia. Ir žemiškieji namai – Kūrėjo dovana. Čia juk skeidėsi artimųjų ir mano likimai. Žinau, kad čia atėjau tik vienam kartui, o išejuosi – nebesugrišiu. Tad brangi žemiškoji būtis dar ir todėl, kad ji – vienkartine“ (A. E. Puištė. „Žodžio duona ir vynas“, p. 125–126).

Perskaite A. E. Puištės „Begaliniams kely“, savo užrašuose

pasižymėjau: kiekviename puslapje nemirtingumo skonis. Dabar, stengdamasis kalbėti išsamiau, savo bandymą apibendrinti perskaičytos knygos turinį papildyčiau tūkstančiais laikinumo ženkli, kurių apstu abejose rinkinio dalyse. Bet poemų gyventojas mane tyliai nutildo. Vos apžvelgiu graudų laikinumą – lelijukus ir tulpes, žibutes ir baltažiedes, pelargonijas ant palangės, čia pat man paaškinama: tai yra *grožio formas, gyvenimo džiaugsmas, ramybės tili giesmė*. Vos bandau vienon greton dėstyti kosmoso kelius, planetų sūkurius, šventyklu smilkalus, kosminius manuskriptų slėpiningus rašmenis, virš brolių ir seserų tolstančių pėdų švytinčias galaktikas, pradžią pradžios vaikus, man nurodoma: tai yra *spalvinga tikrovė, kad perkeistum dvasioj, ivardytum ir pamirštum kelio gale*.

Visa tai yra ne tiktais pastangos paneigti mano skubų apibendrinimą: puslapiuos – nemirtingumo skonis. Galima justi dar vieną svarbū priminimą – kas yra poezija. Ne teiginys, o jautrus bandymas priarteti prie esmės: *gal tik tai spalvingas šios tikrovės žaismas, ar tai, kas pranoksta graudų mūsų dužlumą* (p. 24).

Ipratusiam prie kitų poezijos atvertimą, kur iškyla ekscentriški, hiperbolizuoti tropų naikinami eksperimentai (paprasčiau – ieškojimai) surasti ir išdėstyti būtent neaprastas, dangiškumą (dieviškumą) persmelkiančias emocijas ar naujumo ieškojimai ketvirčiuojamuose alogizmuose, tas jautrus bandymas artintis prie poezijos esmės A. E. Puištės „Begaliniams kely“ lieka labai svarbi užduotis visiems – poetei, jos kūrybos gyventojams ir skaitytojams.

Toji svarbi užduotis ne dėl literatūrologinės terminijos tikslinimo. Šioje poetės knygoje aiškėja, kad žmogus (ne tik poetas) klys, nuolat puldamas ieškoti naujų, stebuklingai kasdienybę keičiančių emocijų ir minčių. Čia mums tenka sudėtingesnė užduotis – ižvelgti kasdienybę, pasikartojančiuose reiškinuose, paprastume išgyvenimui, minčių, nuostabos paskatas, kurių, regis, nė pėdsako, nė užuominų būti negali. *Spalvingas šios tikrovės žaismas kreipia į tokią vaizduotę, pergyvenimą, minčių koncentraciją, kur, atrodo, pradeda deimančių kažkas naujo, netelpantį nei savojo poezija*, nei išradinguose literatūrologijos terminuose. Tada Thomo Stearnso Elioto nuostata, kad poezija – tai tolinimas nuo emocijų ir asmeniškumo, atsargiai tariant, yra tik provokuojanti. Ir provokuojantis yra begalinio kelio piligrimo krūptelejimas: *viskas praeina. Ir mes čia tik praeivai, krentantis gelštas lapas nuo gyvybės medžio šakos*.

Tasai *viskas praeina* – pavojinges gyvenimo ir paties žmogaus smulkinimas. Tokią nuojaudą man lémė aidintis sode *džiugas mažos dukraitės juokas* (p. 24). Tai ne drugelėjimas (*ЧИСТИЛЬЩИКОВОСТЬ* – Marina Cvetajeva), o patvirtinimas, kas spindėdamas plevena virš visų slėpinį, keistų keleivių kosmose, ilgesio ir paklydusiojo smulkmenose.

Idomus (tiksliau – įsakmus) poetės kreipimas prie slėpiningu ženklių, kurie turėtų atskleisti esmių esmes, išeitį, vienintelę Tiesą. Stabtelėjau prie žmogaus ir jo baugų proto *praraju*, prie Vienišojo, nešančio širdy žydrai saulę, varguolio, *pašventinusio savo varganą būv artimo meilei*, seno vienuolio, sielos veidrody išvyduo *nemirtingumo paveikslą*, ką tik užginusio kūdikio, apleisto vaiko, kurio didelės liūdnos akys klausia: *ar aš kam nors čia dar esu reikalingas?*; pasaulio su spalvinga kauke; slėpiningu ženklių ryto skliaute; mūsų karštligiško proto, vis rečiau klausinėjančio: *ar tikrai nebus žmogui atverti slėpiniai, kol meilė, ta budinčių širdžių dukra, bus našlaitė?* Budinčių ir mylinčių, jaučiančių tikrumo gelme; graudaus laikinumo (mylietis grožis, tik neprisiši, gamtos slapčios atminties; rimties širdies, kur budi nuščiuvas tyla; vaiskios malonės šviesos, guodžiamai aplėbiantios budinčią sielą...

Zenkli begalybė. Jaučiame – kiekvienas likimiškai svarbus. Kiekvienas nugrimzdės paslapties

bedugnėje. Nė vienas neatskleidžia išeicių išeities. Ką daryti?

Man džiugus mažosios juokas sode liepia palaukti. Vienintelė išeitis – palaukti, kol žaismė ir juokas taps išmintimi. Arba dar kartą grįžti prie slėpinių, suvokiant – *ir taip jau per daug mums pasakyta*.

Be to, būtina žinoti, kad *sielos laisvėjimo kelias yra sunkus ir ilgas, bet kokia neapsakoma jos atrastojo tyloji gelme!*

Eidamas pavymui visų šių ižvalgų, kamuojančių paslapčių ir guodžiamų pažadų, buvau sustabdėtas šnabždesio: neklaidžiok, nes, jei nieko nuostabaus neslypės tavyje, ir begaliniam pasauliye nieko nuostabaus neatrasi. Jei neišgirsi niekur žmogų gelbstinčio atsakymo, išdrisk jį susikurti pats. Visa kita – atsitiktinai, rūsciai klaidinantys dalykai.

Nejaugiau už tai galiu būti stumtelėtas prapultin?

Tada atsiverciau „Genties foliantus“, penktajį knygos skyrių. Vieną skyriaus parašę užpildžiau dominikonų vienuolio, Prūsijos kronininko, traktato „Cronica und beschreibung allerlüstchen...“ fragmentu.

Bet Dievas gelbėjo, kad (Ordinio) broliai laimėjo ir sunaikino Sudavijos žemę, kur šiandien (t. y. XV a.) yra miškas, išskyrus kelis, nieku vertus kaimus, kurie ten dar gyvuoja. Reikia žinoti, kad broliai su džiaugsmu žygiau į ši kraštą žiemos metą – šiaip jie negalėjo ten įžengti dėl vandenų. Nuo to laiko niekas negyveno Sudavijos krašte, ir jis liko dykuma (Grumau, Traset. VIII, Cap. XVI, § 4).

Ši parašė mano užpildyta greita „Genties foliant“ švytinčio klausimo: *bet ką mes žinome apie jų sielas* (p. 55)?

Tokio klausimo nebuvu nė vienoje Lietuvos istorijoje, visoj kronikų tankmėj neužtkau šito klausimo. Neatsakius į jį, daug kas mūsų istorinėj atiminty tarp tyliuojančių atbukų, nublanksta ir išnyksta.

Krūptelėjau išgirdės balsą: *Ne suturėt lyg blėstančios (vasarvėdžio šviesos vakarinės / kam prapulti buvo lemta / negailestingo laiko sūkuriuos. / Atsisveikink ir neatsigrežk / nes druskos stulpų pavirstum, / laikas yra apverkti ir laikas / viską paleisti iš rankų, paliki / naštą, kad lengvai keliautum* (p. 60).

Nejaugiai visi tie, kurie gyvena „Genties foliant“ erdvėje – atminties tyliuose peizažuose: išdūdūs ir laisvi žmonės, jaunas klierikas asketo veidu (tikiu, kad tai jis ištarė: *ne viskas praeina šiicia, ne viskas, kas palytēta meile, ne prapuola*), Tėvas, nutolstantis

Šienpjoviu žvaigždyno link, ant gelas dėdės Izidoriaus bruozais, vieniša meilės vaidilutė Roželė, Brigita iš sunaikinto Karaliaučiaus – yra tik atminties aitrima žaizda, kurią užmarštis maloningu išgydo.

Užmarstis užgydo žaizdotą atiminį, t. y. paverčia maloninga užmarštimi, jei atmintis ištengia likti vien atmintis. Atmintis, tampanči Būtimi, nesunaikinama.

Norėčiau, kad šią Tiesą surastumė „Deboros raudose“, Senojo Testamento pranašės byloji muose, kur neišdavusieji Kūrėjo skirtos lemties didingai keliaus į Būties aukštumas.

Norėčiau, kad šią Tiesą surastumė „Šimtmečių ašaruvėje“ (paraščių manuskriptuose), kur dvasios ramoj šviesoj ir vėl bandoma atskirti, kas yra lemtina, kas neatmainomai tikra.

Ir kad dar syki grįžtumėte prie paskutinio A. E. Puištės „Begaliniams kely“ žodžio: „Nebijoki!..“

Jis skirtas ne mums, jei nejausime vidinės būtinybės suvokti, kas Jame švysti.

Tada bent išgirkite, kaip sode džiugiai juokiasi vaikas.

Tame juoke tilpo visas Laikas, nekapojamas į dīdingus kosminius luitus ar į akimirkas. Nesmulkinamas laikas. Kodėl vis tankėja minios pasižyminčių stulbinama galia naikinti praeiti, viską pradėti iš pradžių, skanduojančių savo naujumo visagalybę? Kurį laiką iš praeities juos siekiančios rankos, žvilgsniai, sapnai, reginai atspindžiuose (dangaus ir žemės) sekė kaip šešeliai, kol viską vienu smūgiu nukrito globalinės perspektivos, kurios nepripažinta nei Laiko, nei Istorijos. Ir tuščiaus nepripažista, netgi sažinėjiems tampa atkari, nes jos neįmanoma užtikti elektroninėje virtualybėje. Raginimas – žvelk – kyla iš amžių gelmės, išnyra galios galimos (p. 71) tuoju užklojamas funkcionalumais. Universaliu funkcionalumu.

Antros Deboros nebus. „Begaliniams kely“ stabtelėjės ir į mus atsisukęs žmogus vienu mostu bus apvilkta ekleziologija ir nustumtas į paribius – mugėje jam paklausos nėra, nes čia dvasios poreikių atitinka pasiūlos ir paklausos poreikis bei prabangos didybė.

Nenusigąsk, siela, kol už aukšą labiau spindi mylinčios širdys (p. 91).

Kol „Begalino kelio“ įspaudas sieloje yra likiminis.

* Aldona Elena Puištė. *Begaliniams kely*. – Kaunas: Nemunas, 2010.

inspektorius „Patalpas galima, bet daugiau nieko nė nemėgink. Aš čia palūkiau.“

Ir rūmai, ir koridoriai, ir holaičių šešelis anų rūmų, anų koridoriu ir holų. Vis dėlto nepasakysi, kad jiems stanga didingumo ir žavesio. Universitetas lieka universitetu – jame sklando sunkiai apčiuopiamas žmogiškojo intelekto apraiska. Jis turi net savitą kvapą ir skoni, kurį netrunkai pajusti, perženges slenkstį. Kazys Bielskis nebuvo numatęs vizituoti patalpu, ketino sutvarkyti reikalą, dėl kurio čia ir pasirodė, jau bemaž vėrė rektorato duris, bet, akyliu apsidairės, išvysta, kad prie laukujų durų stovi Jis. Toks nelabai išvaizdus, beveik nesiskiriantis iš mišinių. Ir drabužis panešiotas, ir avlynė. Ir barzda gal jau savaitė ar daugiau neskusta – tokiu nesunku būtų atskiratyti: stukteltum kelėnu į minkštą vietą ir... Bet Kazys Bielskis nesiryžta – gal jis koks rasytojas, gal net šio kūriniu auto里us, jį nudobus nebūtų kam plėtoti siužeto, todėl grįžta prie paradiinių durų, o kai jiedu išeina į lauką, jis kažkaip nejučia išgaruoja,

net nesuskuba pamatyti, kur prašampa. „Didilio čia daikto, – patgalvoja mūsų herojus, – ateis laikas, ir aš savo pasieksiu. Dabar svarbu, kad intrigai nenetrūktų.“ Siek tiek pastoviniuoja, pasidairo, padvejoja... O apsižvalges susivokia, kad tebestovi savų rūmų koridoriuose, vadinas, ir vėl išsfantazavo. Et, tiek to – ir pasileidžia eiti. Už kampo sutinka vieną savo viršininką, paskui kitą – nė vienas jų nėra rūkorius ar koks trintukas, bet koridorų magijai ir jie atsispirti nepajégia. Susitikę kur sankirtoje stabtelė, patrepsti, pasidairo pro langus, už kurių virte verda gyvenimas.

– Apvertimas pavyko, – sako vienės jų, stebédamas mūrininko veiksmus.

– Gal tik parvertimas, – atsiliepia kitas.

– Daug kas dar parvirs, apvirs ir nuvirs, atsivers ir persivers – bus čia dalykelių... – reziumuoja trečias. Ir nueina. Vienas – vienu, kitas – kitu, trečias – dar kitu koridoriumi.

Koridoriai

Atkelta iš 3 p.

Tie rektorato klerkai ir senato profesoriai iš pradžių ims raukuti nosis ir kaktas, gniaužyti rankas ir net garsiai pikti, bet paskui, kai jis, pasiėmęs paketą, pasuks prie durų, bus sustabdytas. Tada prasidės derybos, tikros, neparodinės: mano pinigai – jūsų daiktas. Dabar inspektorius vėl šiek tiek sutrinka: buvo ar nebuvo ta Praha ir Berlynas? Varšuva ir Pa-ryžius? Užsiminti apie tai ar nulyti? Jei pasiodytų vilkintis prašmatnių eilutę, vadinas, buvo. Galima būtų pasitenkinti istorijos mokslų arba filosofijos daktaro diplomu. Gal pakaktų ir kandidato, bet užsieniuose, sako, tokio apskritai nesama, o magistras –

Sugržimai

Žydrone KOLEVINSKIENĖ

2011 m. vasario 24 d. Kaune, Maišonio lietuvių literatūros muziejuje, iškilmingai atidaryta ekspozicija „Sugržimai“, skirta lietuvių išeivijos rašytojų kultūriniam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944-1950 m. apžvelgti. Parodą parengė Maišonio lietuvių literatūros muziejaus Išeivijos skyriaus muziejinių Agnė Kelpšaitė, Elvyra Brazaičienė, Rėda Žekienė. Dailininkė dizainerė Inga Zamulskienė. Projekto iniciatorė, autorė ir vadovė Virginija Paplauskienė.

Stovyklinis Vokietijos-Austrijos laikotarpis pasirinktas neatsitiktinai. 1944 m., iškilus naujos sovietinės okupacijos grėsmei, dauguma kultūros žmonių pasitraukė į Vakarus. Vokietijoje ir Austrijoje atsidūrė apie 70 procentų Lietuvos rašytojų draugijos narių. Svetimoje žemėje glaudėsi ne tik vyresnieji rašytojai, bet ir ką tik baigę universitetus arba iš auditorijų, iš gimnazijos klasų išėjusi, dar nebaigusi mokslo jaunesnioji karta. Neteke savosios žemės, savojo krašto, jie aktyviai émési kultūrinės visuomeninės veiklos jau pakitusiomis sąlygomis.

Daugeliui į Vakarus pasitraukus ietuvui laikino gyvenimo vieta tapo Vokietija. Tarptautinės pabėgėlių globos organizacijos IRO (International Refugee Organization) duomenimis, 1946 m. lapkričio 1 d. sajungininkų padalytos Vokietijos amerikiečių, anglų ir prancūzų zonose gyveno daugiau kaip 60 tūkstančių lietuvių. Beveik visi 1945 m. gegužės-birželio mėnesiais, padedant Jungtinių Tautų paramos ir atkūrimo administracijai UNRRA (United Relief and Rehabilitation Administration), buvo įkurdinti DP (Displaced Persons - išvietintieji asmenys, sajungininkų suteiktas vardas Vakaruose atsidūrusiems žmonėms) stovyklose, angliai vadinanomis camps. Lietuvių Enciklopedija nurodo, kad iš 1946 m. liepos 1 d. Vokietijos DP stovyklose gyvenusių 57 495 lietuvių 11 procentų buvo Neprikalūs Lietuvos tarnautojai, inteligenčiai - gydytojai, teisininkai, mokytojai. Tuometinė Vokietijoje esančių lietuvių būklė gana tiksliai nusakoma viename pirmu laikraščiu „Žiburai“ (1945.X.5, Nr. 1): „Toje svetimoje padangėje neturi lietuvių gyvenimo patogumų, neranda dvasinio ramumo, tautinių troškimų pasitenkinimo, bet priesingai - tą pilką išvairių nepriteklių gyvenimą dar labiau apsunkiniai išvairių rūpesčiai ir gandai, slopingamis paskutines viltis, griaudami bet kokį moralinį atspuramą, stumdamis ypač silpnosių charakterių žmones beviltiškon apatin... Jiems čia iškyla tūkstančiai klausimų, daug kas neaišku, - o su kuo išskalbėti ir i kiekvieną klausimą gauti tikrą atskymą nėra lengva. Tokiomis sąlygomis laikraštis gimtaja kalba pasidaro būtinės.“ Taigi neapleidžiamas nei kultūrinis, nei literatūrinis gyvenimas: steigtos lietuviškos gimnazijos, meno kolektivai, teatro sambūriai, kurti monatai tautinėms šventėms, spaudoje publikuoti vertimai, leisti laikraščiai, žurnalai, almanachai, knygos. Pavyzdžiu, 1945 m. rugpjūčio mėnesį pasirodė rotatoriumi spaustintas literatūros almanachas „Baltija“, kurį redagavo Juozas Krušinas. Tai buvo spaudos darbuotojų sambūrio „Baltija“ leidinys, kurį sudarė šešiasdešimt rotatoriu mi spaustų lapų, išegutų i kitesnius virselius. Galima paminėti ir neperniodinį literatūros žurnalą „Ginta-

ras“, kurio pirmasis numeris pasirodė tuo pat metu. „Baltijos“vardą sau pasilioko jaunasis spaudos entuziastų sambūris, naujam literatūros kūriniui duodamas „Gintaro“, Baltijos aukso, simbolinių pavadinimą - Baltijos, prie kurios buvo įsikūrusi Haffkrugo lietuvių stovykla: „Septynetas žmonių pradėjo darbą. Nebuvo pradžioje tinkamos vietas - éjo dirbt i rūsi; dieną trukdė bendrojo likimo gyventojai - vyrai dirbo naktimis, bet darbas éjo, spaustintas žodis skrido ir džiugino lietuvius. Nebuvo įrankių išspaustintam žurnalui susegti, tad vyrai pirstais lanksté vielą, yla dūré skylutes, žirklemis apkarpydavo kiekvieną susegtajį žurnalo egzempliorių, kad jis dailesnis atrodytu“ (Jonas Pranas Palukaitis, *Lietuvių periodika Vakaruose 1944-1952*, Vilnius: Žurnalistika, 1993). Šio neperiodinio literatūros žurnalo vienuoliaka numeriu taip pat spaustinti rotatoriumi, o du paskutinieji - jau spaustuvėje. Nors „Baltijos“ ir „Gintaro“ pavadinimai skirtingi, praktiškai abu minėtinių leidinių identiški, leisti ir redaguoti tų pačių asmenų. Jau iš pat pradžių J. Krušinas planavo almanachą testi, tad tik pakeitė jo pavadinimą. Iki 1946 m. balandžio „Gintaras“ leistas kas ménė, o Nr. 10 ir Nr. 11 vėlavo dėl J. Krušino ligos ir popieriaus stygiaus. Leidiniai buvo gausiai iliustruoti vaškiniais bréziniais. Cia bendradarbiavo beveik visi Vokietijos stovyklose gyvenę rašytojai. „Gintara“ spaustinta nemazai ir kitų tautų literatūros, daugiausia anglų bei amerikiečių.

Tiubingene buvo leidžiamas neperiodinis humoristinis laikraštis „Dievo paukšteliš“, kurį redagavo Albinas Valentinas ir Pulgis Andriušis. Jame bendradarbiavo Antanas Gustaitis, dailininkas Povilas Osmolskis ir kiti. Būtent Tiubingene 1946 m. sausio 25-26 d. vyko pirmasis rašytojų, gyvenusių DP stovyklose, suvažiavimas, kurio metu išteigta Lietuvių rašytojų tremtinijų draugija (LRTD), bandant atgaivinti ankstesnės Lietuvių rašytojų draugijos veiklą. Taip draugija vadinosi iki 1950 m. Pirmojo suvažiavimo metu patvirtinti LRTD ištatai, kuriuos paruošė Stasys Santvaras, premijų skyrimo nuostatai (parengė Bernardas Brazdžionis), nutarta išleisti rašytojų metraštį „Tremties metai“, priimtas „Lietuvių tremtinijų atsiskaitimas į laisvojo pasaulio rašytojus“ (į referavo B. Brazdžionis). Suvažiavimo prezidiumu sudarė pirminknas prof. Vaclovas Biržiška, nariai Juozas Mikuckis ir Stepas Zobarskas, sekretoriatai - Gražina Tulauskaitė-Babrauskienė ir Balsys Gražulis. Dėl sudėtingo susiseikimo tarp išvairių DP stovyklu zonų suvažiavime dalyvavo tik 50 rašytojų (i antrajį LRTD suvažiavimą 1947 m. Augsburge atvyko daugiau kaip 100 dalyvių), visi jie tapo naujos draugijos nariais. LRD nariai pakviesčiai būti LRTD nariais. I LRTD valdybą slaptu balansavimu išrinkti: S. Santvaras (pirminknas), prof. V. Biržiška (vicepirminknas), P. Andriušis (sekretoriatas), B. Brazdžionis (iždininkas), narys S. Zobarskas. I revizijos komisiją - J. Mikuckis, Stepas Vykintas ir Stasius Būdavas. Iš esmės rašytojų draugija buvo atkurta pagal Lietuvoje veikusios modelis.

Tęsiant Neprikalūs Lietuvos tradicijas, stovyklose būdavo premijuojamos geriausios knygos. Apdovanojimai dažniausiai įteikiami minint Vasario 16-osios šventę. Premiuojatos B. Brazdžionio, Fausto Kiršos, Mariaus Katiliškio, Vincu Ramono, Kazio Bradūno, P. An-

driušio, Henriko Nagio, Alfonso Nykos-Niliūno, Juliaus Kaupo, Nėlės Mazalaitės, Jurgio Jankaus, Liudo Dovydėno knygos. Tautiškumo, krikščioniškų vertybų išsaugojimas - vienas svarbiausiai tikslų gyvenant Vokietijos DP stovyklose. Tautinis užsiangažavimas laikytas bene vieninteliu lietuviybės išlikimo garantu. Pasitrukimas iš sovietų okupuotos Lietuvos, išeivio dailia skatino nostalgisko prado suklestėjimą daugelio rašytojų kūryboje. Anot P. Andriušio, nostalgija Lietuvai prasiveržė kultūrine veikla - „kaip ką tik apvirtusio vežimo vėtarai, kultūrinis veikimas sukosi iš išibėgimo“.

Romantiuotą vyresniosios karstos kūrėjo ir kūrybos sampratą radikaliai keitė jaunesnioji rašytojų karta. Filosofas Juozas Girnius, nubrėžęs esminės lietuvių išlikimo gaires, t. y. išlaikyti savastį, saugoti lietuvių kalbą, akcentavo, kad būtina semtis ir Vakarų kultūros lobyno turštum. Cia žvilgsniai krypo į jaunąja intelektualų kartą, pradėjusią studijas Vokietijos ir Austrijos universitetuose: „Aš esu vėl studentas. Koks tai palaimintas žodis! Skaitau, klausau paskaitas, badauju“, - rašė H. Nagys. Tuo metu spaudoje debiutavo „bežemių“ kartos atstovė Liūnė Sutema, modernus dramaturgas Kostas Ostrauskas, prozininkas Algirdas Landsbergis, Jonas ir Adolfas Mekai, A. Nykos-Niliūno, H. Nagio, J. Kaupo kūryba skaitytojams vėrė platesnius kultūrinius ir literatūrinius kontekstus.

Būtent šis išvairialypis ir aktyvus lietuvių literatūrinis gyvenimas Vokietijoje-Austrijoje 1944-1950 m. ir atsispindi Maišonio lietuvių literatūros muziejuje pristatomojos parodoje. Pasak jos kuratorės V. Paplauskienės, ekspozicija „Sugržimai“ parengta teminiu principu: švietimas, Lietuvių rašytojų draugijos, žurnalistų sajungos įkūrimas ir spauda, knygų leidyba bei literatūros vaka- rai, teatrinių veiklų. Temos atskleidžiamos per unikalą archyvinę medžiagą: fotonomuotaukas, dokumentus, rankraščius, knygas, laiškus, spaudinius, asmeninius daiktus, meno kūrinius bei kt. Ekspozicijoje galima pamatyti ne tik išleistas knygas, bet ir rašytojų kūrybinius rankraščius, pirmąsias rankraštines knygas, kitą lietuvių stovyklose leistą spaudą. V. Paplauskienė, pabrėždamas, kad DP stovyklose buvo padėtas pagrindas „žeminių“ generacijai, išskiria dar kelis ypatingus to meto įvykius: Kazimiero Jonyno meno ir amatų mokyklos įkūrimą, Pabaltijo universiteto išteigimą. Didžiulė reikšmė turėjo Vytauto Bieliausko, Antano Pauliukonio bei K. Bradūno iškirtas žurnalas „Aidai“. Ši leidinė Vokietijoje redagavo K. Bradūnas, Jonas Griūnus, Paulius Jurkus. Žurnalas buvo perkeltas ir iki 1992 m. sėkmingai leistas Amerikoje. Vėliau - Lietuvoje sujungtas su „Naujuoju židiniu“. Tai vienintelis kultūros ir literatūros žurnalas, gimus istorinių pervaertų bangose, bet gyvuojantis iki šių dienų.

Pristatydamas teatrinių veiklų stovykliniu laikotarpiu, V. Paplauskienė išskiria pirmąjį Lietuviuje diplomo režisierių Jurgi Blekaitį, vadovavusį „Aitvaro“ grupei. Jo pateiktas nuotaikingas Antano Rūko vaidinimas „Bubulis ir Dundulis“ buvo parodytas daugelyje DP stovyklu. J. Blekaitis režisavo ir Augsburgo, „Atžalyno“ teatrui spektaklius. Teatrinių veiklų sėkmingesnės išplėtojo ir Ipolito Tvirbuto bei Aleksandros ir Antano Gustaičių įkurtas Ravensburgo teatro sambūris, kuriam vaidino Birutė Pukelevičiūtė, Antanas Dikinis, Antanas Škėma, Vytautas Valiūkas bei kiti.

„Sugržimai“ atveria skausminę mūsų istorijos puslapį, tai, kas eksponuojama, įrodo, jog daugelis kūrėjų tvirtai tikėjo Lietuvą bei su gržimiu į ją.

Pilkoji Algirdo Verbos žvaigždė

Alfas PAKÉNAS

2011 m. spalio 1-ają žinomam lietuvių poetui Algirdui Verbai būtų sujėtę septyniadas. Tačiau jau vienuoliukti metai į savo eilėraščių ir likimo pilkajo žvaigždė Algirdas žiūri į tėviškės kalvos Nemakščių kapinaitės, šalia ūžaujančio greitkelio, buvusio Žemaičių plento. Palaidotas šalia tėvų ir anksčiai mirusio brolio Juliaus. Ant pamincklo - keli, bet viskai apie ši žmogų pasakantys žodžiai: „Poetas Algirdas Verba“ Kaip raše savo eilėraštyje „Sodo elegija“: dabar jau - tuštuma po širdim - ta praraja išrausta - / Mano mirties data.

Laimingas poetas – nelaimingas žmogus

A. Verba buvo gėlas, skaudus, ei-lėraščiai save plakęs, naujo kvėpavimo ir žodžio spalvą dabartinei lietuvių poezijai davęs kūrėjas. Poetas grynuolis. Pasak jo birželio Valdo Kukulo, kuris pirmasis apie A. Verbą parašė tokius pat gėlus ir skaudžius, bet tikroviskus atsiminimus rengiamai prisiminimų knygai, jis „buvo per daug laimingas poetas, kad būtų laimingas žmogus“. Panašiai apie rusų lyriką Sergejų Jeseniną rašejo jo bičiulis Anatolijus Mariengofas, pagarsėjusios knygos „Romanas be šmeižto“ autorius: „Nežinau, ką Jeseninas dažniau darė: gyvenimą vertė eilėraščiais ar eilėraščius gyvenimui.“

Daug kam žinoma, kad A. Verba buvo poetas, be jokių išlygių atsidavęs kūrybai. Tarsi be perstojo geindamas savaje gyvybę, pérduodavo ją eilėraščiams - vienatiui užgyventam turtui. Gal tik alkoholis buvo savotiškas konkurentas, ugnį gesinęs ugnimi. Dviguba liepsna - gal todėl taip anksti poetas sudegę paties išaugintame „ugnies ūgyje“ ir net negrižtelėdamas išėjo į tas „verdančias žaras“. Ne sulaukęs né penkiadesimt devenyrių. Lygiai kaip ir Paulius Sirvys...

1992 m. pasirodžius eilėraščių rinkinėi „Pilkoji žvaigždė“, A. Verba vienamė dienraštyje prisipažino: „Man amžinai reikia įkvėpimo arba sukrėtimo. Reikia degti. Šia sekunde, šia diena. Taip, kaip alkoholikas prageria paskutinius pinius, negalvodamas apie rytdieną. Apie jauso taupymą negali būti šnekos. Jų reikia „pragert“.

Šiuos poetų žodžius ir dar daug ką prisiminiau, kai gegužės pradžioje su bendradarbiavau Maišonio literatūros muziejaus važiavome į A. Verbos tėviškė Nemakščius (Raseinių r.). Magėjo pabūti tame krašte, kurį jis iki pat mirties nesėjojosi savo prarūkytoje krūtinėje, liūdnokose, bet griežtose, kartais net piktose akysse. Tame krašte, kuriam skyrė ne viena eilėraštį. Kuriam antrojoje savo knygoje „Aprūš obelis“ (1980), atnešusioje jam tikrajį poetu pripažinimą, pažadėjo: „Gimtine, tavo dulkėm balsiuos / Taip, kaip kadaise į duris.“

Kas buvo parašyta, tarsi ir įvyko - tą 2000-ųjų vidurvasarį mirti A. Verba sugržo tėviškėn. Tikrų poetų žodžiai dažnai išspildavo.

„Kaimas arklio pravarde keista“

poeto tėviškės nebéra. Dabar čia - žvyro karjerai. „Tu - pelynų ir kopolyčių skausme, / Kaime, arklio pravarde keista. / Cia Marijų antakiuos lyg skliaustuos / Glūdi paslaptis nesuvokta“, - raše dar vienai jaunaias A. Verba eilėraštyje „Agraičių karjerai“. Jis pateko į pirmąjį rinkinį „Pakelės žalumos“ (1977). Žvyrdubės, žvyro karjero motyvas dažnas ankstyvuose A. Verbos eilėraščiuose. Ar glaičiuose praėjo nelengva, pilna ligų ir fizinio skausmo Algirdo vaikystė, išsirežus i jo veide visam gyvenimui. Cia palaidota poeto vienatinės tėviškės dvasia:

*Ir dūmas tėviškės klajūnas
Svetur lyg juodvarnis klajos... -
Nekeikiu žvyro kaip klastos,
Tu - marškiniai ant mano kūno.*

Eil. „Žvyrdubėje“

Vėliau poeto tėvai Boleslovas ir Pranciška Verbos pasistatė naują namą Nemakščiuose, bet Algirdas nuolatos ilgdėdavosi Agraičių vienkiemio, jo pilkų žvyrynu. Tų žvyrynu pilkosios žvaigždės. Gyvenime ir eilėraščiuose išliko šio šiaurietiško krašto dvasia.

Nemakščiai

Tai A. Verbos paauglystės ir jaunystės ilgesių miestelis. Cia mokësi, cia pirmąkart įsimylėjo, paraše pirmuosius eilėraščius. Cia pradžia ir pabaiga: Nemakščių vienkiemis mokyklos, kurią kadaise baigė, salėje buvo pašarvotas, prieš paguldant šiaurinės žvaigždės kryptimi:

*Ten po spindesio plūkta pluta
Šėlsta ilgesio mano jaunoji rūda.
Ir į smėlio dainuojančią aušrą įkrėt,
Mano žodis, širdis mano pameta
kryptį.*

Eil. „Nemakščiai“

Prie miestelio krautuvės kaimo moterėlės pardavinėja išgąstantai ulbančius kalakučiukus. Visur dvelkia, anot A. Verbos, „alyvų putėsiai“. Jaunas, gaivus gegužės rytas, o mes teiraujamės, kaip surasti miestelio kapines. Cia esame pirmą kartą. Pirmiausia maga pamatyti A. Verbos kapą. Mintyse suskamba žodžiai. Paprasti, skalsūs - lyg kasdienė duona. Lyg eilėraštis:

*Donelaičio kapas
Macernio kapas
Verbos kapas
Maironio kapas
Marinkevičiaus kapas
Bradūno kapas
Strielkūno kapas
Poezijos gyvastis
Per visą Lietuvą*

Kas juos sieja ir kas skiria? Lai ko erdvė, vieta, talentas? Apie tai galvojau prie A. Verbos kapo. Ant jo amžinybės kalvos.

Nemakščiuose pirmiausia užsuome į Jovitos Liekienės namus. Jovita

Kol nerašau, esu durnas žmogus

Gegužės 21 d. Paryžiuje gyvenančiam rašytojui Valdui PAPEVIUI už romaną „Eiti“, anksčiau jau pagerbtą LLTI, įteikta Liudo Dovydėno premija. Laureatą kalbino Andrius JAKUČIŪNAS.

– Romane „Eiti“ jūsų herojus nuolat eina. Taip pat be atvango „skamba“, t. y. nuolat pamiminas, muzikos motyvas iš Wong Kar-wai filmo „In the mood for love“. Be jokios abejonės, ejimas yra ašis, aplink kurią vyniojasi siužetas. Tačiau „In the mood for love“ melodiją, savaime nieko nenulemtinčią, įkyriai norisi suvokiti kaip siūlę; atvira siūlė – tai brokas, jas paprastai stengiamasi paslepsti, kad kūrinys neatrodytų dirbtinių sudurystas, „pritemptas“. Kodėl nusprenedėte paliki vadinamąją siūlę atvirą? Technologinio proceso sprendimas gana netiketas...

– Samprata, kas yra brokas, keičiasi. Prancūzijoje nenusipirkstinesiuvinėtū džinsų – jie visi tokie. Nežinau, kiek tokis palyginimas tikslus, taip pat – kokį išpūdį kam nors gali palikti knygoje minima melodija, bet raštant kūrini man ji buvo labai svarbi. Pasileidus tą muziką, pačiam tarsi nieko nereikėjo galvoti. Mane vežė ritmas, kuris, regis, persikėlė ir į romaną. Šia prasme aš nieko nenu-sprenedžiau – taip išejo. Viskas parašyta skambant muzikai – tai man labai nauja, įdomi patirtis. O ir rašesi tarsi savaime: įsiungdavau įrašą ir išsiliedavau ant popieriaus, nors iš anksto nebūdavau nieko konkretaus sugalvojės. Sėdamas rašyti aš niekuomet nežinau, kas išsilies.

– Rašydamas visuomet vadovaujate jausmu?

– Grynai jausmu, intuicija. Žinojau tam tikrus kontūrus, bet labai apibendrintus, abstrakcius. Kažkas pleveno tenai – toli toli. Man reikėjo sugauti visa tai, bet kaip – nežinojau. Paprastai parašau pirmą sakini, o tada jis mane pradeda vesti prie to, kas kažkur plevena. Pradėdamas rašyti nieko nebūnu sustruktūravęs, neturi jokio plano, mane veda žodžiai, sakiniai, ritmas. Niekada nežinau, ką parašysiu.

Mano protas veikia labai van-

Antano A. JONYNO nuotrauka

giai. Aš vaikštai, nieko negalvoju. Gal mano galvoje kas nors ir vyksta, žingsniuojant Senos pakrantėmis, kas nors sukasi, bet aš apie tai nieko nežinau. Kol nerašau, esu durnas žmogus. Pirmas sakiny turi būti pamatinis, vedantis, jeigu pavyksta tokį parašyti, jis toliau rutuliojasi pats, o mane veda ne protas, bet kažkas kitas. Viskas pradeda megztis tarsi savaime, iš pačios kalbos. Žodžiai ieško vieni kitų – ir tuo mažiausiu lygiu, kai aš kalbu apie sakini, ir tuo didžiausiu – kompozicija ir t. t.

Pavyzdžiu, romane „Vienos vasaros emigrantai“ irgi viskas išplaukė iš pirmo sakini. Beje, ir dabar turi pirmą naujo kūriniu sakini, bet kas iš to iešcis – nežinau.

– Bet argi pirmasis sakini nėra savo savo savo narvelis, kalėjimas? Tai tas pats, tarsi būtum įkalės į žemę kuoliuką žinodamas, kad vėliau neleisi sau jo ištraukti ar pakerti kitu? Ar verta save taip apriboti? Ar tai nevaržo kūrybinės laisvės?

– Taip, tam tikra prasme tai yra kuoliukas – visiškai sutinku, tačiau aplink jį veriasi apskritas ho-

rizontas, nuo kurio gali eiti į visas pusēs; taigi tai yra ir kalėjimas, ir ne kalėjimas.

– Banali metafora, kurią jums pamėtėjau (sakinys kaip kalėjimas), sukuria pagrindą kitam klaušimui: skaitydamas romaną „Eiti“ niekaip negalejau atsiginti išpūdžio, kad nuolat vaikštote – gal net balansuojate – ant slidžios banalybės-nebanalybės briaunos. Tarsi pasidavęs jai atsitraukiante, paskui mėginate iš naujo... Pati kūrino stilistika lyg ir pritaikyta žaisti šioje ribinėje būsenoje... Ar tai buvo apmastyta, ar vėlgi „taip išejo“?

– Didžiausi, gražiausi, svarbiausiai dalykai gyvenimė yra banalūs. Sakytis „gyvenimas yra gražus“, „gyventi gera“ – labai banalus. Apskritai kad ir ką sakyti nuoširdžiai, bus banalus. Ir aš tos banalybės ligą laiką bijoju. Visad nuojos gyniausi ironija – tai buvo kaip kreida apvestas ratas; norėjau tarsi apsibrėžti aplink – jeigu ka nors pasakydavau apie save nuoširdžiai. Jei tik man pasirodydavo, kad priartėjau prie banalumo ribos – herojus staiga pasisaipydavo. Pasakotojui pasisaipius pačiam iš savęs, viskas tarsi stodavo į vie-

tas – taip tada maniau.

Dabar pirmą kartą išdrįsau kalbėti – kaip man atrodė – nuoširdžiai. Nuoširdumas yra vertybė, kurios, manyčiau, mums labiausiai trūkssta. Būkite nuoširdūs sau, kitiems (čia juk irgi labai banalu), ir ši vertybėnė skalė atsistos į savo vietą. Grįži į žmogišką lygmenį. Tai bus labai normalu, gulsciukas nusistovės savo lygyje. Bandysiu tai pasakyti savo kalboje.

Nuoširdumo, jausmingumo mes labai bijome. Būtent dėl to, kad jie itin arti banalumo.

– Tai visgi sąmoningai išdrįsote leisti sau sakyti tarsi banalius dalykus?

– Cia didelio sąmoningumo, aišku, nėra, tačiau aš pradėjau to nebijoti. Rašau, kaip man atrodo. Banalu – nebanalu, bet rašau nuoširdžiai...

– Dažnai prabylate apie tokius dalykus, kurie šiuolaikiniams žmogui nieko nereiškia – bent man.

Išsivaizduodamas žvelgiantį į dangu žmogu, aš tik ištengiu jaudintis galvodamas apie tai, kad kas nors ištengė jaudintis žiūrédamas į dangų. Tai saulės šviesos nupliekstas deguonies ir anglies dvideginio mišinys – kaip galite jame ką nors pamatyti? Tai juk fizika ir chemija, daugiau daugiausia – banali metafora, tariamas „gylis... Ką galima ižvelgti daikte?“

– Atsimenu, važiuojo iš Karmėlavos į Vilnių, ir kyla mėnulis. Buvo pilnatis – raudona raudona, ir jis prie pat žemės. Važiuojant atrodė, kad mėnuo siek tiek krusčioja... Tai savaime grąžus daiktas. Parodyju, savo mansardėlėje, turiu visokių daiktų, ir man nuolat atrodo, kad jie gyvena savo gyvenimą, kažka ten daro be manęs. Daiktai man nėra negyvi objekta. Gal jie vaikšto? Gal mano marškiniai ten vaikšto? Ir peleninės, ir televizoriai...

Daiktai yra tokie, kokius juos pats sau sukuri. Visokiųose iš pažiūros nereikšminguose mažmožiuose skleidžiasi tos vietas daviai. Būtent ją galima pajusti, „pamatyti“.

– Nors namais esate pavadinęs ējimą, – gal tiksliai tai, kas slėpiasi po šiuo žodžiu, kažkoks romanu giluminis turinys (kaip beje, ir Dariaus Kuolio teiginys apie

gausias jūsų moteris per LLTI pre-mijos teikimo ceremoniją) perša minti, kad gelminiuse pasamonės kloduose namai, – ta prasme, kuriu jūs vartojate šį žodį, – yra fizi-nio kontakto laukimas. Pačiu negriežčiausiu atveju – meilės laukimas? Kažin koks fiziškumo ilgesys braunasi iš visų romano susiūvimių ir vis tiek norsi jis ten pamatyti...

– Namai – tai būties pilnatvės pajautimas, jos siekiamybė, nors aš nelabai žinau, kas yra būties pilnatvė. Kažkoks horizontas, kuris nutolsta tiek, kiek tu prie jo priartėji... Tai gali būti ir daiktas, ir žmogus, ir meilė moteriai.

Meilė yra grožis, o grožis, be abejo, gali išgelbėti pasaulį. Būties pilnatvė visą laiką yra siekiamybė. Meilė irgi visada siekiamybė, ji niekada nėra išsipildymas.

– Koks jūsų santykis su būstu, kuriamo gyvenate? Šiaip ar taip, jis yra namai...

– Namai yra įsigyvenimas. Parodyju įsigyvenau į savo mansardą. Jeigu man tekėtu iš jos kraustyti, galbūt grįžčiau ir į Lietuvą. Nes man joje būnasi. Ten jaučiuosi dar geriau negu čia, Lietuvoje, į kurią kartais tenka sugrižti.

Ta mansardą man nuomojo tokia inteligenčių senutė, jai buvo 92 metai. Ir jinai staiga pasimirė. Man iškilo grėsmė, kad būsiu iš ten išvarytas. Tai man buvo didžiausias širdies skausmas. Kad ta mansarda išliko, kad aš likau joje gyventi, buvo likimo dovana, stebuklas. Tačiau tai paaikėjo tik pasutinę minutę, kai jau buvau susipakaves daiktus kraustyti į kitą būstą. Vos ne verkdamas uždeigiau visas turimas žvakes ir padėkojau tai senutei. Paskui dar paskambinai Jos sūnui, kuris gyvena Anglijoje, ir papasakoju sūnės istoriją. Tas vyras verkė, o paskui pasakė: tai mano motina tave laimina.

– Šiandieną esate Lietuvoje ne šiaip sau – jums teikiama L. Dovydėno premija. Nesenai už romaną „Eiti“ esate apdovanotas ir LLTI premija. Kaip jus veikia įvertinimai gimtinėje?

– Gal ir galėtum pasakyti, kad čia yra dienos purslai, pasak Bori-so Viano knygos pavadinimo, tačiau taip nėra. Mane įvertinimas labai džiugina, aš jo nesitikėjau, tai manė nuteikia pakiliai. Bet ir jaudinuosi. Kartelė pakelta taip aukštai, kad net bijau prisiliesti prie popieriaus lapo.

Įvertinimas reiškia, kad į tave dedama vilčiu, o aš bijau, kad nieko geresnio galiu ir neparašyti.

Pilkoji Algirdo Verbos žvaigždė

Atkelta iš 7 p.

Jovita, po poeto mirties parašiusi jam eilėraštį:

*Algeli, Nemakščių strazdeli,
Iš savojo kiemo pušies
Liūdnas giesmeles giedojai,
Karčią degtinėlę gėrei, gėrei
Ir plunksneles šiurpinai, šiurpinai...*

Sesuo, labiausiai myléjusi
savo broli

„Mielai seserai Elenai – mano vaikystės globėjai, likimo pakeliavei, o Juozui – mano ir Tavo bendražygiai. Aš noriu, kad Jums būtų laimingas gyvenimas“, – savo rinktinėje „Pilkoji žvaigždė“ (1992) užraše A. Verba.

Ylių kaimas – visai šalia Viduklės geležinkelio stoties. Kuklioje, bet itin tvarkingoje sodyboje gyvena mylimiausia, labiausiai broli supratusi poetu sesuo Elena Verbaiči-Kučinskienė. Gyvena viena, nes

vyras Juozas jau miręs. Prie vartelių pasitinka mielo veido pagyvenusia moteris. Tokia sava, kad ją norisi vadinti Elenute. Ji graudinasi, atvirauja ir labai džiaugiasi, kad „kažkas dar prisimena broleli, amžinatilsj Algirdą“. Pasakoja apie tėvus, vienkiemį Arglaičių kaime, kai ką iš brolio vaikystės, ligoninių ir mokslo metų, iš jo „paklydimų“...

„Buvome neturtingi – tik 9 ha žemės. Ir mes – penki vaikai. Brolis Julius mirė šeziolikos metų. Buvo labai gabus, rašydamas gražius rašinius, dienoraštį. Numirė jaunas – staigi liga. Prisimenu, kaip tėvas su dvieim baltais arkliais – turėjom tokius – parvezė karste net iš Romanių ligoninės. Tėvas labai myléjo Jūlius visus. Sunkiai pergyveno Julius mirė, – pasakojo Elena. – Vyriausiai mūsų sesuo gyvena Kaune, bet sunkiai serga ir nieko neatsimeina. Brolis Antanas – Raseiniuose. Algiris buvo jauniausias, pagrandukas. Vaikystėje dažnai sirgavo, la-

bai verkdavo naktimis. Jam skaudavo kojas – buvo kaulų liga. Vėliau Algeli išvežė į Vaikų kaulų ligų sanatoriją Šilutėje – labai padėjo. Jo krikštateviai Monika ir Julius Verbos siusdavo vaistus iš Amerikos – ten buvo pasitraukę po karo. Mama jų be galio myléjo, sakydavo: koks yra, toks. Ir Algiris jų myléjo. Karta nuvažiau jos aplankyt Raseinių ligoninėje, o ji sakė – ar nematei Algeli, labai noriu, kad atvažiuot. Algiris slaugė motiną paskutinėmis dienomis, buvo šalia, kai ji mirė.“

Elena pasakojo, kad brolis nereitai apsilankydavo jos namuose, paragydavo savaitę kitą.

„Algiris labai mėgo šilumą ir namų jaukumą. Vasara sėdėdavo po beržu, ant akmens, kurį vyras paragabeno iš mūsų nugriaustos tėviškės Arglaičių kaime. Aš užklodauvau akmens gūnia, kad nebūtų toks šaltas. Kai būdavo karšta, vidudinėj brolis atsiguldavo sode po obe-

lim, ant sudedamosios lovelės. Prašydavau, kad negertų. Kartais jam ir nereikėdavo alkoholio kelias dieinas. O kartais sakydavo: surask buteliuką – gal turi kur nors ant žolių užpylus. Dozuodavau jam – po truputį, tada būdavo linksmesnis. Ir Juozas, kol gyveno, įpildavo jam šiek tiek. Labai abu sutiko. Kai pas mus būdavo, miegodavo šitame kambary, šalia krosnies. Kartą sako: jau mirsiu, parvežk man kungią. Šakau, reikia nusiskust, gerai išsipagirioti, tada parvešiu. Algirdas manęs visi prašydavo Biblijos, sakydavo: „Visi poetai turi, o aš – ne.“

Prie vartelių, kuriuos saugo du žaliuojančios beržai, atsišvainame su poetu seserimi Elena. Nuėjusi į gryčią, ji atneša ir padovanuoja jai dedikuotą brolio Algirdo eilėraščių knygą „Pilkoji žvaigždė“.

P. S. Maironio lietuvių literatūros muziejuje rengiamas atsiminimų apie A. Verba knyga. Visus, pažinojusius poetą, bendravusius su juo, kviečia rašyti atsiminimus, o išsaugojusius ir turinčius jo nuotrauką, rankraščių, laiškų – pateikti rengiamai atsiminimų knygai „Pilkoji Algirdo Verbos žvaigždė“. Tel. (8 37) 22 23 71.

Apžvalgos ratus

Dvēsk, šunie, kad gyvenai garbingai

Valdemaras KUKULAS

Kultūrinės spaudos plotai ši mėnesį gerokai sumažėjė: kai kurie žurnalai dar vasari išėjo sudvigubinti, tad kovui produkcijos lyg ir neliko, kai kurie – paprasčiausiai vėluoja, o savaitraštis „Nemunas“ sykiais pabirodo kas antrą savaitę, nes tik kovo gale kultūrininkai gavo varganus Spaudos, radijo ir televizijos remimo fondo pinigus, o i tie pasirodė taip apkarpysti, kad nuo vasaros pabaigos su kultūrine periodika apskritai gali tekti atsisveikinti. Išspildys iškart dvi Andriaus Kubiliaus svajonės: viešojoje erdvėje bus galutinai išnaikinta bet kokia kultūrinė refleksija (kokis nemylimas vaiskas tėvų intelligentų namuose turėjo jaustis šis kompleksuotas pilietis, kad dabar taip organiskai ir nuosekliai nekestę kultūros apskritai!) ir, antra, pensininkai pagaliau tikrai neturės kur rašyti ir užsidirbtį papildomus penkiolika litų, kuriuos vienai reikia išskaičiuoti iš pensijų. Juoba kad materialiai vos vegetuodama kultūrinė spauda pati pateikia argumentų jos ardytojams ir griovėjams: vos prasimaitindama ji negali generuoti ir palaikyti literatūros kritikos, be kurios bet koks literatūros procesas bus „laiko sukumas tuščiomis gironomis“; neįstengdama pritraukti aukšto intelektualinio lygio autorinių, ji nepajėgia garantuoti brandžių, originalių idėjų įvaivės ir jų sankirtų, o kai per stebuklą atsiranda tikrai intelektualus, intelligentuskas kultūros ministras, ji negali būti kultūros ideologo partnerė ir lygiavertė pašnekovė, vadina, neatlieka svarbiausios savo pilietinės misijos. Nemokėdama jokių honorarų už originaliąją kūrybą, kultūrine spauda neturi kitų instrumentų konkurencinei atmosferai tarp kūrėjų sudaryti, nes nemokamai tenka spaudinti viską, kas pasiūloma, taigi pamazū nyksta ir kūrybinė kultūrinės spaudos funkcija (kad ir ką snekėtume, sovietinė cenzūra turėjo gal net daugiau privalumų negu trūkumų; šiandieninis nekontroliuojamas srautas savaičiai gal ir nepavojingas, bet jis galutinai atbaidys net dar išlikusius poezijos skaitytojus). Latvai A. Kubiliaus svajonė jau seniai įgyvendino (neturi nė vieno kultūros savaitraščio), tad šiandien mums tuo labiau reikėtų priešintis (ne tik dėl save, bet ir dėl latvių), o ne plaukti pasrovui, kad paskui per amžių amžių netektu minėti nelemti baltiškojo likimo, kaip iki šiol jaučiamie neįsildomą kaltę dėl prūsų lemties. Sakysite – kultūrinės spaudos likimas nesulyginamas su visos tautos likimu, bet turėkite galvoje,

kad globalizacijos apsuptyje net vienos menkos brosiūros žūtis gali reikšti ne tik atskiro kalbos, bet ir kalbų grupės, kalbų genties griūties pradžią; kitakalbiai ainiai tikrai neprisimins kažkokio pliko premjero, mirtinai nekentusio literatūros, bet užtart kaip lemties ženkla minės pirmosius mirusius vienos ar kitos kalbos leidinius. Apskritai gindami savo profesijos prestižą kultūrininkai turėtų prisiminti, kad jie greta kūrybinės veiklos privalo (pabrėžiu: privalo) būti dar ir savos vienuomenės, valdžios kritikai, antraip ko verta kultūra, jei ji pirma ir vienintelė neįžvelgė pirmųjų valstybės griūties pavojų ir neperspejė dėl jų (prisiminkime prieskarinį dižių Stasio Šalkauskio laišką Antanui Smetonai arba jaunuju karininku memorandumą tam pačiam prezidentui). Dabar vienas už visus ir visų vardu gal tik Vytautas Rubavičius paskelbė: „Lietuva: korupcinė demokratija“ (knygos pavadinimas). Ištarė aiški ir negalestinga – bent jau tiek, kad amžinai užsimiegojė A. Kubilius suklustė: kultūrininkai budi.

Nieko nauja, panašią maldele girdime kaskart, vos tik prabylame apie kultūros politiką, jos rémimą, prioritetus. Bet štai faktas, kurį dabar pasakysiu, taip iškrinta iš visų čia suminėtų kontekstu, iš visų kolektyvinių virkavimų, kad per maža ji padavinti epochiniui: „Šiaurės Atėnai“ per visus du mėnesius nerado progos nors viena vienintele eilute pažinėti Justino Marcinkevičiaus mirties faktą! Jei šis leidinys programiškai save išskyre ir priešpriešin viisi kultūrinei spaudai, kokiai kultūros atmainai jis dabar atstovauja? Naujajai kairei? Liberalizmuzui? Jei savaitraštis nuosekliai laikosi aristokratiskos pozicijos nesikišti į kultūros dienos aktualijas, vidinius puslapius juk vis viena užpildo dienos temomis, ir Just. Marcinkevičiaus mirtį galėjo paminėti aptardamas kitų kultūros leidinių publikacijas šia tema. Jei „Šiaurės Atėnai“ tebelaike save istoriosofiniu ir kultūrosfiniu leidiniu, tai juk Just. Marcinkevičius buvo filosofiausias iš visų iki šiol rašiusių lietuvių poetų. Jei „Šiaurės Atėnai“ akcentuoja kultūros primatą tautai, tai vėlgi – kaip tūk. Marcinkevičius XIX a. taučios samprata pakylėjo iki universalių XX a. kultūros reikšmių, o ne atvirkščiai. Kludo iki šiol tebespausdinami dienoraštinių Sigit Gedos kliedesai (jis tikrai nepripižino Just. Marcinkevičiaus talento)? Bet juk visus pomirtinius S. Gedos pasispardymus ir pasišakojimus paaiškino ir „neutralizavo“ per pus-

tro šimto pačių ryškiausiu lietuvių intelektualų, gindami profesorę Viktoriją Daujotytę. Paprasciausiai neapsizūrejimas? Neatrodė. Matyt, iš tarpt kultūros savaitraščių seniai bendo kažkokios neafiliuojamos priešpriešos, neperžengiamos tako-skyros, kurios štai lemtingu atveju atsivėrė, apsinuogino, ir kai kalbama apie valstybės elgesį su kultūros faktais, reiškiniais, būtinai turėkime galvoje dar iš savus, vidinius dalykus. Kitaip tariant, perskaitę pirmąjį šio rašinio pastraipą, būtinai perskaitykite ir šią. Ką tokiu atveju dar yra apžvalgininkui? Neapžvelgti „Šiaurės Atėnai“? Nuostolis būtų nedidelis: puslapis eileraščiu (dažniausiai vidutiniu) ir kas pusmetį Danutės Kalinauskaitės arba Dainos Opolskaitės novelė. Bet vėlgi: atsiribodamas nuo „Šiaurės Atėnai“, prišidėčiau prie bendro kultūros periodikos lauko eižėjimo, taigi ir prie juodašamtis A. Kubiliaus tikslų išgyvendinimo. Nei šis, nei tas...

Nei šis, nei tas ir kovą spausdina literatūra: net mušamas čia neraustum, ką galėtum kaip išskirtinių faktų paminėti paskutiniame apžvalgos sakinyje, bet taip pat ne kažką pririnktum ir citatų studijai apie šiančių lietuvių grafomanią ir jos tendencijas. Kitais mensesiais derlius atrodydavo gerokai gausėsnis, galbūt ir todėl, kad šiuo poziūriu būda vo dosnesni būtent „Šiaurės Atėnai“. Dabar jie spausdina išimtinai „kabaretiską“ Algimantą Mikutą („Šiaurės Atėnai“, kovo 25) – pavydėtinai vientis, net formos prasme nuoseklų ir nuosaikų, tad vogčia topteli mintis: o, kad šitaip nuosekliai būtų buvusi parašyta „Veranda“! Stasys Stacevičius („Šiaurės Atėnai“, kovo 18) išsidouda, kad naujausioje publikacijoje, kaip ir pirmojoje knygoje, yra sentimentalus ir banalus lyrikas, „nepridengta Jesenino siela“, ir visos jo „Juodosios“, visi „Ériukelai“ tebuvo bandymas suvaidinti profesionalumą, meistrystę. Tie bandymai, tiesa, pavyko, bet ateina metas ir vėl prabylama savu balsu. Nebijant, kad rafinuota literatūrinė aplinka užjuoks, išsityčios. Ir apie vieną, ir apie kita autorių kalbu atsainiai, pašmaikštadamas, o štai, prabilus apie Vytauto Straižio ciklą „1991-ųjų žiema“ („Šiaurės Atėnai“, kovo 12), tenka radikalai keisti toną. Viena, kad ir kiek apie tų metų žiemą prieiliuota, autentiškas eilėraštis apie ją nebuvu parašytas ne tada, iškart, nei vėliau: pernelygi didelė buvo ir tebéra apibendrino bei himniško kalbėjimo trauka. V. Straižys taip pat tos žemos neaprašinėja. Aleksandro Bloko principu jis kuria gretutinę, alternatyvią žiema, todėl ji išgyvenama itin intymiai ir individualiai, vengiant bet kokių bendresnių, platesnių pastebėjimų: „Ant geležinių strypų žydėjo vaikų piešiniai / jais gérėjos Jézus suskilusiu veidu / o Marija daina / apgailėtinā vėja.“ Šitoje alternatyvioje žiemoje kaip žvaigždės vizija suspingso geležis, muzikantas, žvakė, ir tik šiu ženklu sandūroje brėžiasi vos apciuopiamas apibendrinimasis: „Jie bandė priklijuoti istoriją / spausdami daugiatoniais atspaudais / bet žemė buvo apvali / ir jie nuslydo gremždami akmenis.“ Ciklas reikalauja trigubo perskaitymo procedūros: pirmiausia interpretuojamas pirminis neparašytas tekstas, paskui – antrasis parašytas, o galiausiai antrasis tekstas skaitomas pirmojo intonacijomis ir melodika, kitaip tariant, antrasis tekstas užklojamas ant pirmojo ir gaunamas kažkelintasis galutinis variantas. Tai ši

ciklą išskiria ne tik iš kovo periodikos, bet ir apskritai iš aktualiosios poezių. Originaliai skamba Aido Jurašiaus, būsimo šių metų debiutanto, eileraščiai („Literatūra ir menas“, kovo 4). Lotynų Amerikos kasiendienėje kvepiančius jo poezijos veikėjus Luisą Albertą Salbatjerą ir panašius iš pirmo žvilgsnio įtartame esant manierizmu ir maiyvimosi produktais, bet ilgainiui pamatai, kad visi tie veikėjai su savo tapatybe atsinesa ir savitą mąstymo būdą, ir kalbą, netgi savo folklorą, tad patiki. Labiausiai A. Jurašius nuginkluoja, kai išsitikini: kad ir ką autorius darytų, kad ir kaip valiuikiškai verstuši per galvą, vis dėlto jis byloja apie viena – apie mažąjį mūsų civilizacijos apokalipsę. Tada tam-pa suprantamas ir jo veikėjų karnavalas: atvirai kalbėti apie apokalipsę jaunam autorui gal būtų per drąsu, o dabar – prašau: kolektyvinė iš-tarmė. Tiesa, neįsivaizduojo antrosios A. Jurašiaus knygos... Pažiūrėsim. Albinas Galinis su savo „Can-tos“ ir kitaik tekstais („Literatūra ir menas“, kovo 18) ne tik dabar, bet ir ateityje liks vienas ir vienišas, nes tikrai individualios jo poetinės formas be jo paties niekam kitam nekreikės, bent jau tol, kol poezija atsimins, kad ji iš prigimties buvo ir yra šiek tiek kolektyvinis menas. Nežinau, nuo ko tai priklauso: viena kartą matai moderniausią, komplikučiausią poetinę konstrukciją ir iš kartoto suvoki, kad ji savo prigimtimi, intencija yra visuotinė, o kitą kartą susiduri su palyginti paprasta kalbine bei logine struktūra ir ji tau rėkte rėkia, kad yra sukurta tik pačiai sau (šis sakinis adresuotinas ir Andriui Konickiui – kaip jo išleistos A. Galinio knygos recenzija). Rasa Geležintė („Literatūra ir menas“, kovo 25) savo metaforas kuria iš pabréžtini didelių daiktų ir įvaizdžių (kas viso yra: kur tik jauna poetė, ten net ištekėtinų išmatavimų dydžiai), bet kadangi visi išspausdinti eileraščiai labai skirtinė, apie pačią publikaciją negaliu nieko pasakyti. Vargo pelė Diana Paklonskaitė („Nemunas“, kovo 17 – balandžio 6) renka vargo grūdus ir net nepastebi, kad nesėti grūdai nesudyge: „paštininkas liepia / pasirašyti: registruotam / laiške kalėdaičiai.“ Kur čia keli tikrovės klodai, kur jų sandūroje nušvitusi nauja tikrovė? „išploviai langu / smagu lietaus lašeliams / stiklu riedėti.“ Kur čia ta magiškoji skirtinė metų laikų galia, galinti perkelti žmogaus likimą, o gamtą priversti augti kita kryptimi? Po tokiu „subtiliu“, „poetiniu pastebėjimui“ ir pirmoji šios autorei knyga man jau neatrodė mišlinga, o tik abejotina. Arvydas Genys pradėjo rašyti kaire ranka („Laiškas kaire ranka“ – „Literatūra ir menas“, kovo 11). Nepadeda. Linkėčiau kuo greičiau pradėti rašyti dešinės kojos mažuoju prisirūpinti. Is kovo prozos man patraukliais pasirodė Aistės Kisarauskaitės novelės – abi „Sąskaitos“ („Literatūra ir menas“, kovo 4). Už abiejų stovi stabili tikrovė, bet intrigą kuria tai, kad jai manipuliuoja du labai nestabilios psychikos menininkai – tiek vyro, tiek moters atveju. Abi novelės parašytos kaip atsakas, kaip kerštas viena kitai, jos vaizduoja kersijančias tikroves (nebloga alternatyva – vyro nemiga ir moters raudona suknė, kuria pagyrė net Keleras). Siužeto tik tiek, kiek abi novelės kalbos tarpusavy, užtverti vidinio siužeto – nors vežimų vežk. Abu tekstai net virpa nuo tramdomo humoru, ironijos, už-

Procesai, kurie vyksta, tarkim, kiekvienoje mūsų skaidulėlėje, ląsėlėje ar dar subtilesniuose lygiuose, dariniuose, – kiek tobulai valdomų, niekad nesprogstantį atominių elektrinių!

Sakoma: žmogus viską privalo aprėpti protu.

Gal ir taip.

Tačiau tai, kas svarbiausia, protas ne tiek aprėpia, kiek aprīboja. Tuščias ir protinges – pavojingiausias „molotovo kokteilis“.

Ne apie kritiką, ne apie didvyrius daina.

Pseudoliteratūrinius post-post spygatelėjimus, socialinių iđrėskimų mandrybes poezijos knygose jie atskiria, ižvalgai iškelia, su ižulia pagarba varto delnuose.

Bet visi kaip vienas jie tobulai išsiugdė savybę neįžvelgti kūrinio požievinių srovių, auksio proporcijų, jungiančių arkų, to, kas teksto rūmė švyti, bet nedegina, gėba priešintis šios savaitės madų pranšams, o gal – dešimtmetį kitą etc. – netgi laiko iltimis.

Literatūrinės lélės, marionetės. Pa(cevi)jaciukai.

cave canem

Neminėsiu né vienos pavardės. Tik pačią pagrindinę ir vienintelę – šventės šeimininkas, poetas ir kunigas Skaidrius Kandratavičius. Nors, prisipažinsiu, negirdėjau, ar jis skaitė savo eilėraščių; abejonu, nes tiek triūs aplink svečius, kuriu buvo, įsivaizduokite: maždaug penkiolika Rašytojų sajungos narių, maždaug tiek pat literatū (tarp jų tik salyginis skirtumas), trys poezijos skaitovai, dar grojo saksofonas, trombones, būgnai ir dvi gitaros. Kunigas Skaidrius kiekvieną atlikę aptupinėjo, pamalonino, iki bažnyčios grindų lenkdamas visiems dėkojo, kiekvienam įteikė Kėdainių merijos, Gudžiūnų seniūnijos „Rotary“ klubo padėkos raštus.

Poezijos atlaidai prasidėjo Paberžės bažnyčioje šv. Mišiomis, kunigas Skaidrius jų pradžioje iškilmingai pranešė, kad vietoje pamokslų bus skaitoma poezija. Tačiau prieš Mišias jis iš visų poetų surinko jų turimas kūrybos knygas ar almanachą „Poezijos pavasaris 2011“, sudėjo ant Dievo stalo ir iškilmingai pašventino bei smilkintuvu aplink pamosavo.

Po Mišių ir prasidėjo poetinis bei muzikinis pamokslas, pats šeimininkas turėjo sarašą, kvietė pramaišiui svečius ir vietinius poetus – kas skaitė vieną, kas penkis eilėraščius, griežto limito nesilaikyta. Buvo ir poetinio džiazo akimirkų – eiles skaitė tai du poetai, tai poetas su artiste, tai vienas jų vis per kažkokį muzikuojantį plauką braukė – skambėjo išpūdingai... Kadangi šis pamokslas truko turbūt penkias valandas, vyko toks lyg nesutartas budėjimas – vieni bažnytėlėje mito poetiniu žodžiu, meditavo ir ploto, kiti į švetingą klebonijos virtuvę, gurkšnojo kavą, arbata, valgė bandėles su lašinukais. Paskui būriai apsikeisdavo, susimaišydavo, poetai lyg gandrai varlinėjo po laukus, prie upeliuko, tūpčiojo šventoriuje ant suolelių.

Iš tikrujų sekmadienį Paberžėje né vienam nenusibodo, nemačiau né vieno nepatenkinimo ar surūgusio. Jeigu kokį niurgžlį ir būciau pastebėjusi, negaléčiau minėti pavardės, nesgi neminiu...

Tačiau tą pagrindinę pavardę dar kartą prisiminsiu. S. Kandratavičius buvo tikroji, geroji šio atlaido ir pamokslų siela, susiejusi ir poetus, ir jų žodžius – visus rūpestingai apglebėčiavo, neskubančiuosius nusiuntė lankytis moderniai išrengto 1863 m. sukiliimo muziejaus, o kitims sakė – ate, ate, brangieji, iki kitu!

Aldona RUSECKAITĖ

Valanda su poetu. Nei daug, nei mažai, nes tai pats populiarusias laiko matavimo vienetas. Jei labai prailgsta, galima sutrumpinti iki akademinio formato. Valanda poezijos be jokių nereikalingų kalbų – naujojo susitikimų su rašytojais ciklo Kauno menininkų namuose konцепcija. Pirmoji savo skaitymus gegužės 23 d. surengė poetė Daiva Čepauskaitė, gana ilgai svarsčiusi, kaip ir ką skaityti, o tada pasirinko gana neįprastą ėjimą – „blogus“ savo eilėraščius. Tuos, kurie buvo atmeti ir nepateko į rinkinius, niekada nebuvu niekur viešinti. Žodžiu, vargšai atstumtieji, klausytojų nuomone, visai nepelnytai užsitraukė tokį likimą. Bet pagaliau atėjo diena, ir jie naujai nušvito, nes poetė, pasak vakarą vedusio Donaldo Kajoko, juos perskaitė su didesne siluma ir meile nei „geruosius“. Taip, juk tai pirmas kartas...

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Žinomo prieškario laikų skulptoriaus Juozo Zikaro medinis namelis, atveriantis padūmavusią senamiesčio panoramą ir Aleksoto šlaitus, praėjusio penktadienio popietę sulaukę būrelė poetų ir jų kūrybos klausytojų. Renginio iniciatorius ir vedėjas Gvidas Latakas poetus įkurdino namo terasoje, o klausantieji poezijos susėdė žemyn besileidžiančiamiesi kiemelyje – kas ant laiptų, kas ant suolų arba akmeninės, paties skulptoriaus kadaise išrengtos žemos tvoros. Žaliakalniečiams savo naujausius eilėraščius skaitė poetai Dalia Teišerskytė, Perpetua Dumšienė, Daiya Povilaitienė, Birutė Mikalauskienė, Vladas Vaitkevičius, Viktoras Žilinskas, Viktoras Rudžianskas ir šių eilučių autorius.

Alfas PAKĒNAS

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS, Birutės KAIRAITYTĖS ir Vidos KRON nuotraukos

Žydinčios vyšnios pagarbinimas Sližiuose

Alfas PAKĒNAS

Veprių krašte (Ukmergės r.) nuo seno iškūrės, sakyti, pirmapražio grožio, soduose paskendės kaimas Sližiai. Čia, sovietmečiu buvusiame Salomėjos Nėries kolūkyje, 1984 m. paskelbtas eilėraščių konkursas „Žydinčios vyšnios šakelė“ – apie žemę, žemdirbij, jo nuolatinį triūsą ir meilę savo kraštui. Konkurso, kurio iniciatorių buvo šio krašto poetės Leonora Jankeliūnienė ir Regina Pakienė, idėjai pritarė tuometinio kolūkio pirmininkas Steponas Jankeliūnas ir kaimo žmonės. Poezijos šventės pavadinimą ikvėpė Salomėjos Nėries eilėraštis „Kaip žydėjimas vyšnios“ – apie gyvenimo trapumą ir mokėjimą džiaugtis juo. „Žydinčios vyšnios šakelė“ laureatais yra tapę garsūs Lietuvos poetai: Juozas Macevičius (1984), Justinas Marcinkevičius (1985), Jonas Strielkūnas (1986), Eduardas Mieželaitis (1987). Paskutinis laureatas – Bernardas Brazdžionis (1991). Vėliau 12 metų „Žydinčios vyšnios šakelė“ buvo tarsi „nuvytusi“. Tik 2003 m. jau ne kolūkio pirmininko, o Sližių kaimo ūkininko Stepono Jankeliūno ir populiaraus kaimo laikraščio „Ūkininko patarėjas“ pastangomis konkursas atgaivintas. Tačiau atgimė gerokai pasikeičęs – jaime dalyvauja ne poetai profesionai-

lai, o paprasti kaimo žmonės: žemdirbiai, bibliotekininkai, mokytojai – visi rašantys apie kaimą, žemę, meilę tėviškei.

Siemet „Žydinčios vyšnios šakelė“ įteikta aštuoną kartą. Pasibaigus šv. Mišioms, kurias senoje Sližių koplyčioje aukojo Veprių klebonas Gintas Naudžiūnas, poezijos šventė vy-

ko po atviru, jau vasarišku dangumi, ant gražios kalvos išskirusioje Rūtos ir Česlovo Lukenskų sodyboje.

Konkurso laureate už eilėraštį „Pokalbis su žeme“ tapo Nijolė Navickienė – Levaniškių kaimo (Molėtų r.) bibliotekos vedėja. Jai įteiktas pagrindinis „Žydinčios vyšnios šakelės“ prizas, kurio autorius – šio

krašto skulptorius Viktoras Ženteilis, ir 1000 Lt premija. Diplomanas tapo Ana Aleksandravičienė iš Jonavos, Janina Marcinkevičienė iš Šakių bei žinomas Veprių krašto literatas Antanas Šimatonis. Seimo narė, ukmergiškė Loreta Graužinienė, kaip ir kiekvienais metais, apdovanojo jaunuosius poetus – Ukmergės

J. Basanavičiaus gimnazijos abiturientę Silviją Gaškaitę ir Evaldą Bražėną iš Vilniaus P. Vileišio pagrindinės mokyklos. Paskatinti ir jaunieji literatai Gytis Gvozdas iš Veprių ir Alma Laužonytė iš Alytaus.

I renginį susirinko didžiulis būrys poezijos mėgėjų iš įvairių Lietuvos vienų. Visi jie pritarė pasiūlymumi, kad „Žydinčios vyšnios šakelė“ taptų tarptautinio festivalio Poetijos pavasaris dalimi ir tėstų anksčiau pradėtas tradicijas.

Konkurso dalyviai ir svečiai: Ukmergės rajono savivaldybės mero pavaduotojas Regimantas Baravykas, Ana Aleksandravičienė, Janina Marcinkevičienė, Antanas Šimatonis, Česlovas Lukenskas, Nijolė Navickienė, Rūta Lukenskienė, Silvija Gaškaitė, LR Seimo narė Loreta Graužinienė, Evaldas Bražėnas. Melanijos ŠIRVIENĖS nuotrauka

„Ak, Melpomene... Tu mane žinai...“

Vidmantas KIAUŠAS

Su Kauno valstybinio dramos teatro aktoriumi ir rašytoju Antanu Žeku, švenčiančiu garbų 80-metį (gimė 1931 m. gegužės 17 d. Kirdeikių kaime, Šėtos valsčiuje, Kėdainių apskrityje) kalbame jo bute, paveikslų, knygų, apdovanojimų bei suvenyrų apsuptyje. „Visi paukščiai, – sakau, – čiulba ulba, kad prasidedant Poezijos pavasariui išleidote naują knygą...“ Rašytojas neslapukauja, deda ant stalo poezijos rinktinę „Žemė kėlė žole“ („Naujasis lankas“, 2011), santūriai nusiypso. Rinktinė – septintoji A. Žeko knyga, autorius rašo ir prisiminimus bei esė („Kelionė aplink teatrą“, 2000), astuntoji knyga turėtų pasirodyti irgi siemet, joje skaitysime apie aktorius Gražiną Balandytę, Reginą Varnaitę, Leonardą Zelcių ir Danutę Juronytę, rasime pomirtinį laišką Algimantui Masiuliui, bus išspausdinta pjesė „Slankų medžioklė“, 1959 m. parašyta pasaka-pjesė „Mergelė Gulbelė“, kurią režisavo Stasys Ratkevičius savo paties įkur tame Kauno valstybiniame lėlių teatre. Per dešimt metų „Mergelė Gulbelė“ suvaidinta daugiau kaip penkis šimtus kartų.

Vladimiro BERESNIOVO piešinys

Aktorius ir rašytojas, rašytojas ir aktorius... Nė aiškinantis neverta, kuris pirmesnis, svarbesnis – scena ir knyga, vaidyba ir rašymas jubiliatui mieli, brangūs, išskirtiniai savi, bičiuliškai žengia per jo gyvenimą. „Teatre, – stipriu, sodriu balsu, nesiginčydamas su metus skaičiuojančiu kalendoriumi, sako jubilatas, – geriau „žiūrisci“ jauni, nors vyresniųjų patirtis irgi įdomi. Gimtadienį paminėsi Keturakio „Amerika pirtyje“ spektaklyje. Vaidinsiu tik pirmajame veiksmje, tada mane pakeis Albinas Budniskas, o aš persirengsiu fraku...“

Aktorius A. Žeko kelias į teatrą nebuvvo idealiai tiesus. Baigęs Kauno „Aušros“ berniukų gimnaziją, motinos skatinamas jis pasiryžo studijuoti mediciną, bet paspruko po pirmojo užsiėmimo prozeptoriuje... Gimnazijoje jaunasis Antanas vaidino, buvo dramos būrelio pirmininkas, drauge su Vytautu Landsbergiu dainavo chore, būdamai abiurientai abu išėjo pasėdėti Miesto sode per repeticiją. „Direktorius išvijo iš kitų pamokų, – juokiasi aktorius, – bet Vytautas jau tada žaidė šachmatais, buvo galvotas, tad pasiūlė palaukti, kol aistros aprims, ir tada ramiai sugrižti. Taip ir padarėme.“

Nedaug trūko, kad Lietuvoje tu-

dyti koridoriuje, girdėdavome musė skrendant. Ir tai buvo ne baimės, o didžiausios pagarbos tyla.“ Jubiliatas prisimena, kad jam, kaimietukui, buvo nelengva susigaudyti, kas vyksta politiniam Lietuvos gyvenime, o daug šviesuolių išugdžiuisioje „Aušros“ gimnazijoje moksleiviai kartais pašliodavo. Sykį einant per gegužės demonstraciją pro tribūnas kažkurių gimnazistų pradėjo komanduoti: „Cikucaku, ciku-caku...“ Kolona netruko atliepti: „Hei! Hei!“ Kitą dieną – kaltąjų paieškos. Tačiau būta ir dramatiškų įvykių – per pamokas iš klasės paslaptingi vyrai išsivedė Aloyzą Šakalą...

Svajojės būti kunigu, vėliau – siuvelį, netapęs gydytoju, A. Žekas mokėsi Vilniaus valstybineje dramos studijoje, 1953-1957 m. studijavo aktorių Vilniaus valstybinėje konservatorijoje. Tarp mokslo išsterpė tarnyba sovietų armijoje Tadžikijoje, aktorius vos nepasiliko Taškento armijos teatre. Gerai, kad visais laikais ir visur gyvena geru žmonių. „Buvo tokia graži ponija, meno vadovo žmona, tai ji patarė kuo greičiau grįžti namo, – pasakoją A. Žekas. – Tu neįsivaizduoja, – įtikinėjo ji, – kokios blogos sąlygos laukia, kaip bus sunku.“ Paklausiau. Vilniuje mane priėmė į konservatoriją, antrosios laidos pedagogai buvo Juozas Gustaitis, Regina Senkutė ir Jonas Kavalaičius. J. Kavalaičius su pirmaja laida pradėjo ruoštį diplominį darbą, pasirinko Antano Vienuolio „Prieblandoje“, tačiau nerado tinkamo viryo ūkininko Gaškos vaidmeniui. Pakvietė mane. Egzaminų dieną taip jaudinausi atsidūrės didžiojoje scenoje, kad kalbėdamasis su žmona – aktore Elvyra Žebertavičiute – užmiršau tekštą. O dar J. Kavalaičius vos nepradėjo rėkti iš salės...“

Nukelta i 12 p.

Aktorius ir rašytojas Antanas Žekas. Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

réume vienu ūkininku daugiau, nes tévas, kurį pasodino į kalėjimą už pyliavų neatidavimą, Untanėli lenkė prie žemės. Mama, paprasta, tačiau iš bajorų kilusi valstietė, močėjo skaityti lenkiškai, mėgo teatrą ir operą. Kai palikusi vyrą jি persikelė į Kauną, gyvenimas buvo varganas, reikėjo išmauti tris vaikus, tačiau moteris nepasidavė, skatinėjuos lavintis, kurti. A. Žekas išsauigo nedidukę užrašų knygutę, kurioje šviesi savamoksle isakmiai ipareigoja: „Rašyk gražius eileraščius.“

„Aušros“ gimnazijai, – prisimeina pašnekovas, – vadovavo mokytojas iš pašaukimo Feliksas Treigys. Jis niekada nepakeldavo balso, tačiau užtekdavo direktoriui pasiro-

Antano Vilkutaičio-Keturakio „Amerika pirtyje“ (1974 m.). Agota – Milė Šablauskaitė, Antanas – Antanas Žekas.

Lietuvos valstybinės konservatorijos Aktorinio fakulteto II laida (1956 m.): pirmoje eilėje Martynas Vainilaitis, Algirdas Venskūnas, Rolandas Butkevičius, Vytautas Paukštė, antroje eilėje Valentinas Daraškevičius, Rimgaudas Karvelis, dėstytoja, režisierė, aktorė bei studentė Regina Senkutė, Antanas Žekas, Algirdas Grašys, trečioje eilėje Karolis Dapkus, Birutė Didžgalvytė, kurso vadovas Juozas Gustaitis, Dalia Cinauskaitė, Elena Gaigalaitė.

„Ak, Melpomene... Tu mane žinai...“

Atkelta iš 11 p.

Debiuto nesklandumai nepasikartojo. Teatruse A. Žekas sukūrė daugiau kaip šimtą vaidmenų, dar keliolika – televizijoje, pardibėta Lietuvos bei „Mosfilm“ kino studijose. Žemdirbiškos pasaulėjautos artistui puikiai pavykdavo liaudiški charakteriniai vaidmenys, kurių psychologiją stengtasi perprasti kuo nuodugniau, jam patiko ir sekėsi vaidinti lietuviškuose veikalose. Keturakio „Amerika pirtyje“, Balio Sruogos „Dobilėlis penkialapis“ ir Kazio Sajos „Šventežeris“ tapo Kauno dramos teatro repertuaro spektakliais rekordininkais. Konservatorijos pirmosios aktorių laidos vadovas Andrejus Poliakovas gyre jaunaji A. Žeką, kvietė vaidinti savo spektakliuose, pranašavo išskirtinai gerą gyvenimą. „Né velnio! – nepiktai juokiasi aktorius. – Lyro ar Hamleto suvaidinti nenorėjau, esu racionalus žmogus, žinojau savo duomenis, skirstymas pagal juos būdavo labai griežtas. O ir artimų draugų režisierų, kurie penkiasdesimčia procentų lemia, kiek ir kokiuose spektakliuose būsi užsiemęs, neturėjau. Tačiau nesiskundžiu. Buvo, kaip buvo, ir kitaip būti negalėjo.“

Kartą aktorius nepatingėjės suskaičiavo, kad vaidino trisdešimt penkių režisierų spektakliuose. „Režisierius ir artistas turėtų kurti kaip lygiaverčiai partneriai, – įsitikinės jubiliatas. – Man nepriimtina, kai aktorius tampa lipdomu puodu. Daug geriau rasti bendrą kalbą, daryti ne tai, kas primesta, užsakyta, užprogramuota, nesmagu elgtis pagal matricą. Režisierius Henrikas Vencavicius nuteikdavo taip, jog atrodydavo, kad viskas eina iš vidaus, viską darai pats. Jeigu reikėdavo, jis eidavo ant scenos, parodydavo. Talentingas žmogus buvo Valdas Lencevičius, bet padarė nedaug, neatsilaikė prieš priklausomybę, pražuvo, tik iki skausmo išvaidinta, kaip muzikos kūrinys nugludinta „Amerika pirtyje“ teberodoma Kauno dramoje nuo 1974 m.

Teisybė, kad komiškų vaidmenų sukūriau daug, bet esama ir gilesnių. Būtinai pa-minėčiau Leščių iš Maksimo Gorkio „Pasutinių“, kuriuos režisavo Jonas Vaitkus, įdomu buvo dirbtu su režisieriumi Valiumi Terteliu, Nikolajaus Gogolio „Vedybose“ vaidinai Ževariną. Prisimenu, kaip Jonas Jurašas nervinosis statydamas „Šventežerį“, kurio scenografija vaizdavo Lietuvos žemėlapį – daug trobelių, gandrai ant stogų, o melioratorius Dundzila su šeimyna trypia, maitoja... Spektaklio priėmimo komisija prieštaravo sumanymui, buvo daug karštų ginčų, kol patį žemėlapį, tiktais be trobelių, pavyko atkovoti.“

Gyvai pulsujantis, trūkčiojantis pokalbis galėtų tėstis keletą valandų. Lėlių teatro aktorė, šiuo metu – Lėlių muziejaus ir archyvo tvarkytoja Elena Žekienė kraipo galvą: „Ilgai šnekatės! Barščiai atšals.“ Eleną Židonytę ir A. Žeką suvedė Kauno jaunojo žiūrovo trupė, kurioje aktorius įsidarbino atvažiavęs iš Marijampolės (tuometinio Kapsuko), drauge jie – penkiasdešimt dvejų metų. Senokai užaugo duktė Karolina, padovananojusi anūką Kristijoną, ir sūnus Marius – jie, reikalui esant, kaip dera teatralų vaikams, retsykiais pasirodydavo scene, tačiau menininkais netapo.

Besišnekučiuodami sugrįžtame prie literatūros, nuo poezijos, prozos bei atsimini-mų – vėl prie teatro... A. Žekui labai artima Justino Marcinkevičiaus kūryba, kadaise bičiuliauti su aktoriumi, dramaturgu, poetu Kaziu Inčiūra, kurio gyvybę išgelbėjo irgi

Aleksejaus Arbuzovo „Senamadė komedija“ (1976 m.). Lidija Vasiljevna – Gražina Balandytė, Radionas Nikolajevičius – Antanas Žekas.

Juozo Grušo „Barbora Radvilaitė“ (1974 m.). Radvila Juodasis – Antanas Žekas.

aktorius Antanas Barčas. Jie abu buvo ištremti už antisovietinę veiklą, A. Barčas fiziskai išsekusį K. Inčiūrą, kuris nepajėgė nuoiti iki kirtavietės, palikdavo saugoti lagerį. „Kaip čia pasakius?.. – susimąsto A. Žekas. – Mūsų karta užaugo romantizmo veikiama, žmonės juk geresni, negu dažnai snekama bei galvojama. Aš pats rašydamas kartais paleidžiu rausvą, pagražintą spalvą... Jeigu negerbsime moterų, vieni kitų, žemė anksčiau arba vėliau mus nusimes. Ji – gyvas organizmas. Apsidairykime, kas darosi, jau dabar negerai gyvename...“

Vėlgi aktorius ir poetas, kurso bičiulis Martynas Vainilaitis, „Žvaigždutėje“ išspaudo pirmąjį A. Žeko eilėraštį, pries mirtį jubiliatui paraše laišką, kuriame tvirtino, kad poetas Žekas būtų pasiekęs daugiau negu aktorius Žekas. Tačiau pašnekovalas į nugyventas dienas žvelgia išmintingai ramiai, santūriai: „Visa mano giminė turėti humoro jausmą, man labai rimta literatūra nepatinka. Visko reikia pamaišyti. O kas nežino, pasakysiu, jog komedijoje pasiekti tikrumą, įtaigiai suvaidinti gerokai sunkiau negu dramoje. Kitas klausimas, kad teatrinių tikrumų matome, vyresnieji – prisimename, skirtingai. Parodyk šiandien anų dieną „Herkų Mantą“ arba „Barborą Radvilaitę“, jau nieji teatrolagai sunėsios į skutelius... Kitokie vertinimai, kitokia teatrinė estetika. Kartais pasiklausau rusų aktorių, kurie žavėdavo, buvo pavyzdžiai. Ir ką? Pakylėta, perspausta, akys išverstos... Teatras atspindi savaijų laiką, ir tai – natūralu. Kai kartais stebiu kūrybingą jaunimą, pasiryžusį giedoti

„Internacionalą“: „Pasaulį seną išardysim...“, juokas ima. Nebus sūtaip! Nieko ypatingo per žmogaus gyvenimą neįvyksta, poslinkiai per kokį milimetru. Todėl neverta gadinti nervų, kai kas nors riktelį manifestą: mes tai padarysim! Darykite, ieškokite savo kelių. Man tik nepatinka pataikavimas publikai, pinigų cių kalimas, žiūrovų vilioninis, kad kuo greičiau prisipildytų teatro kasa.“

Kaip pavasarinio vėjo dvelkimo neuždarysi į stiklainį, taip teatriniu meno gyvastį sunkiai „užkonservuoja“ televizijos įrašai bei populiarieji DVD. Nepasakytum, kad dažnai, bet A. Žeko vaidybą pamatome per televiziją: išsaugoti Mamerto Karklelio režisuarus „Palanga“ ir „Dobilėlis penkialapis“, Valentino Masalskio „Piršlybos“, V. Lencevičiaus – „Amerika pirtyje“, galite pažiūrėti 1989 m. „Mosfilm“ kino studijoje sukurtą detektivinį filmą „Endhauzo paslaptis“...

Knygoje „Žemė kėlė žolę“ rašydamas „Apie save“ A. Žekas atviras: „Privalau prisipažinti, kad greta pagrindinės profesijos turiu dar vieną nepataisomą ydą – tai rašymas. Tatai tėsiasi nuo mažumės – nuo mokyklinio suolo.“ Sveikintina „yda“, kuri taip privalumu. A. Žekas stoiskai ironiškas: „Savo atvaidinau. Aš ne iš tu, kurie sulaukę

Antanas Žekas
ŽEMĖ KĖLĖ ŽOLE

Knygos dailininkas Vladimiras BERESNIOVAS.

senatvės aimanuoja: „Ojoj, kaip noriu į sceną!“ Tad lieka rašymas.

Būtina paminėti, jog aktorius A. Žekas aktyviai dalyvauja radijo ir televizijos laidose, paraše daug scenarijų, su Kauno profsąjungų rūmų dramos kolektivu režisavo keliolika spektaklių, mielai skaitydavo kauniečių šaipoką kūrybą per satyros ir humoros vakarus. Versio nepjausim, nes gaila, tačiau žinome – visą jo odą A. Žeko darbų sąrašai dailiai išmargintų.

Sveikiname jubiliejaus proga, maestro Antanai Žekai! Jūsų sonetų triptike „Melpomenės vilionės“ skaitome:

*Ak, Melpomene... Tu mane žinai...
Tau ištikimas liksiu amžinai.*

Gražus prierišumo pavyzdys – sonetai parašyti spektaklio „Amerika pirtyje“, kuriame linksmina ir Jūsų sueiliuoti kupletai, sceniniams 35-mečiui Kauno dramos teatre paminėti, ir tokia ištikimybė turėtų ne trukdyti, o talkinti rašant naujas prisiminimų knygas apie savo bei kolegų aktorinę patirtį.

Balio Sruogos „Dobilėlis penkialapis“ (1973 m.). Agnė Skruzdelienė – Aldona Jodkaitė, Marcelinas Šeškas – Antanas Žekas, Jonas Geležėlė – Vytautas Eidukaitis, Rožė Kumptytė – Danutė Juronytė.
Aktorius Antano ŽEKO asmeninio archyvo nuotraukos

Miglės Kosinskaitės vegilijos

Remigijus VENCKUS

Gegužės 12 d. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje pagal projektą „Menas senuosiouose Lietuvos dvaruose“ pristatyta Olego Darčanovo kuruoja Miglės Kosinskaitės kūrybos paroda „Vigilijos“. Ji veiks iki birželio 13 d.

Parodos konцепcija ir eksponuojami kūriniai verčia manyti, kad dailininko paveikslas kartais atstoja žodžius, o kai kada įgauja svarbesnių reikšmių nei meistriškai išplėtoti, raštu ar garsu išreikšti žodžių junginiai. Ivaizinioms kūrybos formoms – rašto, garso, jūdesio ir vaizdo – egzistuoja pateisinimai. Tačiau pateisinimai ne visuomet pasiteisina ir ne visuomet įtaigiai įmanomi. Būtent ši neįmanomumą aš esu linkęs sieti su savo paties išgalvota ir ne vienoje recenzijoje apie meno kūriniai išplėtota tarp kategorija. Ji ypač aktuali dabartį aktualizuojančiuose ir menininko personalinę mitologiją konstatuojančiuose dailės tyrimuose. Mano galva, ši kategorija pukiai suveši šiuolaikinės lietuvių dailininkės M. Kosinskaitės paveiksluose. Čia akimirksniu gimstantys ir gyvenantys personažai kuria keisto buvimo tarp kategorijoje įspūdį. Žiūrovo emociinis ryšys, susietas su kūrino estetine ir idėjine plotme, konstruoja atsidūrimą sapne, kuris nepriklauso arba negali priklausyti nei dabarciai, nei ateiciams. Tarp yra slankiojanti, neužfiksuoja ir konkretumui nepasiduodanti būtis. Tarp būties sąmoningai / nesąmoningai audžiamai meistriškais teptuko potėpiais. Tarsi magiškai lengvas, organinis pasaulis atkuria realistiškinius vaizdus. Jis taip pat geba traukti ir įtraukti, bauginti arba paklaidinti žiūrovą mistiškai patrauklio baimėje. Ši deziorientacija atsiranda iš dėl to, jog akivaizdus nerealistiškumas įgauna realistiškumo bruožą, sujaukantį pačios realybės tvarką. Manytina, kad M. Kosinskaitės tarp būties egzistuoja kaip priežastis, lemianti žiūrovo paklaidinimo tarp tikrovės ir fikcijos galimybę. Čia gryna realistinė tapybos maniera tarsi atveria tai, kas slypi už regimojo kūno; arba tai, kas yra už mūsų regimos, esamos kultūros; arba – ko galima trokštai ir bijoti. Taigi kūriniuose atskleidžia ne tik galima, bet ir šiandienai pavojinga tarp būties. Čia kūnas virsta kažkuo, kas yra tarp šiandienos (kaip įterptis tarp dabantys grimztančios realybės ir naujos įterpties, ištirpsiančios rytdienos aušroje), suvokiamos kaip naujai surinktos, kitokios tikimybės arba vizualiai išpildytos galimybės. Iš prigimties būdama slankiojanti neapibrėžtis, tarp būties tampa panaši į filosofo, poststruktūralistinės minties galiūno Jacqueso Derrida (1930-2004) išplėtotą skirsmo sąvoką (pranc. *difference*). Suvokdamas, kad žodžio reikšmė ir išraiška nė-

ra aktualiai tapati, mokslinkas, užsimojęs dekonstruoti išryškėjusį skirtumą, pastebėjo, kad to skirtumo pagrindo nustatyti ir apibréžti beveik neįmanoma. Neįmanomybė leidžia prabili apie nefiksotą ir beveik neužčiuopiamą skirsmą. Štai ji ir yra slankiojanti tarp daugybės galimybų ir nebaigtinių bei pradžios / pabaigos neturinčių interpretavimo variacijų (žaismų). Slankojimas veikia kaip nenusakoma, bet intuityviai nujauciąma tarp būties kategorija.

Kas gi yra tarp būties ir kaip ji slankioja M. Kosinskaitės tapyboje? Manau, nesuklysiu teigdamas, kad tarp būties atsiveria ir pluti tikrovės ir atvaizdo skirsmė bei sąmoningai plėtojamame dialoge su tapybos (iš dalies ir fotografių) komponavimo / tapimo / vaizdavimo manieros tradicija.

M. Kosinskaitė paveiksluose kūnui suteikia naujų galimybų, susijusių su pokyčiais ir jų konstatavimu (savo, kaip kūno formas lygmenye ir nustatydama arba grįsdama savo ryšį su gyvaja, organine aplinka). Kūnas apželdinamas kailiu arba nauja, jam nebūdinga oda. Menininkė jį pasitelkia kaip genetinio modifikavimo galimybę arba žmogiškojo (civilizuoto) ir vitališkojo (gamtinio = gyvūnisko) kūno ryšį / sajungą.

Tarp būsenos svarbą savo kūryboje konstatuoja ir pati dailininkė – „nerandu tikslės pavadinimo būsenai, kuri egzistuoja tarp sapno ir realybės, tarpnakties ir aušros; būsenai kai sąmonėje gimsta keisti pavidalai...“ Tarp kategorija lemia M. Kosinskaitės norą kūrių kolekciją / parodą įvardyti „Vigilijomis“. Pažodžiu (lotyniškai) „vigilija“ reiškia budėjimą, budrumą. Romėnų

laikais taip vadinta pati sunkiausia, ketvirtoji, prieš auštant pradedama sargyba. Menininkė pažymi, kad kai kurie paveikslai būtent ir gimė prieš aušrą – keistą, kone sakralią tarp būties siaurėjimo akimirką; o galbūt paveikslų gimimas įmanomas atsiradimo ir siautulio momentu, kuris tobulai išterpia tarp tarp būties ir tarp tarp nebūties. Mano manymu, natūraliai kylant tarp būties sakralumo idėja salygojama dar kitokios, naujesnės žodžio „vigilijos“ sampratos – žymesnių Katalikų Bažnyčios švenčių išvakarių dieina, turinti specialią liturgiją, taip pat vadinama vigilijos vardu. Budėjimas ties paveikslų gimimu yra taip pat neapčiuopiamas ir slankiojantis būvis kaip ir tarp kategorija. Dėl to galima spėti, kad M. Kosinskaitės vigilijas lemta per vadinti vigiljomis. Čia atsirananti ir raidė veikia kaip sąmoningai daroma klaida. Iš tikro ji gali ir turi būti suvokiamā kaip loginis ir žaidybinis neapčiuopiamam konstatuojantis elementas. Kyla esminis klausimas: koks skirtumas tarp vigilijos ir tarp tarp būties? Mano galva, tarp būties konstatuoja laiko ir erdvės nebaigtinumą, o vigilijos – sunkiai arba išvis apibrėžimui nepasiduodantį kūriniu sukūrimo / vartojojo pojūtį / jausmą, kuris salygojamas laiko ir erdvės nebaigtinumu (-ų), emocijos įvardijimo netobulumo, kūriniu formos turiniui pralaimėjimo.

Vigilijos kaip jausmas ir pojūtis ypač aktualus medžiagiškumą konstatuojančiuose ir kvestionuojančiuose kūriniuose. Lapo formas daiktai / objektai / subjektai veikia kaip taupiai, bet paradoksaliai iškalbūs tarp būties faktai. Jie pabrėžia ir iškelia savo pačių

„Afrodite“.

medžiagiškumo paradoksą, kuris akimirksniu nusako menininkės sarkastišką ir gana kritišką požiūrį į medžiagą, į tikslą dezorientuoti bei formas ir turinio lygmenę

paklaidinti žiūrovą.

Verta paminėti, kad kuriuo se paveiksluose ryškėja gana aktualus ir meistriškas menininkės gebėjimas brėžti ironišką, kūrybių dialogą su moters erotizavimo tradicija, išplėtota vaizdinį kultūroje (tapyboje, fotografijoje ir iš dalies kine). „(...) Ironizuojuo šiandieninę savo ir daugelio moterų būti – kai iš mūsų tikimasi švelnumo ir moteriškumo, o mes (moterys – R. V. pastaba) pasijaučiame tarsi karinėje parengtyje, kovoje už būvi mūsų nelengvoje kasdienybėje!“ – teigia M. Kosinskaitė. Tokia meistriška ir rimta ironija tik iš dalies kalba apie moterį, nenorinčią būti moterimi. Tačiau iš tikrujų M. Kosinskaitės kompleksų neturinti moteris egzistuoja kaip siekinys, kuris sugeba akimirksniu įstrigti realiame sapno neišspildyme, tikrovės negalimybėje – toje pačioje vegiliškoje tarp būtyje.

Taigi nors menininkė nesiekia suformuoti savito, autentiško didžiųjų reprezentacinių problemų, pasaulio vizijų, didingų globalių naratyvų sistemas atspindinčio projekto, jai pavyksta įgyvendinti ir išplėtoti savitą sistemą kaip savotišką vegilišką žaismą, kurį salygoja tik jos tapybai būdingos tarp būties galimybės.

„Žvilgsnis“.

Fotovi(t)ražai 36

Romualdas RAKAUSKAS

Už baltos užuolaidos

Netrukus, birželio trečiąjį, 54-ojoje Venecijos tarptautinio meno bie-nalėje bus iškilmingai atidarytas Lietuvos paviljonas, kuriamo lankytos galės susipažinti su Dario Mikšio instaliacija-performansu „Už bal-tos užuolaidos“. Netikėčiausia, kad pakilę viduramžiškų *Scuola di San Pasquale Baylon* rūmų laiptais į didelę aukštomas lubomis salę antrame aukšte lankytos pamatys tik balta, pilkomis vertikaliomis juostomis pagyvintą užuolaidą. O už jos paslėptas visas projekto meninis turtas – 173 Lietuvos valstybinę stipendiją 1992-2010 m. gavusių kūrėjų darbai. Per tą laikotarpį stipendinių buvo per 300, bet kiti tikriausiai suabejoje tokio teatrališko ir nesolidaus pasižaidimo prasmingumu ar dėl kitokių motyvų nutarė nedalyvauti. Taigi beveik pusė valstybės paremtų menininkų nepanoro savo meninėje biografijoje turėti garbingą Venecijos bie-nalės dalyvio žvaigždutę. O gal čia sudėtingų Vilniaus povandeninių meninių srovių, jau keliis dešimtmecius vis bandančių išplauti ŠMC pamatus, erozijos pasekmės?

Geriau namuose palikime užskleistą juodąją pavydo bei intrigu-

pažinti pirmojoje projekto dalyje – pilotiniame kolekcijos pristatyyme VIIniaus ŠMC. Ten dirbusios meno-tyrininkės liko patenkintos aktyviu lankytoju susidomėjimu.

Gaila, neteko išbandyti unikalios, nuolatiniam judėjimui pasmerktos meno karuseles sudėtingumų. Iprat-tusiuosis prie tradicinių ekspozicijų D. Mikšio naujovė turėtų gerokai gluminti. Šit projekto dalvis dailininkas Valentinas Antanavičius, televizijai komentuodamas naujovišką parodinę specifiką, visai rimtai pa-siūlė iš Venecijos parvežtą kolekciją eksponuoti ŠMC erdvėse – tada aki-vaiždžiai pamatyti, kas slėpėsi už tos balto užuolaidos.

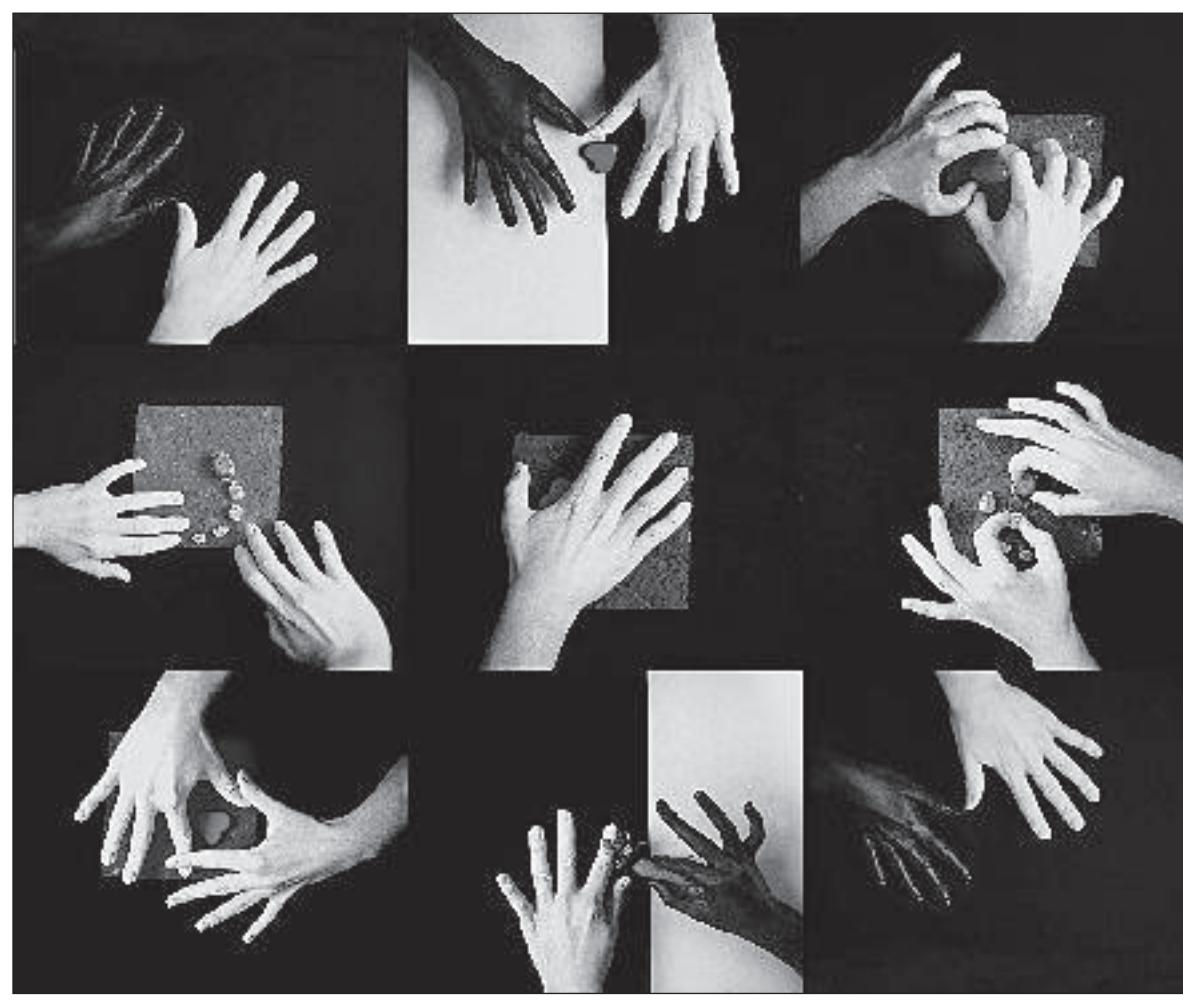
Galimybę pamatyti nesikeičiančią ekspoziciją suteikia Venecijos knyga, kurioje autorai surikiuoti abécé-lės tvarka ir, kad nejaustu „nepageidaujamą konteksto“, dizainerio Jur-gio Griškevičiaus išdėstyti karališkai erdviam baltume, kur kiekvienam autorui paskirtame atskirame atver-time galime pajauti skaidią balto užuolaidos metaforą, o visi darbai įgauna išskirtinį skambumą.

Kad iðėmiai peržiūrėtum storąjį stipendinių knygą, net ir valandos neužtenka. Kažin ar daug kas iš Venecijos žiūrovų turės laiko D. Mikšio teatrines užuolaidos žaidimams, kai gausiose gretimose parodinėse erdvėse be jokių keblumų bus galima bendrauti su tradiciškai ekspone-nuojamais menais. O gal kaip tik suintriguos toks netikėtas lietuviškas paslaugtingumas?

Taigi ką paprasčiau atnešti iš užsvelniomis pustonių juostomis pilkuojančios, bet vis tiek balta vadina-mos užuolaidos? Aišku, vėl būsiu sa-vovo cecho išdavikas ir išsirinksu ma-nio akiai daugiausia meninės jėgos turinčią tapybą. Tuo labiau kad knygoje pateikta nedidukė reprodukcija originale nušvinta tikrosiomis spal-vomis metriniu ar dar didesniu for-matu. Ispūdingas turėtų būti toks iš-didėjimas.

Pradžiai atneškite Aloyzo Stasiulevičiaus „Kiaulės virš Vilniaus, 2002“. Nesibaigiančio vilnietaiško ciclo darbuose atsiraude tokis publis-tinės, net siiek tiek tiesmukas akor-das nustebina ne vien nuolat kiauli-nančių dienraščių („Lietuvos ryto“, „Vakaro žinių“, „Respublikos“) ant peniušlių nugarų įkomponuotais logotipais, bet ir monochrominiu pilkaspalviškumu. Toks slegiantis tapybinis metalas, rodos, atliepia ne-prašviesėjusių šiandienų su nesiba-giančiomis kiauliškomis politikų riemenomis.

Žygimantas Augustinas fotografi-kai realistine tapyba pateikia at-stumiantį buko degenerato tipą – „Ekstremalas II (pradedantysis),

Vétré ANTANAVIČIUTĖ. „Žaidimai“. 2003.

2010“. Saboniškas dvimetrinis darbo aukštis turėtų sukelti tikrovišką išpūdį, kad tas pusmuogis šiuolaiki-nis herojus tuo ir tau smogs su-gniaužtu dešinės kumščiu.

Pradėjome per didele negatyvo doze. Paprašykime ko nors švieses-nio. Tebūnė sentimentalusis Gry-tės Pintukaitės-Velečkienės „Sū-nus, 2009“. Kad ir kaip šiuolaiki-niai meniniai judesiai besistengtų ištrinti jausmingumą, žmogaus dva-sia visada juo maitinsis, todėl šis švelniaspalvis tapybinis motinos meilės proveržis nuramina papras-tu nuoširdumu.

Jeigu norime pajauti tempera-mentingą spalvinį šešlsmą, pabendraukime su Arvydo Pakalkos „Pajūriu, 2008“, Vilmanto Marcinkevičiaus „Paskutiniu karnavalu, 1997“, Rai-mondo Martinėno „Vakaru M. Mae-terlinko sode, II variacija, 2006-2008“, Vidmantu Jusionio „Aistros veida, 2006“...

Ekspozicijos darbuotojos turi būti treniruotos ir atmintinai žinoti dar-bų sandėliuotės tvarką, kad mikliai surastų mus dominantų kūrinį. Bet at-sikvėpkime. Išgerkime tikros itališ-kos *cappuccino* ir pasižvalgykime į kanalu slystančias grakščias gondolas, siiek tiek primenančias virtuoži-kas Stradivarijus linijas.

Sugrįžę į jaukią menę užsakyki-me skaidrios tapybos grynuoli – Po-vilo Ričardo Vaitiekūno „Vyšnių ra-skymas Suvalkijoje, 1999“. Gal čia tos pačios Marcelijaus Martinačio Su-

valkijos vyšnios – „raudonos, net pra-virkst gal“? Ši tapybinio minimalizmo meistro paveikslą, kuriamo išgry-nintą erdvę jis žaismingai „sušaudo“ juodais vyšnių rutuliukais, atmintis puikiai užraše ne per seniausiai ma-tojote iškilioje autorius jubiliejinėje parodoje Nacionalinėje dailės ga-lerijoje, bet visada smagu dar sykį pa-bendrauti su išskirtinio originalumo darbu.

Taip pat norėčiau pamatyti dvie-jų tylosios tapybos damų originalus: Patricijos Jurksaitytės „Nežinomi au-toportretai, 1993“ ir Aušros Andziu-lytės „Rapsodija, 2000“.

Is dalies pasisiotinę spalviniais po-tėpiais, žvilgtelkime į gimtąją foto-grafiją. Labiausiai suintringavo tik-riaušiai jaunos dailininkės Dovilės Budreikaitės-Dagienės „Lietuvos kultūros veikėjų portretai, 2005-2006“. Dvasinius charakterius atspin-džius autorė bando užkodoti batuo-se. Toks elementarus studijinis nufo-toografinimas vargu ar ką nors nustebintų, bet čia pradeda veikti garsių pavardžių magija. Žinantis, o gal dar ir dievinantis garsenybę žiūrovas, ty-rinėdamas nudilusį puspadį, pajau-čia ritualinę euforiją.

O magija veikia – žvelgdamas į Jono Meko daug Niujorko maciūsius juodaodžiusis štibletus, automatiškai užpildžiai trūkstamą vaizdą iki ne-pakeiciamos jo skrybėlės ir alumini ar vynu sušildyto ironiško šypsnio, o Martyno Švėgždos ilgaaulius – kam-

puotu veidu, smuiku ir netgi Vival-diū. Tikrai muzikalūs batai. Ypač raišteliai. Aišku, simpatiškiausi sioje kolekcijoje Audronės Žukauskaitės tikroviškai šleivojantys aukštakul-niai, kuriuos vyriška fantazija gali už-pildyti net basakoje erotika. Tikriausiai, norėdama galutinai priblokšti žiūrovą ir padauginti trūkstamo meno, autorė „dvasinguosius“ portretus gigantiškai išdidino.

Joana Deltuvaitė stambiai frag-menutotas savo tualetinių naturmor-tų nuotraukas irgi demonstruoja met-riniu superformatu. Net neįsivaizduo-ju, kokios žiūrejimo erdvės reikia to-kiems milžiniškiems (ir dar aštuoniems) niekučiamams.

Užt atnustemi, kai Algimantas Griškevičius „Vyra su juoda lenta, 2007“ atspaude akivaizdžiai per mažą – tik mašinraštinio dydžio. Po Lietuvą ke-liavusioje parodoje tą fotografiją ma-tėme optimaliu metriniumi formatu, o mažinamos jos itaiga tik menkėja.

Netiketai nuvylė Romo Juškelio „Neigalieji, 1993“. Nekokybiška spauda išblukino neišvaizdų siuže-tą, be to, R. Juškelis dirbdamas este-tinių paspalvinimų technologija vi-sada daug stipresnis ir savitesnis, ne-gu prarečiai bandydamas šturmoti socialinių reportažų.

Nespalvota fotografija Venecijos knygoje smarkiai nukenčia dėl pras-tos kokybės. Matyt, „Logotipo“ spaustuvei pritruko patirties, kad su-valdytų neišvengiamus išsiderini-

Vilmantas MARCINKЕVIČIУS. „Paskutinis karnavalas.“ 1998.

Povilas Ričardas VAITIEKŪNAS. „Vyšnių ra-skymas Suvalkijoje“. 1999.

mus, spalvotuose lankuose atsiradus bespalvėms fotografijoms.

Dairydamasis po liūdnai pilkuojančią giintinę, suvoki, kad fotografia priversta susigūžti spalvingų menų „nepageidaujamame kontekste“. Ypač apnuogino savo, atrodytų, gerai paslėptas menines silpnybes su daile besigiminuojantys fotografi. Reginos Šulskytės „Seserys, 2007“, Arūno Kulikausko *pinholu* serija „Kasdienybė kieme ir už jo, 2010“ žavūs ir stiprus tik saviškių apsuptyje. Ričardo Dailidės „Niujorkas 2009“, Sauliaus Paukščio „Afganistano vaizdai. Goro provincija, 2008“ turinio pafotografavimo eskiziskumu atveria meninę prarą tarp greta tvirtai alsuojančių Viktorijos Daniiliauskaitės spalvotų lino raižinių „Paukštelių tylėjimas, 2002“ ir Audronės Petrašiūnaitės tapybos „Susitapatinimas su Lady Gaga, 2010“.

Spalvų ir detalių perkrauta Rimanto Dichavicius fotopaveikslų serija „Vizijos, 1997“ akivaizdžiai beldziasi į klio duris. Po Rimto Tarabildos „Miško pakrašty, 2001“, Solomono Teitelbaumo „Menora, autoportretas ir paukštis, 2004“ ir Vytauto Tomaševičiaus „Minioje, 2010“ sodrios tapybos atsivertęs du Remigijaus Treigio darbus iš serijos „Miestas iš atminties. Vilnius, 2008“ pasižauti, tarsi nusileidęs kelias laipteliais žemiau. Atrodytų, savitos, slaptina nuotaika alsuojančios fotografių turėtų išsilaikti anų menų diktuojamame lygmenyje, bet...

Algimantas Kunčius iš fotografių emigravo į kiną ir rodo 13,25 minucių filmuką „Impresijos Lenino (Gedimino) prospektė Vilniuje, 1982“. Nacionalinėje dailės galerijoje teko stebėti gretimose salėse demonstruojamus Algimanto ir J. Meko *filminimus*. Sakoma, mene nedera ieškoti nugalėtojo, bet vilnietiškos A. Kunčiaus impresijos buvo žymiai gyvesnės, įdomesnės ir profesionalesnės už Niujorko eskizus.

„Nepageidaujamo konteksto“ spaudimą iš dalies atlaiko tik „tikriji“ fotografi: Antanas Sutkus „Maraonas Universiteto gatvėje, 1959“, Romualdas Požerskis „Mažojo Alfonso vargai ir džiaugsmai, 2003“ (nors būčiau atrinkęs kitą kadrą), Aleksandras Ostašenkovas „Iš serijos „Mirties sodas“, 2004“, Rimaldas Vikšraitis „Iš serijos „Pavargusio kaimo grimasas“, 1999“ ir, žinoma, Aleksandras Macijauskas su savo instaliaciškai performansišku auto-

Rimantas ŠULSKIS. „Paukščio aukojimas“. 1993.

portretu. Kai žvelgi į nuobodžius dėl pedantiško vokiško tvarkingumo Ramunės Pigagaitės įvairių profesijų žmonių pozavimus („Gaisrininkas, 2004“), A. Macijausko skaudus autosarkazmas galėtų būti lyginamas nebe su šiaame projekte nedalyvaujančio Šarūno Saukos aštriatiapaze taipyba.

Visada paminkliškai ori skulptūra. Gal mus taip veikia jos apčiupiamas daiktiskumas, taurus metalo ar medžio gyvybingumas. Venecijos knygoje man patys gražiausi skulptūriai puslapiai. Rytas Jonas Belevičius, panaudojęs duonos kepalio metaforą, iš bronzos miltų „iškepē“ puikų Tolminkiemio apibendriniam – „Duonelaičio mikroschema, 2010“. Romualdas Inčirauskas bronzoje juvelyriškai išgraviruotas istorinių asmenybų paveikslas atvėrė senosios mūsų praeities puslapį „Ratas, skirtas Žemaitijos krikšto 600-osioms metinėms, 2010“.

Prieš dešimtmetį Kauno parodoje pamatės Evaldo Pauzų iš medžio išdrožtą natūralaus dydžio senovišką motociklą su plonyčių stipinų, posparnių skardos, sėdynės spryruoklių, duslintuvu vamzdžių, trosų ir kitokių smulkiausių detalių tikslumu tiešiog žado netekau – neįsivaizduoja-

mo kantriausio kruopštumo gyvas paminklas. Jei būtų nudažytas, nepatikėtum, kad jis medinis. E. Pauza dar nutarė paerzinti publiką ir unikalųjį motociklą pavadinio „Pasidaryk pats“. Gaila, kad Venecijos žiurovai pamatys tik nediduką plastilino eskitą. Gal geriau atrodytų didelio formato fotografia?

Toks pat likimas laukia Dalias Matulaitės Vilniaus senamiestį papuošusio monumento „Seserys. Paminklas Lazdynų Pelėdai, 1988-1995“ ir Vlado Vildžiūno ekspresyviojo „Prisikėlimo (paminklas laisvei), 2002“, kuris nerūdijančio plieno spindesiui visada džiugiai sušvytuojā man pravažiuojant Anykščių Antano Baranausko aikštę.

I Veneciją iškeliau tik aštuonių skulptorių mažagabaricių kūrimai. Tarp jų ir pats išpūdingiausias priestarinis Rimanto Šulskio „Paukščio aukojimas, 1993“. Tokia tobulai užbaigtą bronzos skulptūrą, papuošusi lietuvišką kolekciją, galėtų išikomponuoti ir kuriame nors jaukiame Vilniaus kampelyje.

Is pristatomų grafikų pirmiausia paprašyčiau parodyti Antano Obcarko tapybą „Linijinė struktūra II, 2007“. Bespalvė, muzikaliu juodų linijų ritmu žaibuojanti drobė visiškai sutampa su grafika, o Romualdo Čarnos „Debesys klajūnai, 2002“ spalvinga mišria grafikos technika persikelia į tapybos erdvę. Tokie meniniai susipynimai, susijungimai ir atkartojimai praturtina visus žanrus.

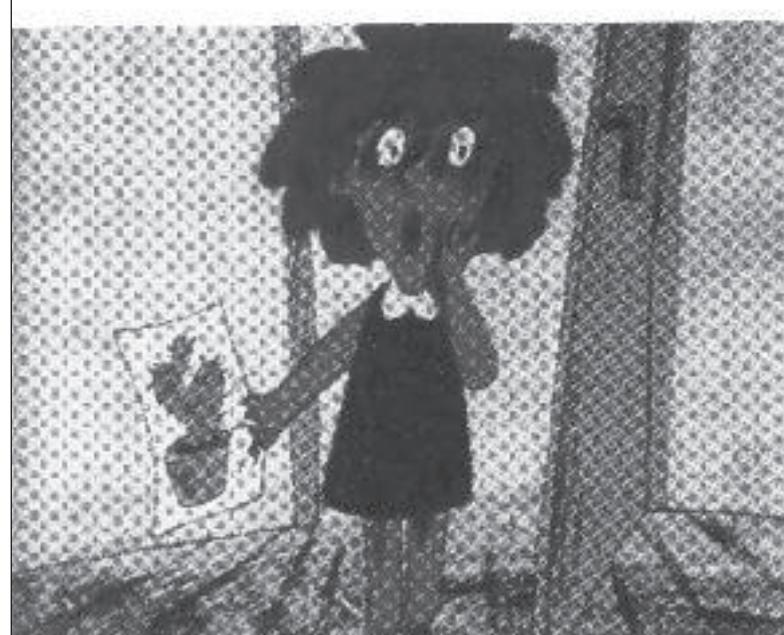
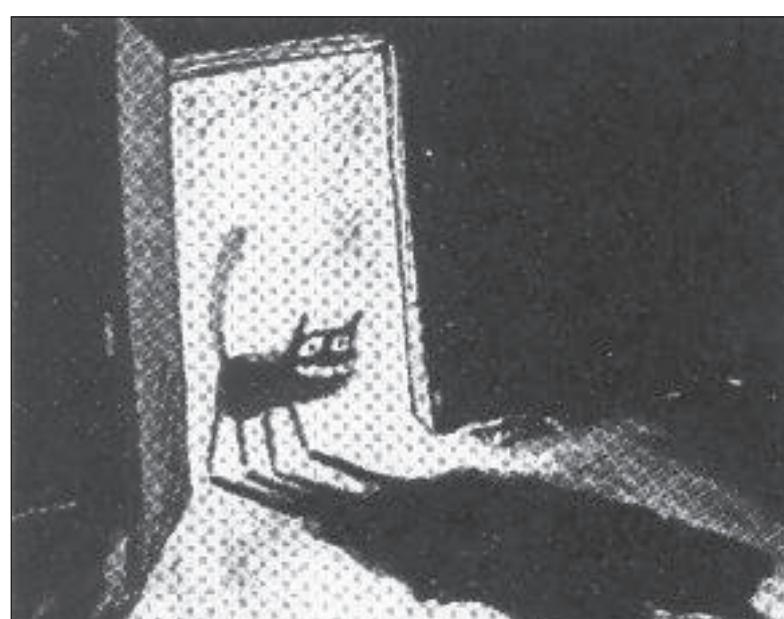
Būtinai norėčiau pamatyti į Veneciją atkeliausį Danutę Gražienės sausos adatos raižinių „Keliaujantys veidai I, II, 2008“. Tokia šviesioji grafika susišaukia su anksčiau matyta tyliaja tapyba. O gal čia išryškėja subtiliuoju moterišku jautrumu paženklinčias talantas, kuriuo galima pasirožėti ir Nijolės Šaltenytės melsvai tonuotame oforte „Auskaras, 2003“ ar efektingai fragmentais suskaidytame ir į triptiką padalytame Lili Janinos Paškauskaitės oforte „Chemijos mokslo kandidato Šalkausko portretas, 1980-1999“.

Egidijus Rudinskas apgina savo vyrišką stiprybę su jautriasieliu virtuoziskumu sukūrės repšiskos precizikos daugiasiuzetinį ofortą „Kelinė iš Kauno į Urbino ir atgal II, 2004“. Jam antrina Eduardas Juchnevičius „Europos pagrobimas“ ir „Saulės ritės“, 1991“.

Isivaizduoju, kaip su savo požiūriais įkyrėjau paviljone dirbančiomis menotyrininkėmis. Mintyse jos jau seniai mane pasiuntė... Venecijos katalalų apžiūrėti. Betgi saugyklos lentynose nors ir skuboto dėmesio dar laukia Vytauto Švarlio vienintelį kolekcijoje vitražų „Auka“ ir „Angelo prisilietimas“ nuotraukos, o pa-

Leonas STRIOGA. „Būsenos“. 2005.

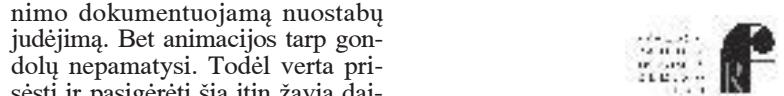
Ilja BEREZNICKAS. „Baubas & Co“. 2010.

Arkangelo Mykolo bažnyčią. Gaila, kad kartu atvykéliai nepamatys gyvai Marijos Teresės Rožanskaitės instaliacijos-akcijos „Mano upelis, 1998“, kur prabangiai auksu spin-dintys krantai įremina vandenye tarp akmenų sustojusį Laiką – pusiau nuskendusį gražų senovinį laikrodį. Žinant, kad autorė ne per se niausiai mirė, šis jos darbas tampa simbolinis.

O videomenas? Prisipažinsiu, niekada neturiu kantrybės žiūrėti išstėtų, dažniausiai nuobodulio estetiką išpažiastancių siužetų. Tuo labiau dabar, kai San Marko aikštės kavinukėje, gurkšnodamas gardžiąją *cappuccino*, gali stebėti gyvenimo dokumentuojamą nuostabų judėjimą. Bet animacijos tarp gondolų nepamatysi. Todėl verta priešti ir pasigérēti šia itin žavia dai-

lininkų kūryba. Be to, jų ne tiek ir daug: Ilja Bereznickas „Baubas & Co, 2010“, Ieva Bunokaitė „Grožio paslaptis, 2011“, Henrikas Vai-gauskas „Pusryčiai – jéga, 1998“, Nijolė Valadkevičiūtė „Lietuvių vardas, 2009“.

Lietuviškoje Venecijos bienalės kolekcijoje kaip Nojaus laive – visko pilna ir to visko neįmanoma aprépti. Taigi pasidžiaukime, kad esame gyvi, kūrybingi ir talentingi, kad valstybė pagal galimybes gyvybiškai svarbiomis stipendijomis paremia menininkus, o jie visada pasiūstengia nelikti skolingo. Tai akivaizdžiai matome ir kitiems parodome šiame Venecijos re(n)ginyje.

Neturėti priešų

Jolanta SEREIKAITĖ

Priešais langą dar žydi trys nenukirsti kaštoriai, nors ir nuluptais apačioje kamienais – pernai per karščius kažkam jie užliuvo, gal savo šešeliais temdė šviesą, ir naktį trijų už mano lango augusių medžių žievė buvo barbariškai nuskusta. Bet kas žino – gal jiems tai iš sveikatą. Praeitą rudenį visi kaštoriai sūrėjo, rudavo jų lapai, o šiemet šio kaštoto lapija atrodo vešli. Todėl kartais pamastau, kad galbūt jie jau virsta bežievais platanais, tarsi prisitaiko prie klimato kaitos. O gal savo gyvybingumu įkūnija posakį: tai, kas mūsų nenužudo, sustiprina.

Už gatvės plytintis Vingio parkas spaudoje buvo aprašomas kaip kažkokia kraupi vieta – nesenai ten rasti nužudyto ir sudegintos moters palaičių, o prie vaikiškų sūpynų staipėsi nuogiai olandai. Keista, parkas, kuriamo gera pakvėpuoti pušyno oru ir žiūrėti į suoliukus, po liūties aplipusius sraigėmis, toks jaukus su savo senuoju Botanikos sodo ir prie upės prasiskleidžiančiomis rožinėmis sakromis, kurių šiaisiai metais taip ir nepavyko pamatyti – greičiausiai pavėlavau į jų trumpalaikio žydėjimo šventę, spaudoje virsta kažkokiai blogybių arena. Gal aš akla ir nematau negeroviu, o gal tiesiog nesibastau po parką naktiniams su nepažystamaisiais. Ir policijos čia per mažai, teigiamą. Bet juk tokiaime dideliame parke kiekvienoje tankmeje nepastatysi policininko. Sykį žingsniuodama per jų sulaistą pavaką netikėtai išgirdau kanopų kaukšėjimą – nusileidau prie tako ir pamačiau tarsi iš kokio sapno grakščiai žengiančius žingine du žirgus – juodą ir baltą, lyg *in* ir *jan* ženklus, o jų balnuose – policininką ir policininkę. Vos ne poetinio kino kadras.

Tačiau tokius vaizdus gožia kai kurios mūsų spaudos siekis paranojiškai trimituoti apie blogybes, net neatsižvelgiant į realius faktus. Ju prisiskaitęs apskritai bijotum į parką kojų kelti, nes aplink knibždėte knibžda kaip kokių virusų devyngalvių slibinų. Juk nusikaltimai īvyksta ne tik atokiose parko tankmėse vidurnakti, bet ir gyvenamųjų namų kvartaluose, stebint kaimyniams papjaunamais žmonėmis, mėtomi pro langus kačiukai, svečiai ne pirmą kartą šlapinasi šalia prezidentūros. O tai, kad parkuose niekas netvarko pakrančių – mūsų pačių kaip visuomenės bėda. Juk paprasta baksnoti pirštu į kažkokias tarabybas, kurios nesurinko šiukslių, tačiau šiuksliana ne jos – mes patys. Sykį giminaite, besisvečiuojant jos sode šalia vaizdingo ežero, émė pasakoti, kad net kaimynai apie ja šnabžda – a, tai toji, kuri šiuksles renka. Šiek tiek pajuokiamai, lyg ir nepadoru atrodyti turint aukštajį išsilavinimą pačiai šiuksles rinkti... Karta, kai ji prie ežero krovė į maišą stiklo butelius, kelios ant smėlio besideginančios gražuolės, palaičiusios ją bename, ironiškai leptelėjo: tai sunku duoną uždirbt? O ji atsakė: noriu, kad mano vaikai nesusipjaustyti kojų.

Jei visi panašiai galvotų, nereikėtų nei šiukslių rinkimo dieną, nei naujų partijų, o mūsų plaplūdimiai neprimitu cunamio nusiaubtų Japonijos pakrančių.

Juk didžiausiai priešai esame patys sau.

Kartais pažiūrėjusi televiziją, pa-skaičiusi laikraščius, pasikalbėjusi su pažystamais nori nenori konstatojui, kad žmonės nuolat kovoja su kažkokiais tikrais ar mitiniai prie-

šais, o jais galiapti bet kas: buvę draugai, kitos partijos atstovai, kaimynai, menininkai, panikuojantys dėl konkurencijos, bendradarbiai, šios sunskiomis ekonominiémis sąlygomis kovojo ant už išlikimą, intrigantai, kuriems malonu taip gyventi, netgi pardavėja, iš kurios tu nenusipirkai ilgai matuotų draubužių... Jau nekalbant apie voratininkius ant meilés trikampių, atstumtus mylimuosius, policiją, mokesčių inspekciją, Seimą... Visus žmones galima kaip nors supykdyti. Išeisti, iškaudinti, kažko nepastebėti. Ir paversti savo priešais. Ir tu gali nepatikti dėl tūkstančių priežascių – nes tiesiog māstai savaip, atrodai kitaip. Neišpildei kažkieno lūkesčių, kažkam skubotai atrėzei, nes neturėjai laiko, o nuo ko nors pavargai, kažkam pasakei, ką išties galvoji, atsakėi bendradarbiauti, nesutikai su siūlomomis sąlygomis, nuėjai savo keliu.

Bet kartais šioje visuomenės sumaišyje, kurioje, rodos, nieko daugiau nevyksta, tik masiškai ieškoma nusikaltimų ir priešų, netikėtai atrandi ir visai kitokių minčių.

Kai kam šitas priešiškumas yra tik iliuzija... Nors didelei žmonijos daliai visuomet atrodys, jog piktumo pasaulyje yra daugiau nei gėrio ir meilės.

„Neturėti priešų“, – taip rašė Nobelio premijos laureatas, kinų disidentas Liu Xiaobo internete – jo kėdė 2010 m. gruodžio 10 d. Osle iškilmingos Nobelio premijos įteikimo ceremonijos metu buvo tuščia. Mačiau šią prabangią mėlyną gobeleno su auksiniais paukščiais kėdę BBC puslapyje, ant kurios buvo padėtas mėlynas su Nobelio premijos laureato inicialais aplankalas, nes, deja, pats laureatas negalėjo atvykti, o ir jo žmonai skirtas namų areštas. Mūsų žiniasklaidos puslapiuose ši tema nors ir paminėta, bet nedominavo. Vis dėlto Kinija didelė šalis, svarbi prekybos partnerė – bijome su ja susipykti. O štai L. Xiaobo liudydamas humaniškumą, kaip ir Dalai Lama, sako, kad nejaučia savo prokurorams jokios neapykantos, priešingai, jি būtent šioje situacijoje palaičiai besąlyginė žmonos meilė, padedanti jam ištverti kalėjimą.

Norėčiau tikėti, kad yra daugiau tokio žmonių, nebijančių turėti priešų ir todėl jų neturinčių, jie tarsi reti brangakmeniai išnyra iš kietos faktų uolienos.

Man asmeniškai smalsu, kas vyksta pasaulyje, kuriamo, deja, pasakyti, kad neturi priešų, labai sunku, sykius beveik neįmanoma, nes jei pradėti atviriau kalbėti – neišvengiamai jų atsiras. Ir ne vienas. Priešai kaip smiegas, prišalęs ryte prie automobilio, – tu nugramdaiji, nors geriau tai būtų lengvai nubyrantys akacijų žiedlapiai. Priešų bijoma išsigyti, tad kai kurios šalyse atsisakė dalyvauti minėtos Nobelio premijos įteikimo ceremonijoje... Verčiau pleventi chameleoniškoje prisitaikymo migloje. Kur nors raimai gerti arbatą ir tapti kiniškus paveikslus: megstu tą auksinį išblukusio šilko atspalvį, lengvus teptuko prisilietus, nes pati mokiausi senosios kinų tapybos ir ant plonycio ryžių popieriaus, ir ant šilko nutapiaus rausvus lotosus, nors manau, kad dar neperpratau senos ir galtingos kultūros meno paslapčių.

Nesenai amerikiečiai nukové savo priešą numeris vieną – Osamą bin Ladeną. Žinoma, tokiu atveju nugalėtojai pateikia tam tikrū mūšio trofėjų, kaip seniai iš karo grįžę kareiviai parsitempdavo nukariaut prieš vėliavą, šarvą. Šiai laikais trofėjus atstoja žiniasklaidos priemonėse platinama labai asme-

niška informacija apie tą asmenį, rasioma, kaip baisiausias pasaulyje žmogus gyveno, atskleidžiamos vienos jo silphybės – vos ne holividinio filmo siužetas – „blogiukas“, tūnantis saugioje tvirtovėje ir besimégaudantys gyvenimo malonumais. Labai įdomus priešų traktavimas žmonijos istorijoje – vienas galtingas „blogiukas“, kuriam lengvai, lyg užhipnotizuoti paklūsta visi kiti – tarkim, Hitleriui ar Stalinui. Keisčiausia, paskelbus priešu numeris vienas ir sumedžiojus O. bin Ladeną, toks požiūris tik skatinamas – priversti mus patikėti savo bejegiskumą. Manyti, kad kažkokis vyras, pasislėpęs tvirtovėje, tavo gyvenimui daro daugiau įtakos nei viena kariuomenė, pramonė ir reklama. Nepateisinu terorizmo, tai žiauru, bet keistai atrodo, kai jis matomas viename asmenyje, lyg ši žmogus nukovus tas reiškinys savaime išnyktų... Paprasta – parsineši vilko kailį, pakabinant sienos ir eik į mišką. Galbūt ateis kitas vilkas, iš kito miško... O gal jokio vilko nėra, o jie esame patys.

Tačiau nereikia vykti kažkur į Pakistaną. Ir Lietuvoje turime savų teroristų. Visai nesenai teko atkreipti dėmesį į terorizmą apkaltintos Eglés Kusaitės bylą. Nors ją įilgai nesigilinau, tik kai ką perskaičiavau ir susimastydavau – ramis tarp ežerų, jokių sprogdintojų, nebent savi parékauna per parodus – ir štai tau iš dangaus svystelėjęs meteoritas. Jauna mergina ruošiasi susprogdinti Čecėnijoje karinį objektą! Ar nėra per dideli siekiai tokios trapios merginos pėčiamos? Ir ar neabsurdiški kaltinimai, juk, kaip matome, teroristams dar nepasisekė susprogdinti jokio karinio objekto. Dažniausiai jie susisprogdina metro, kitose masinėse žmonių susibūrimo vietose – vargai tikėtina, kad į karinius objektus net ir labai gerai ginkluoti mirtininkai paklūtų. Kas jau kas, o karinai objektai gerai saugomi. Vis dėlto žvelgiant į šią šurmulių iš šalies, dilgsi viduje, kad kažkas čia ne taip. Nejau ši į musulmonų tikėjimą atsivertusi ir su čecėnais bendravusi mergina yra mūsų visuomenės priešė? Lietuvos bin Ladenas? Ne kokie korumpuoti valdininkai, galbūt ramiai plaumantys milijonus po piedanga, ne kokie brutalūs nusikaltēliai, net ne girti vairuotojai,

traiskantys žmones? Gaila jaunos įgniuždantį teismų ratą įmestos merginos. O gal, kaip minėta viename Lietuvos dienraštyje, jei priešu teroristų pas mus nėra, būtina dirbtinai jų surasti? Dėl realiai egzistuojančių priežascių. Ar ne taip išskokojo priešų draugas Stalinas? Neatsitiktinai šios merginos ginti įmėsi mūsų disidentai: Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas, kun. Robertas Grigas bei kiti. Vien minėtų žmonių dėmesys šiai istorijai verčia susimastyti.

Ir pati užsimindama apie tą istoriją, rizikuoju sudaryti sąlygas kam nors mano tekštą interpretuoti savaiip, kam nors ką nors pagalvoti apie mūsų teisėsaugos sistemą. Nepeikiu apskritai Temidės, kurios raištis retkarčiais ir ant akių nukrinta, bet kalbu apie konkretų teismo atvejį ir vienos merginos likimą, mane asmeniškai kaip pilietę jaudinanti. Nes jei mes nešališkai neištirsime jo, tai bet kas, nešiojantis kišenėje Maskvos metro žemėlapį ir bendraujantis su čecėnais, rizikuja atsidurti potencialių sprogdintojų sąrašuose. Tačiau iš anksto nežadu atsiprašyti už savo mintis. Tegu būna jose – kaip ir šioje byloje – daug neaiškumų ir poetinių metaforų.

Vis dėlto pamirškime nes minutėli priešus ir pakalbėkime apie draugus. Juk pastaruoju metu ne vienas troška *facebooke* surinkti kuo didesnę krūvą bičiulių, net jei jie netikri, net jei jų niekada akyse nematei ir nesi tikra, kokie tai žmonės – gal besidangstantys svetimomis pavardėmis. Kai kurie menininkai nėra užsiregistravę *facebooke*, bet jų profiliai ten egzistuoja. Kaip kokie klonai. Ir tu negali būti tikra, kad kas nors nesukurs tavo kopijos kokiamė pornografijos puslapyje arba neperspaudins tavo minčių abejotinos reputacijos svetainėse, ir tuomet galėsi susikauti su pačiu tikriausiu priešu – savimi.

Ten draugus renkamės dėl skaičiaus, nes kuo daugiau jų turi ir kuo dažniau tavo pavardė *Google* paminta, tuo lyg ir geriau jauties, lyg ir labiau gyveni, nors ir virtualioje realybėje. Bet kas joje negyvena – visi po truputį keliamės į elektroninį pašaulį, į matricą, gal kada nors perkelisime, kaip kokiuose fantastiniuose filmuose, ten ir savo kūnus. Tiesa, *facebookas* neblogas būdas susirasti senus klasės ir studijų laikų drau-

gus, išsibarsčius po visą pasaulį, bet pastaruoju metu ēmiau suvokti, kad žodis „draugas“, kaip ir tarybiniai laikais, nuvertėja. Žodis „priešas“ skamba kažkaip iškilniai ir muzikaliu, tame slypi šiek tiek dramatizmo ir aukštostos kultūros liekanų, o štai – draugas. Per daug kietas žodis, šaltas. Juk draugų gali būti visokį – ir klasės, ir kovos, ir butelio, ir lovos... Jei rinkčiausiai žodžius, man labiau prie širdies būtų „bičiulis“ – vis šiltesnis ir nuoširdesnis.

Pasakysiu atvirai – kai užsiregistravau į *facebooką* ir sutikau priimti visą krūvą kvietimų bendrauti iš nelabai pažįstamų žmonių, nes tuo metu apėmė nenušakomas noras turėti kuo daugiau draugų, kurie vėliau įmė tiešiog ši puslapį naudoti kažkokiemis politiniam klausimams propaguoti, pasijutau tarsi pakliuvusi į tinklą musė, kurią bando ištrauki į visokias palaikymo grupes... Kitaip sakant, per prievertą vertėja savo draugu... Kartais perskaitai ką nors naudingą ar išklausai kokį mielą muzikinį vaizdą klipą, randi informacijos apie renginius, bet dažniausiai – kuo daugiau draugų ir kuo daugiau valandų praryja tas *facebookas*, tuo mažiau tikrovės sau pačiai, kūrybos, normalių pašnekėsių ir gamtos. Vis dėlto manau, kad žmogaus galimybės kokybiškai bendrauti yra ribotos, teigiamą, jog akis negali vieną metu aprėpti ir perduoti į smegenų kanalus daugiau nei penkių objektų. Taigi ir bendrauti su begale žmonių tu negali, nebent tik dėliotumei parašus ant nuotraukų kaip kokia popžvaigždė ar siūustum jiem visiems vienodus bučinius. Kitas dalykas, padidėjęs bičiulių būrys vertėja pasislepsti po kauke, grumui, nes taip saugiau.

Visi – turia prieš ar ne? Savaimė suprantama, manęs nemégstantį žmonių tikriausiai yra. Tai labai žmogiška, pernelyg žmogiška. Nors ir visai nenorėtumei, kad kas nors tave šiaip sau dergtų kokiai šlykščiai komentarais. Supranti, jog tie komentarių su tavimi nesusiję, o su jo paties menkavertišku ar kažkokiomis tą asmenybę užplūdusiomis problemomis.

Kristus liepė mylėti savo priešus, atleisti jems, o man tai atrodo beveik neįmanoma – tikrai reikia būti šventuoju, kažką turėti saviję antgamto. Bet nėra prasminga ir pasinerti į neapykantą. I kraštinis jausmus. Negali leisti sau tokios prabangos, kad kas nors priešiskai nusiteikęs tavo atžvilgiu ar tau prikalinęs užimtų tavajame gyvenime itin daug vienos, o apimastymams apie tai tu skirtum ištisas dieinas. Ir žmonės, paskendę neapykantę, ir kuriantys altorius tiems demonams, tik baudžia save.

Tad kaip priešų neturėti, o gal geriau pasakyti – neieškoti?

Kartą dalyvavau prieš metus jau mirusio psichoterapeuto ir rašytojo Frenko Cardelleso seminare. Valakampiuose jis mus iš salės išvedė į pušyną: visi įėjome užrištomis akiomis susikabinę vienas už kito vorele. Priminėme garsų Breigelio paveikslą, kuriamo aklieji veda akluosis. Paskiau turėjome išsiskirti ir vieni sugrižti į kiemą. Kai kurie pasimetė, treti rėkavo į skundėsi, kad įspainiojo į brūzgynus. Iš šalių galėjome pasirodyti kaip kokia pamšelių gauja. Galbūt tai buvo mums, vakariečiams, palengvinė indėniška iniciacija? O gal – noras parodyti, kai mes visi aklai paklūstame kažkieno keistiems įgeidžiamus – kad ir paties Frenko, ir bandome surasti kelią atgal užrištomis akiomis miške. Tiesą pasakius, nesilaikiau šios užduoties iki galio – nusiplišiai akių raištį ir sugrižau atgal. Greičiausiai tai yra vienintelis normalus sprendimas – nevaikščioti užsirišus akių, nes tuomet viskas aplinkui primins grėsmingą, piktų kėslų turinčią šakų ištvą.

Autorės nuotrauka

Trečioji Kauno upė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kaunas tarpukariu buvo visai netas miestas, po kurį šiandien vaikštomė. Tuomet čia žingsniaivo kiti ir kitokie, o mes esame tarsi jų palikimasis. Susisiekiančių kanalų vien dėlto galima atrasti. Miesto pastatai dažniausiai tie patys, tačiau aplinka kita. Medžiai buvo maži, o darbar išsikerėjė arba iškirsti ir užlieti asfaltu, upė plaukiuojo spalvotai dažyti laivai, o šiandien pakrantės puošia pilkų fabrikų siluetai. Išvairiausios transformacijų kiek tik nori, tačiau ką tai sako apie miestą, galima nuspręsti apsilankius parodoje, kuri pastaruosius laiko skirčiaus išsyrskina kaip pagrindinių jos aspektą. Kauno galerijoje „Balta“ atidaryta fotografijų paroda „Kaunas tada. Kaunas dabar“. Joje eksponuojamų darbų autorius galima vadinti lietuviškos spalvotosios fotografijos pradininkais. Abu labai skirtinė ir įdomūs. Tai Lietuvos karro aviacijos kapitonas, topografas, fotografijos mėgėjas Mečys Brazaitis ir hidrologas, Vytauto Didžiojo bei Notre Dame (JAV) universitetų profesorius, vienas iš Lietuvos fotomenėjų sajungos steigėjų Steponas Kolupaila. Iš gausaus kūrybinio šių menininkų palikimo parodai atrinkti 1933-1942 m. užfiksuoti Kauno vaizdai. Jie paimiti iš Atvirosios visuomenės studijos asociacijos pirmininko, dailėtyrininko Valentino Gylio rinkinio. „Kauną“ skalauja ne dvi, o trys upės, nes trečioji yra laiko upė, kuri keičia miestą, atveria kitas jo gyvenimo puses.

Todėl labai norėjosi parodoje tai atskleisti, - pasakojo dailėtyrininkas. Tačiau ši istorijos pamokėlė - ne vienintelis parodos tikslas. Dar svarbiau, kad fotografijos kolekcininkas, vertingų rinkinių savininkas mums pristato labai mažai ar visai anksčiau nematytas senas spalvotas fotografijos. Vadinas, paroda skirta ir Kaunui, ir fotografijos istorijai. Tiesa, ne tiek daug tų spalvotų kadru ir yra išlikusių. Jie - vieni pirmųjų pavyzdžių Lietuvoje, sukurta tarpukariu ir karo metais. O tai rodo nepaprastus mūsų tempus žengiant į pasaulį geriausiais, bent jau Kauno, laikais. V. Gylys prisimena, jog 1936 m. spalio mėnesį pasirodė pirmosios spalvotos „Agfa“ fotografijos juostelės. (1935 m. - spalvota filmu juosta.) 1937 m. rudenį - taigi praėjus vos metams - S. Kolupaila jau darė spalvotas fotografijas. Kaunas tuomet buvo pačiam įvykių sūkuryje. Visai netrukus spalvotas fotografijos galimybėmis susidomėjo kariškiai, nes tikėjosi paspartinti aviafotografavimą. Deja, (o gal laimei), tam spalvota juostelė visai netiko, nes jos jautrumas buvo pernelyg mažas. Nepaisant to, į fotografijos meną įžengė nepaprastai gabus mėgėjas M. Brazaitis, palikęs labai vertingų kadrus.

Džiugu, kad tokie fotografijos istorijos lobiai pagaliau ištraukiama į dienos šviesą. S. Kolupailos archyvas, iki šiol buvęs Jungtinėse Amerikos Valstijose, dabar V. Gylio rūpesčiu parvežtas į Lietuvą. M. Brazaičio fotografija iki šiol taip pat buvo pažinta tik epizodiškai.

Sugretinti tuometinės laikinosios sostinės vaizdus su dabartiniu

miesto gyvenimu padėjo jaunosios kartos fotografo Gintaro Česonio darbai. Šiek tiek gaila, kad jam teko tai padaryti per beveik rekordiškai trumpą laiką - tris dienas, nes trukdė ir lietūs, ir visos kitos prožesnės priežastys.

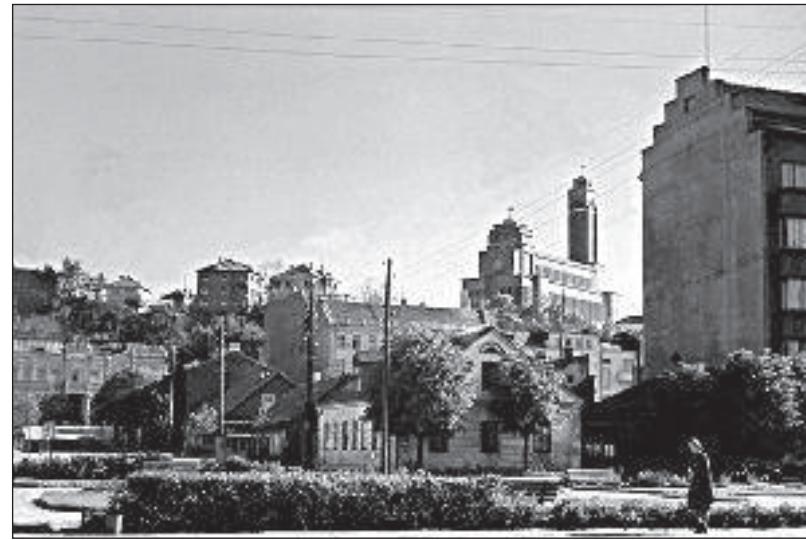
Fotografas ypač dėkojo verslininkams, paremuisiems kultūros projektą. Tarpukariu „Volfas Engelman“ aktyviai dalyvavo Kauno visuomeniniam ir kultūriniam gyvenimui. Įkvėpti istorijos ir gero pavyzdžio jie ir šiandien remia įvairius kultūrinius, visuomeninius renginius. „Kaunas tada. Kaunas dabar“ yra vienas tokių.

Senasias ir naujiasias fotografijas stengiasi kiek įmanoma labiau sugretinti, tačiau gal ne visada fiziniu požiūriu, o paisant tam tikrų nuotaikos, atmosferos subtilumų. I kai kurias žvelgiant atrodo, kad jos derinamos labiau kontrasto, o ne tapatumo principu. Kar-

tais jau net buvo neįmanoma nuteiti ir atsistoti į tą pačią vietą, kuriuoje stovėjo M. Brazaitis ar S. Kolupaila. Kai kurios Kauno vietos neatpažįstamai pasikeitusios. Deja, teigia fotografas, yra ir tokiai, kurių pasikeitimai labai liūdina.

G. Česoniu įdomiausia buvo fotografiuoti žmones istorinių vietų forte, nes, jo manymu, ir senoji fotografija stipriausiai atrodo įamžinus atsiskirtinius praeivių arba pozuojančiuosius fotografams. Žmonių vitališumas labiausiai atskleidžia laiko tėkmę, geriausiai atspindi tai, kuo gyvenama šiandien.

Paroda unikali ir savo forma. Senosios, tarpukariu darytos nuotraukos yra spalvotos, o miesto dabantis įamžinta juodo ir balto kolorito fotografijose. Dažniausiai juk būna atvirščiai. Gal laikas sukasi atgal, o mes to net nepastebime?..

Vienybės aikštė tada... ir dabar.

Jézuitų bažnyčioje skambės nauji vargonai

Gegužės 29 d. Kaune, Rotušės aikštėje esančioje šv. Prancišaus Ksavero (jézuitų) bažnyčioje, bus pašventinti nesenaičia atvežti ir sumontuoti vamzdiniai A. Frey firmos vargonai iš Šveicarijos, Gossau miesto. Šis instrumentas pakeis nuo neprieklausomybės atkūrimo metų taranavusius kompiuterinius, „digitalinius“ vargonus.

Nuo senų laikų ne tik aktyviai sielovada, bet ir iškilais darbais švietimo bei kultūros srityse garsėjantys jézuitai savo bažnyčioje Kaune yra visuomet atviri ne tik dvasiniams, bet ir įvairiausiams kultūriniams renginiams. Ištisus metus su įvairiausiomis muzikinėmis programomis čia laukiami tiek jaunieji muzikai, tiek profesionalūs atlikėjai.

Koncertuostantys užsienio šalių vargonininkai iki šiol aplenkdavo Kauno jézuitų bažnyčią - savo kraštose disponuodami puikiais instrumentais, grožti kompiuteriniais vargonais jie atsakydavo. Dabar situacija iš esmės pasikeitė. Kauno religinės muzikos centras, kurio steigėjai yra jézuitų provincija, jau dešimtmetį organizuoja įvairius muzikinius projektus. Tai klasikinės muzikos ciklas „Sekmadienio muzika“, tarptautiniai festivaliai „Musica sacra“ ir pan. Jézuitų bažnyčioje sumontavus vamzdinius vargonus, dalyvaujanti tarptautiniam festivalyje „Musica sacra“, vyksiančiam spalio mėnesį, organizatoriai jau pakvietė atlikėjus iš Europos šalių.

Instrumentas yra dviejų manualų su pedaline klaviatūra, 21 registro. Vargonuose skamba

Pažaislis kvies šešioliktajį kartą...

Eugenija ŽAKIENĖ

Paskelbus Pažaislio muzikos festivalio programą, kauniečių atostogų planuose pamažu pradeda ryškėti nauju kultūriniijispūdžių tvarkaraščiai. Programai pristatyti skirtą spaudos konferenciją aplankęs meras Rimantas Mikaitis Kauną drasai pavadino festivalių miestu ir palinkėjo, kad toks jis išliktų ir ateityje. Profesorius Petras Bingelis tikino, jog „dažnai Filharmonijoje besilankantis meras - geras ženklas miestui ir jo kultūrai“. Rémėjai XVI Pažaislio festivaliui linkėjo sėkmindo sezono ir dar didesnio klausytojų susidomėjimo, o rengėjai noriai atskleidė muzikines artėjančios vasaros paslaptis, pasakojo apie programos ypatingus akcentus, tradicines festivalio gyvavimo vietas ir naujinias.

Jau keliolika metų svariausiai koncertai vyksta Pažaislio vienuolyne šventoriuje - šią vasarą tokiai bus net keturi. Numatyta itin neįprastas pradedamas simforoko koncertas, suburbiantis akademinius ir „lengvesnius“ muzikos pajėgas. Prie Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro, Kauno valstybinio choro ir dirigento Gintaro Rinkevičiaus prisidės populiarūs dainininkai; visi drauge atliks pramognės muzikos programą, žymią šio žanro autorių kompozicijas. Baigiamasis vakaras taip pat žadamas išskirtinis - paskutinį vasaros sekmadienį matysime Giacomo Puccini operos „Kregždutės“ premjerą Lietuvoje. Kūrinių atlikėjai Kauno simfoninius orkestras, chorai, dainuojas Edgaras Montvidas ir sopranas iš JAV Elaine Alvarez, diriguoja Modestas Petrenas. Kitus du šioje sakraloje erdvėje įvyksiančius vakarus skambės liturginės kompozicijos - Vidmantas Bartulio Requiem ir Žolinių atlaidų muzika.

Vasarą melomanai klausysis septynių orkestrų, du jų atvyks iš užsienio. Apskritai kitų kraštų muzikų ināšas į šiųmečio festivalio programą turėtų būti labai juntamas - jie sudarys kiek mažiau nei pusę visų atlikėjų. Ko gero, Tai-

pėjaus filharmonijos orkestro iš Taivano pasirodymas sudomins ne tik akademinius, bet ir egzotiškos muzikos gerbėjus, nes svečiai tarp klasikos kūrinių išpišta tūlaviečių liaudies kompozicijų. Baltijos jaunimo filharmonijos orkeistro koncertas intriguos net keliais aspektais - visų pirmą jam diriguos kolektyvo įkūrėjas, prieš keletą metų Kauno publika itin sužavėjės estas Kristianas Jarvi, kita vertus, į koncerto programą įtrauktas Mikalojus Konstantino Čiurlionio kūrinių, ir galiausiai - vakaro svečias bus vienas žymiausių jauniosios kartos smuikininkų Michailas Simonyanas. Beje, siemet gérésimės net keturių pianistų ir dviejų smuikininkų iš užsienio meistryste - Wolfgango Amadeus Mozarto Koncertų ciklą tēs Aleksandras Paley'us, su Taivano instrumentininkais atvyks latvis Vestardas Šimkus, rečitacijos parengas Lukas Geniušas ir Andrius Žlabys; be minėto M. Simonyano, klausymis Sergėjaus Krylovo grižimo. Sulaukime ir dainininkų kolektyvų - Kalifornijos berniukų choro (JAV), vyru vokalino ansamblis „Voices unlimited“ iš Austrijos. Žemaitkiemio estrada bus atiduota pramogai - čia moladavų akordeonininkų ansamblis gros Astor Piazzollos Tango, skambės norvegų kvarteto kabareto muzikos kompozicijos.

Pirmąkart festivalis pakvies į Baisogalos dvarą, kurį ansamblis „Musica humana“ trumpam pavers XIX a. muzikiniu salonu. Kauno pilyje šią vasarą matysime Justino Marcinkievičiaus dramą „Mažvydas“, statomą bendrabdarbiavant su Lietuvos nacionaliniu teatru.

Kaip iprasta, festivalis džiugins žanru įvairove - patraukliai koncertų ras pramogaujantys miestiečių ir tie, kuriie neįsivaizduoja vasaros be rimtų muzikinių potyrių, meditavimo, sakralių kūrinių. Girdėsime dar nematytus muzikinius ansamblius (vyru vokalinis a cappella ansamblis „Quorum“ iš Vilniaus žada keliauti per epochas, o pūtikų kvintetas atliks šiuolaikių kompozitorų kūrinius), originalias dainininkų programas (Liudo Mikalauskos „Mefistofelio kerai“, rusų poezijos ir romansų vėriny, populiarūjų šlagerių ir šokių melodijos), netiketas instrumentų sudėtis (violončelė ir akordeonas, smuikas ir gitara, sopranas ir kontrabosas). Ir šalia - pažiūstamus, mėgtamus muzikinius kolektyvus bei solistus. Tikėtina, išsiplūdis festivalio meno vadovo P. Bingelio spėlionė, kad „įdomi programa sulaukys klausytojus neisvykti toli iš Kauno...“

„Nemuno“ informacija

Kauno karuselė

Gegužės 26 d. vėl prasidės kultūrinis vasaros sezonas Laisvės alėjoje su „Einam Kaukas 2011“.

18.00-19.00 val. Klasika Miesto sode. „Meilės duetai“. Dalyvauja Raminta Vaicekauskaitė (sopranas) ir Egidijus Bavykinas (tenoras).

19.30-20.30 val. Vakarai prie Galerijos (Nepriklausomybės aikštė 12). Indiški šokiai, šachmatų žaidimai, dainuojamoji poezija, arba.

21.00-22.00 val. „Romuvos pasažas“. Patis ir a_g.

Pats laikas eiti į vasarą.

Galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaryta Viktoro Dailidėno personalinė paroda „Sluoksnių“. Autorius pristato 2008-2010 m. sukurta unikalios lieto ir karštai formuoto stiklo objektus bei daugiasluoksnę tapybą ant drobės.

V. Dailidėnas – aktyvus ir nuolat eksperimentuojantis jauniosios kartos stiklo menininkas, iškantis naujų originalių idėjų, išraiškos formų ir technologijų. Jo kūrybiniai interesai praplečia tradicinio stiklo meno suvokimo ribas ir atskleidžia šios tarp Lietuvos menininkų nepopuliarios, kaprizingos, trapios, tačiau išraiskintos medžiagos galimybes. Kūrybiniu atspirties tašku autorius įvardija gamtą ir jos formas, kurias pasitelkės gali kalbėti šiuolaikiniams žmogui aktualioms temomis. Parodoje eksponuojamos skulptūriškos pūsto ir laisvai formuoto arba į formą lieto skaidraus ir spalvoto stiklo važos, originalūs gamtinės ir tautinės, istorinės tematikos stiklo objektai, išskiriantys medžiagiškumu, žomą plastine raiška, idėjinį turiniu. Greta autorius rodo ir mišrios daugiasluoksnę tapybos technikos darbus iš serijos „Gamtos metamorfozės“.

V. Dailidėnas sėkmingai dalyvauja tiek Lietuvoje vykstančiose ir stiklo menui skirtose, tiek užsienio parodose ir simpoziumuose. Drąsiai eksperimentuoja meninio architektūriniu stiklo srityje, kuria įvairius stiklo objektus, bešvinius vitražus privačiuose interjeruose ir viešosiose erdvėse, rengia socialinius, ekologinius meno projektus.

Jau šeštą kartą rengiamas įvairių tautų festivalis „Kultūrų tiltai“ tampa tradiciniu miesto renginiu, sulaukiančiu vis didesnį publikos pripažinimą bei tautinių bendrijų susidomėjimą. Šventėje miestiečiai ir miesto svečiai supažindinami su Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų kultūra, etniniais papročiais, tradicijomis. Festivalio tikslas – sudaryti sąlygas tautinių bendrijų meninei raiškai, papildyti miesto kultūrinių gyvenimą, skatinti tarpkultūrinių dialogų bei toleranciją.

Birželio 4 d. 12-20 val. Laisvės alėja ir Muzikinio teatro sodelis prie Kauno miesto savivaldybės vėl pakvies visus norinčiuosius susipažinti.

Į Nemuno krantinės „Daugirdo“ amfiteatrą vėl grįžta džiazas. Visą vasarą ketvirtadieniais džiazo gerbėjus kvies ilgiausiai trunksanties džiazo festivalis „Daugirdas gyvai 2011“. Klausytoujų lauks išskirtiniai susitikimai su Lietuvos ir užsienio džiazo grandais, premjerinės programos ir nepaprasta amfiteatro atmosfera, kviesianti pažinti placiąs džiazo upes. Klausytujai išgirs atlikėjų bei grupių iš Lietuvos, JAV, Danijos, Šveicarijos ir Suomijos. Birželio 2 d., ketvirtadienį, festivali pradės „Avram Fefer Trio“.

Trijų muzikantų patirtys apima free džiazą, elektroninę muziką ir Vakarų Afrikos tradicinės muzikos motyvus, atspindinčius instrumentinį meistriškumą, stilų, kurį puikiai jaučia grupės nariai. Trio programoje skam-

ba įsimenancios autorinės kompozicijos. Stiprios trio individualybės jau ne vieneri metai priklauso džiazo pasaulio dėmesi naujomis idėjomis, kurias pristato pasaulio koncertų salėse. Grupės lyderis Avramas Feferis vertinamas dėl išskirtinio alto ir soprano saksofono skambesio, kompozicijos, jis groja ir kitais pučiamaisiais instrumentais.

„Ericas Revisas – vienas iš šių dienų meistrų“, – tokiais atsiliepimais bosininką palydi kritikai. „Grammy“ laimėtojas, vienas solidžiausiu ir stipriausiu balsu šiuolaikinio džiazo scenoje. Kaip lyderis ir akompaniatorius dalyvavo įrašant daugiau kaip šimtą albumų. Ilgiau nei dešimt metų grojo Branfordo Marsaliso kvartete, bendradarbiavo su Peteriu Brotzmanu ir Kurtu Rosenwinkeliu, daugeliu kitų ižymybių.

Birželio 30 d. amfiteatre koncertą surengs dvidešimtajį gimtadienį minintis Kauno bigbendas kartu su vienu išdomiausiu Suomijos kompozitoriu Jukka Linkola, kuriančiu tiek akademinę muziką, tiek džiazą. Atlikėjas gali didžiuotis darbais Helsinkio operos teatre, miuziklais ir kitais stambiais sceniniais veikalais. J. Linkola ypač įdomus kaip džiazo kūrėjas ir atlikėjas – daugelio bigbendų repertuare puikuojasi jo kompozicijos, o nepriekaištingas klasikinis išsilavinimas meistriškai susijungia su jazz rock ir fusion manieromis.

Džiazo maratoną tės Jimmis Rogeris Pederseinas, pristatysiantis lietuvišką trio su pianistu Artūru Anusausku ir perkusininku Aru Biskiu. Liepos 28 d., bendradarbiaudamas su Vilniaus klezmerių festivaliu, „Daugirdas gyvai“ scenoje pasirodys „Rasik Klezmer Orchestra“, suvienijęs muzikantus iš Lietuvos ir JAV. Jų programa skirama Kaune gyvenusiems ir kūrusiems Danieliu Dolskiui ir Benjaminui Gorbulskui.

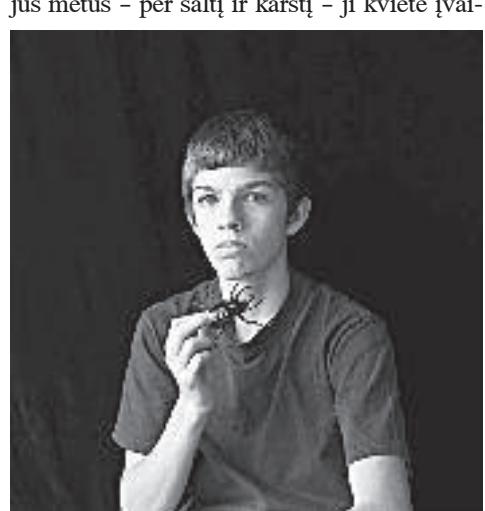
Rugpjūčio Lietuvos publikai „Daugirdas gyvai“ pristatys jau žinomus ūkiečius „Brink Man Ship“, festivalio žanrų paletę papildyti elektroninio džiazo garsais. Festivalių užbaigs „šviežias“ projektas iš Kopenhagos. Danų būgnininkas ir dviejų „Grammy“ statulėlių savininkas, Kauno publikos ypač laukiamas Stefanas Pasborgas paliudijo seną aistarą roki: projekte „Led Zeppelin“, „Blue Orchid“, „White Stripes“ žinomiausios temos atgimsta free džiazo maniera.

Nuo gegužės 20 d. Žaliakalnio funikulierius „F Galerijoje“ veikia konkursas „Kaunas photo star 2010“ dalyvės, fotografės iš JAV Lydia’os Panas paroda, kurioje rodomi kūrinių iš serijų „Abelio žymė“ ir „Palaima“, subtiliai kalbantys apie žmogiškų santykį, prigimties problemas obuolių ir gervuogių epochoje. Paroda atidaroma, kai iki šių metų konkurso „Kaunas photo star 2011“ darbu atrankai teikimo termino pabaigos lieka trys savaitės.

Žaliakalnio funikulierius viršutinėje stotelėje įsikūrusi „neformatinės“ fotografijos galerija kviečia apžiūrėti iš pirmo žvilgsnio labai tradicinę, paprastą amerikiečių fotografės L. Panas kūrybą, siejančią tradicinio statisko portreto žanro stilistiką, konceptų serijų konstravimą bei retą šiuolaikinėje fotografijoje galimybę tyrinėti portretuojamųjų vidinius pasaulius.

Serija „Abelio žymė“, baigta 2008 m., buvo ilgų fotografės ieškojimų rezultatas. Trejus metus – per šaltį ir karštį – ji kvietė įvai-

rias šeimą stoti prieš jos objektyvą. Fotografė teigia tai dariusi ne dėl to, kad žinojo, ko tikėtis, bet kad pamatyti, kaip žmonės elgsis prieš objektyvą. Šiose šeimų fotografijose svarbiausios detalės: tiek fone žaliuojančio peizažo, subtilios šviesos, tiek laiksenų. Visos jos leidžia žvelgti į žmones kaip i sudėtingus asmenybių pasaulius.

Serija „Palaima“ kalba apie uždrausto vasisius geismą. Žanriui požiūriu fotografijos jungia portretą ir natūrmortą – vaisius, daržoves, mėsą, žuvį, pyragą ar kitą maistą, kurį žmonės laiko rankose. Nors susidaro išpūdis, kad fotografijos itin ramios, jose slypi didelė įtampha. Žvelgiant iš istorinės meno perspektivos, šie portretai-natūrmortai yra šiuolaikinės „vanitas“ formos, kai maistas rankose pabrėžia žmogiškosios prigimties ir socialinės padėties trumpalaikiškumą, trapumą. Kita vertus, obuolių (apple) ir gervuogių (blackberry) pertekusioje Vakarų visuomenėje, kurios paribiuose kita pasaulio dalis gyvena nepritekliuje, maistas ir valgis yra ir kultas, ir pagunda – perkasti ir išmesti, žūrėti, ragauti, diskutuoti – pamėgti ar išdėti į „šuns dienas“...

L. Panas darbai – subtilūs apmąstymai apie žmogaus prigimties ir charakterio netobulumas, kviečiantys pažvelgti į šiuolaikinę fotografiją lyg į veidrodį. Sociologinio portreto mados amžiuje tai retas egzistencinio portreto pavyzdys.

Gegužės 16 d. miesto rotušėje vyko Tarpautinės muziejų dienos minėjimas.

Renginys pradėtas įteikiant apdovanojimą: trečiojo laipsnio Santakos garbės ženkla meras Rimantas Mikaitis įteikė Lipės apskrities (Vokietija) žymiam kultūros veikėjui Fritzui Barteltui. Apdovanojimas jam skirtas už tai, kad prieš 22 metus F. Bartelto deka prasidėjo Kauno ir Lipės apskrities kultūrinis bendradarbiavimas. „Prieš 22 metus atvykau į Kauną. Nuo tada prasidėjo Lipės apskrities ir Kauno menininkų mainai. Man labai padėjo poetas Petras Palilonis. Norėčiau, kad tokia draugystė tėstusi dar 22 metus“, – sakė F. Barteltas.

Į rotušę susirinkusius muziejininkus paseikino miesto meras R. Mikaitis.

„Kai kalbame apie išskirtinius Kauno bruožus, pabrėžiame krepšinių, festivalius, tačiau reikia neužmiršti ir muziejų. Kaunas – muziejų miestas. Čia saugoma mūsų tautos atmintis, istorija. Turime kuo didžiuotis, ką parodyti. Jūs, muziejininkai, dirbate labai svarbių darbų, tik gaila, kad mažai apmokamų. Dėkojame jums už kruopštū, didelio profesionalumo ir atidumo reikalaujančių triūs. Sveiki, nuo jūs Tarptautinės muziejų dienos proga“, – kalbėjo meras.

Šešiems pasižymėjusiems muziejininkams meras įteikė padėkos raštus: Vidai Bingelienei, Vaidai Rakaitytei, Agnietei Janušaitienei, Vitkumienei, Nijolei Jurkvienei, Violetai Jasavičiutei ir Pranui Majauskui.

Kauniečiams ypač malonu, kad metų muziejininkės titulas šiai metais atiteko M. K. Čiurlionio muziejaus darbuotojai Aldonai Snitkovienei. Be to, UNESCO šiuos metus paskelbė M. K. Čiurlionio metais.

I rotušę susirinkusius muziejininkus sveikino Muziejų asociacijos pirmininkas Raimundas Balza ir M. K. Čiurlionio muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis.

„Metų muziejininko apdovanojimas yra simbolinis. Tik visi kartu mes galime atlkti didelius darbus, prikelti praeitį ir sudominti jaunimą. Muziejininkė A. Snitkoviene parašė keletą knygų ir rengia naują apie Egipto reikšmę Lietuvos istorijai. Ji nuolat perduoda žinias jaunimui, visus mus ragina tyrinėti, rašyti, kurti“, – kalbėjo O. Daugelis.

Monsinjoras Artūras Jagelavičius priminė, kad „muziejuose saugomi tapybos, muzikos, skulptūros lobiai, knygos. Tai istoriniai, meniniai ir religiniai eksponatai. Jūs esate kultūros ir meno angelai sargai, o muzieji – meno šventovės.

Vyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius laimina jus ir praše perduoti palinkėjimą, kad už kruopštū darbą sulauktumėte ir didesnių pajamų“, – sakė monsinjoras A. Jagelavičius.

30 d., pirmadienį, 18 val. dražužių modeliuojančios, Lietuvos dizainerių sajungos narės Onutės Kujelienės kūrybos valanda „Sugrižau neišėjus...“. Kolekcijas „Jaunystė“ ir „Paukščiai“ pristatys Kauno ir Ukmurgės jaunimo mados studijos. Taip pat dalyvaus: bardas Romas Naidzinavicius, paukščių balsų atkūrėja Gražina Gabrilavičienė, dambrelininkas Egidijus Darulis. Bus rodomas Gintarės Mitalaitės vaizdo projekcijos ir fotografo Danieliaus Karaliaus nuotraukos. Bilieta kaina – 10 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turintiems „Daily Card“ nuolaidų kortelę – 8 Lt. Bilieta galima išsiginti Kauno menininkų namų Muzų svetainėje, taip pat visose Tiketa kasose. Informacija tel.

22 31 44.
28 ir 29 d., šeštadienį ir sekmadienį, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sode lyje – varpų muzikos koncertai „Populiari muzika“. Karilionu skambins Giedrius Kuprevičius.

Birželio 3 d., penktadienį, 17 val. koncertas iš ciklo „Tūkstantmečio aidai muzikoje“ – kamerinis ansamblis „Vilniaus arseenalas“ atliks Lietuvos kompozitorų sajungos Kauno skyriaus narių – Z. Bružaitės, A. Briliaus, G. Kuprevičiaus, V. Bartulio, D. Kairaitės, A. Kubiliūno ir V. Švedo – kūrinius. Vakarą ves muzikologas Julius Kuzinas. Koncertas nemokamas.

30 d., pirmadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – austų rašytojo, vertėjo, žurnalisto Cornelius Hellio kūrybos vakaras. Bus pristatomos dvi antologijos: „Litauen lesen“ ir „Europa erslen: Vilnius“. Kartu su vertėju dalyvauja aktorė Daiva Čepauskaitė.

Birželio 3 d., penktadienį, 17 val. Vytauto P. Bložės knygos „Metų laikai“ sutiktuvės. Kartu su poetu dalyvaus aktorė Birutė Mar, vakarą ves rašytoja Aldona Ruseckaitė. Informacija tel. 20 68 42.

Pirmosios knygos konkursas 2011 laimėtojai

Lietuvos rašytojų sajungos leidyklos skelbtą Pirmosios knygos konkursą laimėjo Alidas JURAŠIUS (eilėraščių rinkinys „Luiso Alberto Salvatjeros gyvenimo aprašymas“). Poezijos konkursui buvo pateikta 13 rankraščių.

Pirmosios prozos knygos konkursą laimėjo Jurga TUMASONYTE (trumposios prozos rinkinys „Dirbtinė muselė“). Buvo pateikta 11 prozos rankraščių.

Kūrinius vertino Lietuvos rašytojų sajungos valdybos sudaryta komisija. Konkurso nelaimėjusių kūrių ir komisijos sprendimų leidyklą nekomentuoja.

Aido Jarašiaus ir Jurgos Tumasonytės knygas Lietuvos rašytojų sajungos leidykla išleis 2011 metais. Debiutinių knygų išleidiama iš dalies remia Kultūros ministerija.

Jau greitai bus skelbiamas Pirmosios knygos konkursas 2012!

Lietuvos rašytojų sajungos leidykla

Birželio 2 d., ketvirtadienį, 19 val. P. Stulgos lietuviškų tautinių instrumentų muziejus kiemelyje (Zamenhofo g. 12) – „Palėpės muzika“: dešimties metų gimtadienį švenčianti grupė „Arbata“ su draugais. Koncerto trukmė – 3 val. Bilieta kaina – nuo 25 Lt. Bilieta platina Tiketa.

26 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje (Laisvės al. 57) Tėvynės pažinimo draugija rengia Tautotyros metraščio – Gyvosios istorinės ir kultūrinės atminties leidinio T. I. sutiktuvės. Muzikinė programa atlikis J. Gruodžio konservatorijos jaunieji atlikėjai (vadovė Irena Vaitkevičiutė). Veiks TPD leidinių paroda.

90-ojo kūrybinio sezono gegužės mėnesio repertuaras

26 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Biljanos Srbjanovič „Skéria“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 30 Lt.

27 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

27 d., penktadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Inos Pukelytės „Meilė Parzyžiu“. Vienos dalies kabaretinė komedija. Režisierė I. Pukelytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

28 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

28 d., šeštadienį, 17 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

29 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelį „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

29 d., sekmadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Gycio Padegimo „JAH“. Dviejų dalių dokumentinė fantasmagorija. Režisierius Gytis Padegimas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

31 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonė“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 15, 30 Lt.

Birželis 1 d., trečadienį, 17 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Liūdnas istorija visai šeimai. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinių teatrų

28 d., šeštadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

29 d., sekmadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dviejų dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

26 d., ketvirtadienį,

18 val. Roderick F. Tuck labdaros ir paramos fondo remiamuji jaunujių muzikantų koncertas. Bilietai kainos – 10, 15, 30 Lt. Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

26 d., ketvirtadienį, 14 val. Juozo Tumo-Vaižganto memorialinis muziejuς (Aleksoto g. 10-4) ir asociacija „Vyrų križių centras“ kviečia į konferenciją „Vyro portretas – prigimtiniai ir primesti vaidmenys“, skirtą Tėvo dienai paminėti. Dalyvauja: Kauno Kamerinių teatro aktorė Kristina Kazakevičiūtė, Vyrų Križių centro direktorė Oksana Slapšienė, Kauno vicemerės Povilas Mačiulis, etnografiė Aušrelė Kargaudienė, etnologas, Kauno tautinės kultūros centro lektorius Aleksandras Žarskus, ekonomikos mokslo doc. dr. Arvydas Širvinas, kunigai Jonas Varkala ir Rimantas Šinkevičius, J. Tumo-Vaižganto muziejaus vedėjas Alfas Pakėnas. Informacija tel. 22 23 71.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negrąžiname.

26 d., ketvirtadienį, 19 val. „Lauros kosmosas“. Režisierė ir pjesės autorė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 30, 35, 40 Lt.

29 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Venecijos pasaka“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

IX tarptautinis lėlių teatrų festivalis „Skrajantasis festivalis“

Gegužės 26 d., ketvirtadienį,

10 val. Kauno kameriniame teatre – akademijoje M. Pidhiriankos vardo lėlių teatro (Ivanovo Frankovskas, Ukraina) spektaklis „Liudvikas ir Tuta“.

11 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Quanzhou Marionečių teatro (Kinija) spektaklis „Senovės menas: nauji keliai“.

15 val. Kauno kameriniame teatre – Rygos valstybinio lėlių teatro (Latvija) spektaklis „Miegančioji gražuolė“.

17 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Mažojoje salėje – Compagnie Garin Trousseboenf (Savenay, Prancūzija) spektaklis „Žvakės šviesa – 2“.

18 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Rijekos lėlių teatro (Kroatija) spektaklis „Striboro miškas“.

Gegužės 27, penktadienį,

10 val. Kauno valstybiniai muzikiniame teatre – Torūnės lėlių teatro „Baj Pomorski“ (Lenkija) spektaklis „Kregždutė“.

11 ir 13 val. Kauno kameriniame teatre – Jeruzalės lėlių teatro „Train“ (Izraelis) spektaklis „Guliverio kelionė į Lilitutę“.

15 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Vilniaus teatro „Lélė“ (Lietuva) spektaklis „Privati valda“.

17 val. Kauno mažajame teatre – Stalo teatro (Vilnius, Lietuva) spektaklis „Gandro dovana“.

21 val. Kauno valstybinio dramos teatro Parketinėje salėje – Psilikon teatro (Kaunas, Lietuva) spektaklis „Pasmaugta ir nušautas“.

22 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Kemerovo srities A. Gaidaro vardo lėlių teatro (Rusija) spektaklis „Peras Giuntas“.

Gegužės 28 d., šeštadienį,

10 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Senojo Karolio Spišako lėlių teatro (Nitra, Slovakija) spektaklis „Čintetas, arba Jūra pasaulio gale“.

12 val. Kauno kameriniame teatre – teatro „Malabar Hotel“ (Varšuva, Lenkija) spektaklis „Baldanders“.

16 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – Ostravos lėlių teatro (Čekija) spektaklis „Mergaitė su apelsinais“.

17.30 val. Kauno valstybiniai muzikiniame teatre – Duda Paivos trupės (Amsterdamas, Olandija) spektaklis „Isperai!“.

20 val. Kauno valstybinio lėlių teatro Didžiojoje salėje – festivalio uždarymas.

29 d., sekmadienį, 12 val. „Katės namai“. S. Maršako pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

26 d., ketvirtadienį, 29 d., sekmadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliukaitis, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Adomas Jacobovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobovskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 20, 30, 40, 65, 75, 80, 150 Lt.

27 d., penktadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografė Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marijus Jacobovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietai taip pat galima įsigyti internetu www.muzikinisteatras.lt.

In memoriam

LORETA GRAŽINA LATONAITĖ-PACKEVIČIENĖ

(1934 02 14 – 2011 05 18)

Lietuvos rašytojų sąjungą pasiekė skaudi žinia, kad eidama 78-uosius metus mirė prozininkė, poetė, dramaturgė Loreta Gražina Latonaitė-Packevičienė.

Loreta Gražina Latonaitė-Packevičienė gimė 1934 m. vasario 14 d. Kaune. Aukso medaliu baigusi vidurinę mokyklą Mažeikiuose įstojo į Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą, 1959 m. įgijo medikės specialybę. Nuo 1962 m. dirbo gydytoja okuliste ir dermatologe Kaune.

Rašytoja kūrybinę veiklą pradėjo 1974 m. Apsakymus spausdino „Tiesoje“, „Nemune“, „Kauno dienoje“, „Literatūroje ir mene“, aktyviai dalyvavo Kauno literatūriniai gyvenime. Be grožinės literatūros kūriniių, yra publikavusi prisiminimų apie savo tėvą Vincą Krėvę-Mickevičių. Išleido apsakymų rinkinius „Vienas procentas gyvenimo“ (1983), „Antžmogio mirtis“ (1990), „Šniego žmogus“ (1995), „Polka su Tadu Blinda“ (2003), „Mirties angelas“ (2005), pasakų rinkinių „Augilio ir jo draugų nuotykiai“ (1998), eilių rinkinių „Šešiasdešimtmiečių nostalgija“ (2003), trijų veiksmų dramas „Vytautas“ (2003).

Loreta Latonaitė buvo viena iš nedaugelio lietuvių autorių, kūrusių mokslinę fantastiką, o démesys medicinos problemoms teikė jos fantastiniams kūriniams specifiškumo. Geriausiai jos kūrybos puslapiai pasižymi vaizduotės išradimu, poetiškumu, gražiu balansavimu ant realybės ir nerealumo ribos.

Lietuvos rašytojų sąjungo sajunga

Mirus rašytojai
LORETAI GRAŽINAI LATONAIKEI-PACKEVIČIENEI,
nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.
Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba

Skaudžią netekties valandą mirus
LORETAI GRAŽINAI LATONAIKEI-PACKEVIČIENEI
nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.
Lietuvos meno kūrėjų asociacijos Kauno skyrius

Mirus rašytojai
LORETAI GRAZINAI LATONAIKEI-PACKEVIČIENEI
nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.
Lietuvos meno kūrėjų asociacijos Kauno skyrius

Mirus Lietuvos literatūros tyrinėtojai, dramaturgei
PETRONÉLEI ČESNULEVICIŪTEI
nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.
Lietuvos rašytojų sąjunga

Mirus aktorei
RŪTAI STALILIŪNAITEI
nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.
Lietuvos meno kūrėjų asociacijos Kauno skyrius

Réméjai:
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS RÉMIMO FONDAS
KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ
SPAUDOS, RADIOS IR TELEVIZIJOS RÉMIMO FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji saskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Tuštybių mugė“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, gegužės 31 d., Kitokio kino klube žiūrėsime melodramą „Tuštybių mugė“, sukurtą pagal britų literatūros klasiko Williama Makepeace’o Thackeray’aus knygą. 1848 m. parašyta „Tuštybių mugė“ nuplėšė skraistę nuo stropai saugomo senosios gerosios Anglijos monumento ir atskleidė visai nepatrauklų britų imperijos veidą. Kolektyvinį romano personažų portretą sudarė viena už kitą spalvinės figūros – veidmainiai, despota, chamai, gašlūnai ir parsidėveliai. Nedaug kuo iš šios galerijos skyriés ir bet kokioms priemonėmis iš skurdo į aukštumonę siekiant prasibrauti avantiūristė Be-

kė Šarp, kurios vardas ilgam tapo prisitaikeliškumo, apskrumo ir ci- niškumo sinonimu.

Tai epochai bei jos herojams sarkazmo negaili ir chrestomatinio romano ekrанизacijos autorė Mira Nair. Indų režisierė, seniai tapusi garsiausiu kino festivalio favorite, puikiai supranta, kad pažodžiu i iliustruoti labai storą knygą dabartikrai nėra reikalo: šiuolaikiniams žiūrovui bus paprasčiausiai nuobodu. Todėl naujausioje „Tuštybių mugėje“ stengiamasi kalbant apie praeitį turėti omenyje dabartinio pasaulio realias. Kas gi ginčysis, kad veidmainystės, despotizmė, ci- niškumo ar vulgarus praktiškumo dabar yra ne mažiau nei sero W. Thackeray’aus laikais? Šią akivaiz-

džią aksiomą galima nesunkiai irodyti per penkias minutes. O ką tada veiktu žiūrovai likusias dvi filmo valandos?

Stai čia ir pasireiškia režisierės drasa klasiką interpretuoti moderniai. Bekė Šarp naujojo versijoje visai nėra kokia nors visuotinio pamerkinio verta „blogietė“. Atvirščiai, visus minusus, kuriais Bekė apdovanojo moralistas W. Thackeray’us, režisierė paverčia plusais, o tikras supuvusios visuomenės kūdikis ir visokiausią „ydų buveinę“ tampa savo vertę suvokiančia moterimi, kuri sugeba maksimaliai pa- naudoti moteriškas galias, kad pasiekštų geidžiamą tikslą. Ne veltui pagrindinis vaidmuo filme patikėtas visai ne klasinių kanonų aktorei Reese Witherspoon, kuri nesenai ryžosi paneigtį kvailos blondinės įvaizdi ir populiariniame filme „Užsispurus blondinė“ pateikė sek- tiną pavyzdį apie nepriklausomybę nuo vyro ir stulbinamą karjerą svajojančioms panelėms.

Savaitgalis prie televizoriaus

Įdomaus kino tikrai esama ir į rytus nuo Bukarešto

Gediminas JANKAUSKAS

Gana ilgai LTV2 mums rodė geriausius „Prahos pavasario“ išprovo-

kuotus poetinio kino šedevrus, sukurtus Čekoslovakijoje. Dabar šią nišą užima ne mažesnė Gruzijos vaidybių filmų programa, prieš savaitę pra-

sidėjusi nuostabia biografine drama „Pirosmans“. Turėsime garbės pamatyti (o vyresnės kartos žiūrovai, be abejų, su malonumu prisimins) Otaro

Joselianio ankstyvajį šedevrą „Gyveno strazdas giesmininkas“ (penktadienis, 19.05 val., LTV2).

Sovietmečiu gruzinų režisierius O. Joselianis buvo kilnios kaukaziškos dvasios įsikūrimas. Jis, kažkuo panašus į Niko Pirosmanio tapytus personažus, visada buvo laisvas menininkas, ištikimas svarbiausiam savo kūrybos *credo* – matyt žmonių bei daiktų esmę ir suvokti gyvenimą su liūdna išmintimi, Saulėtū dosnumu bei subtilia ironija. Pirmieji jo vai- dybiniai filmai „Lapkritis“ (1966 m.) „Gyveno strazdas giesmininkas“ (1970 m.) ir „Pastoralė“ (1975 m.) buvo gražios poetinės alegorijos. Sovietmečiu tokis metodas padėdavo apgauti partinėmis nuostatomis apsiginklavusius biurokratus ir cenzorius.

Pagrindinis filmo „Gyveno strazdas giesmininkas“ herojus – jaunas muzikantas. Jo darbas nesudėtingas – du cimbolų džiažai koncerto pradžioje ir pabaigoje, tačiau iš tikrujų vai- kino gyvenimąs kupinas nepailstamas veiklos: susitikimų su drauga, įvairiausią, dažniausiai svetimų, reikalų tvarkymo. „Strazdui giesmininkai“ atrodė, kad vieną dieną jis pagaliau pradės gyventi savo malonumui. Tačiau tai tik illuzija.

Trilerio „Gundanti klasta“ (penktadienis, 22.40 val., Lietuvos ryto TV) herojus – stambioje kompanijoje dirbantis buhalteris Džonatas Makvoris – gyvena vienas ir jaučiasi pernelgy drovus, kad galėtų užkalbinti jam patinkančią merginą. Be to, romantiškiems pasimatymams Džonatanas neturi laiko net savaitgaliai. Nenuostabu, kad trumpomis atokvėpio valandėlėmis jis jaučia, jog tikras gyvenimas eina pro šalį. Iprasta rutina sprogsta vėlą va- karą, kai viršvalandžių pasilikusį Džonataną užkalbina imposantiskas Vajetas. Charizmatiško nepaži- tamoji dėka Džonatanas tampa anoni minio seksu klubo nariu. Si nele- galii organizacija veikia labai papras- tai. Jei patekai į slaptą telefonu sąrašą, gali bet kurtuo metu surasti partnerę vienos nakties nuotykiui arba greitam seksui po sunkios darbo die- nos. Tereikia išsirinkti labiausiai pa- geidaujamą merginą, paskambinti ir ištarti trumpą slaptažodį...

Naujojoje Zelandijoje kurtais fil- mas „Greičio svajone“ (šeštadienis,

22.20 val., Lietuvos ryto TV) yra tikras himnas visas kliutis nugalinčiam užsispyrimui. Tapę pensininku motosporto entuziastas Bertas Munro (aktorius Anthony Hopkinsas) ilgai restauravo antikvarinį 1920 m. motociklą „Indian“, kad su juo galėtų startuoti Bonevilio dykumoje vykstančiose lenktynėse. Niekas netikėjo, jog tai įmanoma. Nors neturėjo nei pakankamai finansų, nei specialaus paruošimo ir profesionalios padėjėjų komandos, lenktynių fanaticas pa- demonstravo tokį rekordą, kuris po 1967 m. taip ir nebuvo pagerintas.

Sekmadienį 21.30 val. per LNK rodomas filmas „Hunas Atila“ filmuotas Lietuvos kino studioje. Garbus humūgenties vadas Atila dar vailkyje neteko savo artimųjų ir vos netapo prieškos genties vergu. O užaugęs įkūrė didingą valstybę, nusidriekusią nuo Reino upės iki pat Kaspijos jūros. Nenuostabu, kad tokia galinga karalystė baugina Romos imperijos vadus, kurie rimtai susimąsto apie savo saugumą.

Jau keletius metus kino kritikai kalba apie naujuoju Rytų Europos fenomenu tapusį Rumunijos kiną. Vienas šio sajūdžio pradininkų – režisierius Cornelius Porumboiu filmas „12:08 į rytus nuo Bukarešto“ (sek- madienis, 23.15 val., LTV). Gruodžio 22 diena, praėjo 16 metų po revoliu- cijos, kai buvo nuverstas Rumunijos diktatorius Nicolae Ceausescu. Artėja Kalėdos, bet nedideliam Vaslujaus miestelyje visai neįaučiamą šven- tinę nuotaika. Vietinė televizijos stotis nusprendė pasivesti keletą sve- čių, kurie galėtų pasidalinti savo šlo- vės akimirkomis, kai buvo šturmuo- jama miesto rotušė. Laidos vedėjas pasipūtelis Virdžilas Žderesku iši- vazduoja esąs neprilygtama TV žvaigždė. Jis sugalvoja baisiai gud- rų provokaciją klausimą: buvo ar ne- buvo revoliucija jų miestelyje?

Dramoje „Skandalo užrašai“ (sek- madienis, 23.55 val., TV3) aistros kunkuliuoją vienoje Londono mokykloje, į kurią atvyksta jauna mokytoja Šeba Hart. Estetiką dėstanti pedagogė turi aibę problemų namie, bet netrukus jas papildys dar viena – mokytoja neatsispiria pagundai iš- velti į pavojingus ryšius su penkiolikmečiu mokiniu.

Filmas „Skersvėjis“ (sek- madienis, 1.05 val., LNK) parodo, koks pa- siaukojamas yra Čikagos ugniesi- das, ir įtikina, kad gaisrininko tar- nyba didmiestyje yra, ko gero, pavojingesnė už ginkluotų musikaltelių gaudymą. Juk įsimarkavusi ugnies stichija – visada sunkiai suvaldoma jėga, kurią nugalėti galima tik ben- dromis kietų vyrukų pastangomis.

P. S. Tie, kurie atidžiai žiūrės ir ypač klausysis pradinius filmo epi- zodus, išgirs kelis lietuviškus žodžius, tariamus prie liepsnojančio Či- kagos namo.

XXVI tarptautinis folkloro festivalis Atataria lamzdžiai 2011

XXVI tarptautinis folkloro festivalis

Atataria lamzdžiai 2011

Gegužės 27 d., penktadienis

13 val. P. Stulgos lietuvių tautlinės muzikos instrumentų muziejuje, Zamenhofo g. 12 Kūrybinės įstūves „ŠOKIMI DAINUOKIMI“

18 val. EISENA – nuo Kauno Sv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios į Rotušės aikštę

19 val. Rotušės aikštėje atidarymo koncertas „PRASOM, SVEČIAI, KIEMINET“

Gegužės 28 d., šeštadienis

11 val. KONCERTAI Laisvės aikštėje, Vilniaus galvėje, Vencliaus g. sodelyje

14 val. Rotušės aikštėje koncertas „IS KUR, IS KUR SVEČIAI ATVAŽIAVO“ TAUTODAILININKŲ MUGĖ. Meninė akcija „LIETUVIŠKI ŽENKLAI“

19 val. Ryšlių istorijos muziejuje, Rotušės a. 19, vakarone „VELUS VAKARELIS“

Gegužės 29 d., sekmadienis

14 val. Ryšlių istorijos muziejuje, Rotušės a. 19, koncertas „BITĖ RITĖ“

16 val. Vakarone „LINKSMI BŪKIMI“

Dalyvauja: folkloro ansambliai ir atlikėjai iš Nepalo, Indijos, Gruzijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos - Biržų, Molėtų, Utenos, Jurbarko, Kazlų Rūdos, Skriaudžių, Kėdainių, Kauno

Rengėjai: Kauno miesto savivaldybė

Partneriai:

Rėmėjai:

Kauno tautlinės kultūros centras

Informacija: tel. 8-37- 407135, www.ktkc.lt